

infligunt spiculorū modo. Quicquid numerosa cōgerie aculeorum stipatur, siue
 tegmen, siue caput, siue cacumen, Echinus est: sic dictus q̄ globofo spinarū agmi
 ne, maris herinaceū mētiatur. Armātū castaneis echinato cortice vallū est. Dip sa
 ci caput echinatū traditur. Nec longè secus Murex paucioribus sæuit aculeis. Sic
 5 carduis muricata sunt cacumina. Sic multa spinaceorū genera muricatis minan
 tur verticibus. Quod ad semina pertinet, ea multis & varijs cōceptaculis recipiū
 tur, siliquis, valuulis, folliculis, loculis, vasculis. Folliculus, theca rei cuiuslibet,
 quæ granū vel semen cōtinet inuolutū. Siliqua, tegumētū est, quo vel grana legu
 minū, vel herbarū semina cōcluduntur. nā nō legumina modo, sed & complures
 10 quoq; & herbæ & frutices siliquātur. Valuuli cū cæterorū leguminū folliculi, tum
 præsertim fabarū appellati sunt. quia vallo quasi valiuoli grana excutiātur. Vas
 cula reliqua seminū inuolucra, quæ si veluti paruæ capsulæ ea recludāt, Locula
 mēta dicuntur: si pecuniarij sacculi follicularē formā referet, Vulgæ sibi nomen
 asciscit. Nō desunt, quæ nōnunq̄ curuētur in cornicula. sunt & quæ scutulatam
 15 referāt imaginē. quædā lenticularē figurā sibi vendicarūt. Tenuis cortex & velu
 ti mēbranaceus, quo vel arbor vel radix inuestitur, Tunica est. Sic cepe folliculis
 tunicatū est. Quod intercurfat, vel ambit quadā corij specie, Mébrana nomina
 tur. Circinatus item florum vel foliorū ambitus, qui coliculos aut ramulos herba
 rū coronat, Verticillū est: ab instrumenti muliebris similitudine dictū, quod fuso
 20 vertendi gratia solitū est adhiberi. Marrubij coliculus verticillatis flosculorū ser
 tis inseritur. Sūt & aliæ partes permultæ peculiariter frumēto & viti dicatæ, quæ
 nō nisi quadā proxima similitudine, suā cæteris nomēclaturam elargiūtur. Cul
 mus, frumēti calamus est, qui spicā sustinet: ea & spicus, & spicū dicitur à Cice
 rone in Arato. Spica, quod culmus extulit. hāc antiquitus rustici specā vocabāt,
 25 & à spe videtur nominata. eā enim q̄ sperant fore, serunt. Spica mutica dicitur,
 quæ nō habet aristam: & mutica quasi mutila nominatur. Quæ mutica nō est, in
 hordeo & tritico, tria habet cōtinētia, granū, glumā, aristam. & etiā cum primi
 tus oritur spica, stipulæ folia sunt, culmū ambiētia. Est autē Culmus idem quod
 calamus. Granū, dictū quod intimū solidū est. Gluma, folliculus eius. Arista, quæ
 30 vt acus tenuis eminent è gluma, siue eius folliculo. proinde vt grani theca sit glu
 ma, & apex arista. Sunt autē aristæ partes in spica primæ, quæ à Grecis *ἀριστὰς* di
 cūtur, & *ἀρίστης*. Ather in hordeo propriè, vt Galeno placet, cuspis ipsa spicæ. Gra
 num omnibus conspicuū, gluma verò paucis. videtur tamen vocabulū etymum
 habere à glubendo, q̄ eo folliculo deglubitur granū. itaq; eodem vocabulo ap
 35 pellant fici eius, quā edimus, folliculū. Arista dicta est, quod arefcit prima. Gra
 nū, à gerēdo. id enim feritur, vt si spica gerat frumētum: nō autē glumā, vel ari
 stam. Sicut vitis feritur, non vt pampinū ferat, sed vuā. Gluma, tenuis grani tuni
 cula, q̄ id glubatur dicta. inde pecus glubi dicitur, cuius pellis detrahitur. Aristæ
 enim quasi cornua sunt spicarum, quæ primitus cum oriuntur neq; planè appa
 40 rent. In qua sublatēt herba, ea vocatur Vagina: vt in qua latet, Cōditus gladius.
 Illud autem summa in spica iam matura, quod est minus q̄ granū, vocatur Frit:
 quod in infima spica ad culmū stramenti summū, item minus q̄ granum est, ap
 pellatur Vruncū. Sic Frit, vt summo spicæ cacumine: sic Vrūcum ima parte ge
 ritur. Quod terræ hæret, postea subsecatur, Stramētum est. Contrà, quod cum
 45 spica stramentū hæret, & corbibus in aream deferebatur, vbi discedit in aperto

loco palàm, à quo nominata, potest esse Palea. Alij stramētū à stādo vt stramen
 dictū putant: alij ab stratu, q̄ id substernatur pecori. Paleas, vt Pompeius est au-
 thor, Græci vocāt ἀχυρα. Itaq; frumentum & panis non sine paleis, Acerosus dici-
 tur. Acus est, quod Græci σκῦβαλον dicunt, id est purgamētum frumenti. Apluda
 genus fuit minutissimæ paleæ veteribus, siue frumenti, siue panici. Non desunt
 qui putēt apludam sorbitionis liquidissimū esse genus. Cū ventus inspirat lenis,
 frumentū subiactari vallis aut vētilabris solet: ita fit, vt quod leuissimū est in eo,
 atq; appellatur acus, euannatur foras extra aream, ac frumentū quod est ponde-
 rosum, purum veniat ad corbem. Seges tamen cum in articulum exhibat, prius
 quam vagina explicaretur in spinas, cædi quādoq; solebat. Hinc Ocymum di- 10
 ctum à verbo græco ὀκνῶ, quod valet cito, quod citat aluū bobus: & ideo datur,
 vt purgentur. Id genus pabuli sunt segetes virides sectæ ante, quàm ferant fili-
 quas: contrà, ex segete, vbi fata admista, hordeum, & vicia, & legumina, pabuli
 causa sunt. Inde q̄ far ferro cæsum, Farrago dictū: aut q̄ primū in farracia se-
 gete feri cœptū. Farrago peculiariter appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli 15
 causa datur iumētis. Hæc duplex sentit discrimen, quædā ex recrementis farris
 admista nonnunquā vicia, ferebatur: nonnunq̄ ex hordeo, quæ Hordeacea farrā-
 go dici solita est. Hanc esse puto, quam Græci vocāt grastin: quanq̄ & multi nō
 indoctè semiaridum fœnū interpretētur. Sūt & pleræq; partes viti priuatim at- 20
 tributæ, quæ etiā cæteris sui consimilibus, liberaliter suam fœnerantur nomen-
 claturā. Nanq; vitis, q̄ inuitetur ad vuas pariundas, dicta primò videtur: & à pa-
 riendo Parilema, ex imminutis literis, vt in multis, dici cœpta est Palma. Sarmē-
 ta, prælongæ vitiū virgulæ, in quas vitis luxurians spargitur. Palmites, earūdem
 vitium sarmenta appellantur, q̄ in modum palmarū humanarū virgulas quasi
 digitos ædunt. Horum duo genera sunt, alterum quod ex duro prouenit: quod, 25
 quia primo anno plerunq; frondem sine fructu affert, Pampinariū vocant. alte-
 rum quod ex anniculo palmitate procreatur: quod, quia fructu induitur, & pro-
 tinus creat, Fructuariū appellant. Emucidum sarmentū propter infirmitatem
 sterilefcit, neq; potest ex se eijcere vitæ: quam minorē, vocant flagellum: maiorē
 etiā vnde vuæ nascuntur, palmā. declinata: à venti flatu flabellū prius, flagellum 30
 posterius. Coliculus intortus vt cincinnus, Capreolus est. is enim vites vt teneat,
 serpit ad locū capiundum: ex quo à capiūdo capreolus est dictus. à quo & veteri-
 bus Caprea vitis cognominata, q̄ capreolum pareret. Hæc caduca est, & nisi sit
 fulta, fertur ad terrā. eadem, vt se erigat, clauiculis suis quasi manibus, quicquid
 est naçta, cōplectitur. quā multiplici serpentē lapsu & erratico, amputās coerct 35
 ars agricolarū, ne syluescat sarmentis, & in omneis parteis nimia fundatur. Ineū-
 te vere, in ijs quæ relicta sunt, existit tanq̄ in articulis sarmentorū, ea quæ Gēma
 dicitur, à qua oriēs vna sese ostendit. quæ & succo terræ, & calore solis augefcēs,
 primò est peracerba gustatu: deinde maturata dulcescit, vestitāq; pampinis ni-
 mios solis defendit ardores. Sūt enim Pāpini frondentiū ramusculorū comē 40
 liculiq; fructū fouentes, & ab impēdente vindicātes iniuria. Hinc Pāpinare est ex
 sarmento coles qui nati sunt, de ijs qui plurimū valent, primū & secundum, non-
 nunq̄ etiā tertiuū relinquere, reliquos decerpere: ne relictis colibus, sarmentum ne-
 queat ministrare succum. Focaneus palmes vocatur, qui solet in bifurco medius
 prorepere. idcirco veteres hoc vocabulo appellant, q̄ inter duo brachia, qua se 45

diuidit vitis enata, velut fauces obsidet, atq; vtriusq; duramenti alimenta præri-
 pit. Is tanq̄ æmulus diligēter abnodandus, priusquā roboretur. Malleolus verò
 nouellus est palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine
 rei, q̄ in ea parte qua deciditur ex vetere farmēto, prominēs vtrinq; malleoli spe-
 5 ciē præbet. vel q̄ capitulatus vtrinq; & furculatus solebat feri. differt enim à far-
 mēto sicut pars à toto: verū rostratā ostendit imaginē. Sagittā prudentes rustici
 vocāt nouissimā partē furculi: siue quia longius recessit à matre, & quasi emicuit
 atq; profiluit: seu quia cacumine attenuata prædicti teli speciē gerit. Surculos qui
 nihil attulerint, ijdē Spadones appellāt: sicut Pāpinarios, qui ex malleolo prore-
 10 pserūt. ij frugibus sunt inhabiles: tēpore tamen sequētis anni acquirūt fœcūditā-
 tem, q̄ inhæreant stirpi suæ, quæ est natura ferax: misti adhuc parentis alimētis
 & fœcundi partus feminibus, ac velut altricis vberibus educti paulatim fructum
 ferre condiscunt. Clauiculæ, coliculi sunt, quibus quasi manibus proreptans vi-
 tis adminicula comprehendit. Gemmantes vere citat oculos in articulis, quibus
 15 ipsa germinat & pampini pullulant racematim. si tamen ij fructuarij penitus o-
 culi in terram deprimantur, radices non materias creant. Extremam vitis par-
 tem Caput appellant, id est vltimū & productissimum flagellum. Propago quo-
 que, vetula vitis est per inflexos arcus suppressa, vt ex vna plures emergāt. Nam
 cum fuerit anicula, supra terram iuxta suum adminiculum curuatur, atq; ex al-
 20 to scrobe submersa perducitur ad vacantem palum, tum ex arcu vehementer
 citat materiam. sequente anno infecatur. Superior pars curuaturæ medullate-
 nus: ne totas vires matris propagatum in se trahat flagellum, & vt paulatim di-
 scat suis radicibus ali. bima deinde præciditur proxime palmam. Virgas quas è
 radicibus aut caudicis lateribus ciet quasi nepotum partu grauida, Sobolem di-
 25 cūt, rustici malunt Suffraginem appellare. Ea quæ radicibus adhæret, explantan-
 da est: quæ verò lateribus prorepat, detrahenda, non aliter q̄ qui excreuit pam-
 pinus suis nepotibus orbandus est, nisi propter caluitiū loci sumatur in propagi-
 nes. Cæterum viticulas non palmites aut sarmenta herbariæ rei prudentes voci-
 tarūt, sed à quadam similitudine Flagella, quæ vitis modo reptantia longè latèq;
 30 vagantur, ac vicinos frutices nacta, sic intricant eos, vt ijs perinde quasi pedami-
 nibus abutantur: vel eos scandentia suis irretiunt clauiculis, quibus quasi digitis
 hærent: quales in cucumeribus, cucurbitis, & plerisq; alijs inueniūtur. Sed iam ad
 vitis partū descendamus, quæ annua vice, æterno quodam puerperio, læta mor-
 talibus distenta musto demittit vbera: inter quæ fauente Libero, fœtis palmi-
 35 tibus vel generis albi, vel flauentis ac rutili vel purpureo nitore micantis, vn-
 diq; versicoloribus pomis, grauidus collucet autumnus. Vua scopo & frequen-
 tibus acinis compacta. Scopus, ramosum id, quo dependent acini. quibusdam
 etiam propriè racemus existimatur, etsi plerunq; cum vua confundatur. Sco-
 pi cum folliculis subiiciendi sub prælum, vt si quid reliqui habeant musti, expri-
 40 matur in lacum. Acini cōstant folliculo, vinaceis, musto. Folliculus, omnibus e-
 uidentior est, quàm vt debeat declarari. Vinacei, grana sunt acinorum, *γίγατες*
 Græcis appellantur, quæ pressis vuis cum folliculo abijciuntur. Vua suo callo
 grata est, vt possit inuenisse Duracini nomen, durus acinus. Nanq; genera, ma-
 gnitudine, colore, saporibus acini numerata. hic purpureo lucent colore: illic
 45 fulgent roseo, nitentque viridi. candidæ etiam nigræque. tument mammaram

modo Bumasti. prælongis dactyli porriguntur acinis. Est & illa naturæ lasciua, vt prægrandibus adhæreant pergulis, mites & suauitate certantes, *λεπτόρυαο* has vocant. Durant aliæ per hyemem, pensili cōcameratae nodo. alia in sua tantum continentur anima, ollis fictilibus, & insuper dolijs inclusæ, stipatæ vinaceis circumsudantibus. Quoniam & à patientia nomen acinis datur Passis. quanquam vt alijs placet, Passum quod in rugas est contractum. Vnde Vua passa dicta est, quòd sit rugis implicita: vt Passa fròs & Caperata dicitur, rugis quibusdā exasperata. Sic myrtus nigra Catoni in vmbra perarefcit dum erit passa, & ad vindemiam seruatur condiendi vini gratia. Conduntur & musto vuæ, ipsæq; vino suo inebriantur: aliæ decoctæ in vino dulcescunt. Inter acinos & baccas tamen hoc interesse putant, quòd Acini inter foetus minutiores herbarum, fruticum, arborumve densius enascatur: Bacca verò dispersius & rarius. Inter acinos enumerantur grana vuæ, hederæ, sambuci, ebuli, mali punici: addunt etiam morum, & quicquid his est simile. Inter baccas verò partus lauri, oliuas, corna, fructum loti, quam fabam græcam appellant, myrti, lentisci, similiúmq; nonnūquam tamen acini & baccæ indifferenter poni audio. quod Virgilius testatur canens,

” Sanguineis ebuli baccis minióq; rubentem.

Multorum quoq; fructus multis granis perinde quasi acinulis compacti, racematim cohærent: alij suis seminibus in vnū corpus coëuntibus, coalescunt in vuam. Corymbi dicuntur hederarum vuæ dependentibus acinis coactæ. transferuntur tamen ad multos herbarum fructus. Fastigia multarum acini iucunda venustate comant, vt suis locis ostendetur. Poma, duntaxat fructus sunt grandiusculi, ij quibus vescimur. Cerasum, prunum, mespilum, appellatione pomi veniunt. ab hoc quòd indigent potu, Poma dici posse putat Varro. nanq; cum inferuntur siccitatibus, aquam postulant. Malum idem esse cum pomo, pleriq; omnes testantur. Sunt de agricultura scriptores, qui sic malum à nuce distinguunt, vt Nuces dicant omne pomum, quod foris duro tegitur, & intus habet, quod esui est: Malum verò, quod foris habet quod est edendo, & durum intus includat. Quòd si punicum malum desciscat ab hac finitione, non infirmare tamen debet præceptum, cum nihil temerè statui perpetuum in his possit. Nam exotica quædam non immeritò, cum ad nos in posterum venissent, receptis apud nos nominibus donata. non enim vno vel altero, præsertim peregrino contraueniente, latam pro vernaculis legē antiquare voluerunt. In punico malo putamen, quod Malicorium dicitur, ab vsu cibario prorsus abhorret: edules tamen intus concipit acinos. Mali genera, cotoneum, assyrium, armenium, conditium, mustum, martianum, præcox, punicū, persicum: de quibus suis locis differemus. Nucū genera sunt, iuglans, auellana, seu pontica, vel heracliotica: nux castanea, nux græca, quæ & amygdala dicitur, & thasia: nux molusca, quæ (vt placet quibusdam) persicum est, scilicet q̄ cæteris omnibus mollior sit: nux tarentina, quæ ita mollis est, vt vix attrectata, frangatur: nux pinea. Iuglans notior est, quam vt debeat repræsentari, fructu multis inuolucris occultato: calloso primū, herbaceoq; cortice: hinc compactili carinarum loculo: mox tenui tunica, crispi intus nuclei quadripartitò digeruntur, lignea intercedente membrana. Guliocas iuglandium summa & viridia putamina veteribus nominata legimus. Nuces ponticæ, quas prænestinas, alij heraclioticas malunt nominare, molli primū calli-

culo teguntur, mox lignoso quidē, sed fragili putamine. cui tenuis subest mem-
brana, rotundum operiens nucleum, in cuius vmbilico quasi peculiaris alter in-
cluditur nucleus. Perficū malum Sueuius Moluscā nucē vocauit, carnosō po-
mo, succulēto, extrinsecus lanuginoso, dura intus & scabra nuce, in qua nucleus
5 qualis amygdalis. maturefcit autumnī exitu. malū cum primū fugax. Nux grę-
ca, quę & plurimis Amygdala dicitur, geminis protecta operimentis, puluinati
primum calycis, mox lignei putaminis, cui solidus subest nucleus, acriore etiam-
num callo obductus. Pineā nux conis coagmentatur lignosis, frequenti nuca-
mento in turbinatam effigiem compactilibus, in quibus nuclei singulis camera-
10 tis toris inclusi. Nux castanea callo constat intus plano, triplici teguminis am-
bitu, membrana primum amara, mox lento cortice, postmodum echinato ca-
lyce. Pyrum à figura nomen accepit, dictum quòd ad metę similitudinem è la-
to in acutum spectet, & in mucronem turbinetur. Sed pyrorum plura tradun-
tur genera, quàm vt hic succinctè possint enumerari, alibi suis mentionibus
15 explicanda. Vmbilicus in pomis id esse debet, quod in eis medium vel promi-
net, vel conditur. Iulius Pollux idem esse quod Fundum testatur. Glans magis
arboribus quibusdam peculiaris, qua quondam homines victitasse feruntur. nunc
hoc pabuli genus suillum pecus vsurpauit, quo liberaliter saginatur in syluis.
nanq; hyeme tota gregem saturat. Glandes tamen opes fuisse multarū gentium,
20 etiam pace gaudentium, constat. Necnon inopia frugum, arefactis olim mole-
batur farinis, spissabatúrq; in panis vsu. Necnon per Hispanias secundis men-
sis glans inferebatur. dulcior eadem in cinere tosta. Cautum erat præterea lege
duodecim tabularum, vt glandem in alienum fundum procidentem liceret col-
ligere. Genera earū permulta distant fructu, situ, sexu, sapore. Nanque alia fagi-
25 nę glandi figura, alia quernę, alia ilignę. præterea sunt alię syluestres, alię pla-
cidiores, quę culta obtinent. distant sexu mares & fœminę. item sapore dulcif-
sima omnium fagi, vt qua obsessos etiã homines in oppidis, durasse Cornelius
Alexander affirmauit. harum proprietates naturę, suis mentionibus edocendę.
Sunt & alia, quę potius ad figurā videntur pertinere: vt tamen futuris herbarū
30 delinationibus fundamenta iaciantur, non erunt silentio dissimulanda. Cuius-
modi sunt mucro, turbo, metā, puluinus, torus, strię, striges, crenę, lacinie, fim-
bria. Acumen in quod pars quęcunque desinit, Mucro dici potest. eo nomine
foliorum multorū, filiquarum quarundam, & spinarū omnium extrema in mu-
cronem acuminantur. nec secus quod exit in acutum, fastigiatur in mucronem.
35 contrā, Turbo dicitur, quicquid ex acumine tendens in amplius spatiat. Tur-
binis effigies ita se habet, vt ex angustissimo quoque continenter prodeat in la-
tius, quem subinde versatum verbere, puer oblectamenti gratia, per plana citū
agit. Siquidem hoc iocularis instrumētī genus, à fastigiata cuspide crescit in am-
plum, & in latum se diffundit. Turbo inuersę metę speciem exhibet, inde tur-
40 binata cōspicitur pyrorum forma. Sic permulta herbarum folia in mucronem
turbinantur, & inuerso habitu fructus nonnulli vel partes in turbinem mucro-
nantur: quanuis in re idem esse mutatis solum formis, nemo dubitabit. Nanq;
si rem ex acumine in latius continuo duci contuearis, potius quòd ea sit turbi-
nis facies, dicetur Turbinari. contrā, si rem è latiore figura in arctiorem protra-
45 hi contempleris, dum in acutū fastigetur, aptius credetur Mucronari. Quanquā

identidem inter se confundantur: est tamen meta idem, quod inuersus turbo, Conus à Grecis appellata, vel Pyramis: sicut rectus turbo, Calathus: sic fœminæ cupressi meta in fastigiū est conuoluta. Pulvinus est, quod inter versus aut sulcos eminulum protumet, dictus quòd quandam refert puluinorum in quibus sedemus similitudinem. Prominentes partium calli, & in se pulparum modo collecti, Tori nominantur. sic & multæ radices torosæ depinguntur. Striæ, partes quædam, & (vt ita dicam) femora sunt, quæ protuberant, *ἰσχυρὰ* græci nominant: sicuti caua canaliculiq;, Strigiles, si Vitruuio credimus, appellantur. Strigas tamē Festus interpretatur, ordines rerum coniunctim inter se collocatarum, à stringendo nominatas. Striatus caulis dicitur, qui huiuscemodi strijs est præditus, aut striaturis exasperatus. Crenæ, quædam sunt in extremis oris incisuræ, à quibus Crenata herbarum folia declarantur. sicuti quæ per ambitum secta, & serræ modo denticulata, doctis appositè Serrata traduntur. In sagitta quoq; partis extremæ sectio, in quam neruus inferitur, arcū tendere volentibus Crena dicitur. summa quoq; arcus cornua crenas habent, in quibus collocatur insidētque neruus. Laciniæ, partes sunt extremæ, particulatim decoris causa concisæ, orarūmq; summarū cæsuræ. inde folia membratim per flexuras digesta, vel natiuis segminibus discreta, Laciniata vocitatur. multarū arborū frondes laciniantur. Quauis Lacinosum frequenter docti pro sinuoso vsurpent: vt, quæ in ambitu folia in quasdam fimbrias exeunt, meritò Fimbriata dixerunt. Sed ne longius forsitan noster aberret sermo, cohiberi debet: & quod superest, in verba conferri paucissima: ne hunc longiorem aures vel delicatæ nimis, vel morosæ fastidiant, ijs partibus finē faciamus, modo vnū vel alterum explicauerimus vocabulum. nam fœtus arborum herbarūve in orbiculos circinatè coeuntes, Pilulas solent appellare. Pilulæ paruæ corticiæ, quæ nascuntur in cupresso, propriè Galbuli sunt, in quibus primigenia semina dedit natura. In cæteris, Nuces & cum generali vocabulo dici putantur. Nec secus Grossi appellantur fici, quæ non maturescunt: priuatim tamen in bifera fico, eas intelligunt, quæ per messes maturantur. Has grossulos græci dicunt *ὀλίωθρον*. Sed de ijs hæctenus. Multa in singulorum historia narrabuntur exactius, sed ea crassiore quadam (vt ita dicam) musa, pro sequentium arborum fruticūmq; deliniatione, fuerant prælibanda.

De partium officiis, nutritu, & humore.

Cap. III.

Id proculdubio verū esse ratio nos admonet, si modo in corporibus nostris propria sunt officia cuiuscūq; membri, sic & frugiferarum stirpiū partibus propria munia. Videmus hominibus inspiratam velut aurigam rectoricēmq; membrorum animam, sensūsq; iniectos ad ea discernenda, quæ tactu, naribus, auribūsq; & oculis indagantur, pedes ad gressum compositos, brachia ad complexum. Ac ne per omnes vices ministeriorū vagetur insolenter oratio, nihil aures agere valent, quod est oculorū: nihil oculi, quod est aurium. Nec generandi quidem data est facultas manibus, aut plantis: sed quod hominibus ignotum voluit esse genitor vniuersi, ventre protexit: vt diuina præditus ratione, rerum æternus opifex, quasi quibusdam secretis corporis, in arcano atque operto sacra illa spiritus elementa, cū terrenis primordijs misceret, atq; hunc animantis

machinæ speciē effingeret. Hac lege pecudes & virgulta progenuit: hac stirpiū
 genera figurauit, quibus eadē ipsa mater & parens primū radices, velut fun-
 damenta quædam iecit, vt ijs quasi pedibus insisteret. Truncum deinde super-
 posuit, velut quandam staturam corporis & habitus, mox ramis diffudit quasi
 5 brachijs. Tum caules & furculos elicuit, veluti manus: eorūmq; alios fructu do-
 nauit, alios fronde sola vestiuit, ad protegendos tutandōsq; partus. Ex his igi-
 tur quædam sunt genitalia membra conceptu atq; fœtu grauida: quædam tan-
 quam tegmina & vmbacula eorum, vt quæ fructibus vidua sunt. Sic prior ser-
 mo colligebat vnicuiq; corporis parti esse attributum officium, quod scilicet ei
 10 conuenit: vt furculo qui opportuno loco natus est, fœcūditatis vis insidet. quòd
 si nonnunq̄ cesset à partu, non tamen vt orbus vel sterilis, à choro fertilium e-
 rit explodendus. furculis itaq; genitalis sedes assignatur. Sed cum omne quod
 adolescit augeturq;, capeffat alimentum oportet, hoc non nisi cōcoquentis ca-
 loris beneficio suppeditatur. stirpes itaque principium aliquod caloris habeant,
 15 est necessum, quæ suis radicibus alimentum ex nutritio terræ sinu, vel altricis
 vberibus, integrū & confectum hauriunt. Terra enim perinde atq; ventre vtun-
 tur, succūmq; alendis partibus ea dispensat, ac suis feminibus ad educandam no-
 uam prolem cōspirat. Ratio educationis hæc. Radices proximo terræ atq; illiba-
 to succo aluntur. Hæ velut altricis vberibus eductæ, sugūt: dein ad reliquas trun-
 20 ci partes humor omnis & alimentum quod à solo ministratur, transcurrit, dum
 ad vltimum proueniat. Naturali enim spiritu omne alimentū virētis, quasi quæ-
 dam anima, per medullam trunci, veluti per siphonem, quem diabetem vocant
 mechanici, vel cæcos meatus trahitur in summū. Quòd cum peruenerit, ibi con-
 sistit, atque consumitur. inde vides multa in capitibus germina. Quòd si alimē-
 25 tum nimis redundans reflectatur in crure radicibus vicino, stolones multi pro-
 repent, huc conuerso humore. Herbæ certis temporibus silent, nec prius in cau-
 lem exeunt, quàm suo fœtu prægnantes parere gestiant. In ijs quæ restibili radi-
 cis fœcunditate regerminant, turgens succo radix nutrimentum cauli, ramulis,
 furculisq; per quosdam quasi tubulos vel venulas impertitur. Sed ijs quæ cadu-
 30 co parentis semine renascuntur, prius in radicem crescunt, quæ postmodum ali-
 menta reliquis partibus subministret. Sed humor quoq; cortici arborum subest,
 qui sanguis earum intelligi debet: non idem omnibus, ficis lacteus, huic ad caseos
 figurādos coaguli vis: cerasis, gummosus: vlmis, saliosus: lentus ac pinguis, ma-
 lis: vitibus ac pyris, aquosus. viuaciora quibus lētior. Fructibus suus inest succus:
 35 vinosus pyro, moro, myrto, minimè quòd miremur, vuis. At pinguis, oliuæ, lau-
 ro, nuci iuglandi, amygdalis: dulcis vuis, fico, palmis: aquosus prunis. Magna est
 in colore differētia. sanguineus moris, cerasis, cornis, vuis nigris, sambuci & ebu-
 li baccis: candidus vuis albis: dilutus herbis multis: plurimis è tritis virens. luteo
 succo madet Chelidoniū maius. Argemone crocatum succū remittit. Glaucum
 40 croceo liquore turget. Hyperici coma flōsq; detritus sanguineum succum pro-
 fundit. folia Androsæmi contrita humano cruore manant, vnde nomen indi-
 tum. Ascyri summi partus attritu digitos cruentant. Attractilis vulnerata, aut
 membro mutilata, sanguineum succum fundit. si à Gnico ramulus euellatur,
 cruore quodam perfundetur. Syluestris Gnicus aliqua sui parte castratus, cruen-
 45 ta tabe suggillatur. Anchusæ radices messibus sanguineum succum plorant: ob

id mulierculis non incognitæ, quæ iucundo colore vitia palloris occulunt, & nimium faciei candorem hoc fuce mentiuntur. inde ceras quoq; non ineleganter inficiunt. Radix Centauri maioris rubro liquore dum viret, est imbuta. Sic Lithospermon parte exteriori radice, rubore perfunditur. Rubia tingendis lanis suo rubro liquore comendatur. Lycopsis radix rubro rutescit colore. Verum quæ rubræ sint radices, nec multo post declarabuntur. Lacteo succo complures herbæ coperiuntur præditæ. Lactucae omnibus candidus inest succus. Lactuca tam sativa, quam sylvestris lactat, ideo nomen adeptæ. Hieraciarum lac nouerunt accipitres, quæ eam scalpendo, succoque; oculos tingendo, obscuritatem cum sensere, discutiunt. Sonchus & Tragopogon exiguum lac illato vulnere collachrymant. Sed hæ pauco quidem & innoxio liquore contentæ sunt: aliæ copiosiore turgent. Thapsiæ radix laxato plaga cortice, lacte manat copioso: quare fornicem in ipsa excavat radice, mox operiunt, ut merus confluat liquor: postridie eò se conferentes succisam tollunt, tum contusa, & origanis atque fisco expressa remittit succum, quem fictili susceptum siccant. sed silente cælo lachrymam hanc eliciunt: ne si forsitan ventus aspiret, faciem ignis facer pustulis ac foedis ulceribus obsidat. Hippophaes quoque lacteo succo distenditur. Tithymali genera omnia lacte referuntur. pityusa, lathyrus, peplos, lacte non immodico madent. Scammoniae radix lacte tumens, præscinditur facta in testudinis modum caverna, in quam lachryma confluat. Chamælea lacteo liquore scaturit. Papaver quoque lacte distentum inuenitur. Radix herbæ, quæ Apios Græcis dicitur, digitis friata candidum ostendit liquorem. Radicis dulcis folia gummoso lentore tenacia tangentibus hærent digitis. Radici Cyclamini secunda lentitia manuum sequax infidet, sic ut inuiscatæ vix ea possint explicari. Pinguis & glutinosus maluis inest: oleosus myagro. unde oleosam sanie semen reddit, quæ ad lucernarum lumina utuntur. Multis herbarum feminibus, præsertim vetustate sentientibus, vel recentibus vernaculus liquor in oleosum degenerat. Quo fit, ut è grano gnidio, cnico, raphani seminio, melanthij, sinapis, hyoscyami, papaveris, napi, rapi, oleum nonnunquam exprimatur. Multæ herbæ aquoso succo madidæ sunt: aliæ pauco vel nullo imbui conspiciuntur.

De carne, neruis, venis.

Cap. IIII.

Vbest cortici Caro: quod materie optimum fuerit, Ossa vocant. proximi succis Adipes. Ii vocantur à colore Alburnum, mollis & pessima pars ligni, facile putrescens, & teredinibus obnoxia: quare velut marcori patens semper amputabitur. Alternat fructus, quibus siccius lignum, ut olea, magis quam quibus carnosum, ut cera fus. Nec omnibus carnes adipisve largè noscuntur. neutrum habent buxus, cornus, olea: nec medullam, minimum etiam sanguinis. Sicuti ossa non habent sorba, carnem sambuci: sed plurimam ambæ medullam. Arundines maiore ex parte carne vacant. In arborum carnibus pulpæ venæque; residet. Sed differentiã quandã efflagitat, venæ latiores candidioresque; sparguntur, pulpæ fissilibus insunt. ideo fit, ut aure ad caput trabis quælibet prælogè admota, ictus ab altero capite vel grauis sentiat, penetrante rectis meatibus sono. Quorundam carni perinde quasi corporibus humanis gladius subumet, quodam callo carnis in se conuoluto. hoc pretiosum inuenitur in citro & acere. Cetera mensarum genera fissis arboribus circinantur in pulpam: alioqui fragilis esset

vena in orbem cæsa. fagis pectines transuersi in pulpa, quarum lignum potius in longitudinem fluctuat. Quibusdam pulpa sine venis mero stamine & tenui constat. hæc fissilia maximè traduntur. alia frâgi celeriora quàm findi, quibus pulpa non est. Sic oleæ, vites, magis fracturæ quàm fissuræ patent. At cōtrâ, totum a carne corpus fico. Tota ossea ilex, cornus, robur, cytifus, morus, ebenus, lotus, & quæ medulla carent. Fulua cornus in venabulis nitet, incisuris nodata propter decorem. Cæteris nigricans colos. Cedrus, & larix, iuniperúsq; rubent. Qui frutices, herbæ, vel arbores recto neruorum stamine coaluerunt, quòd frangentè magis cæteris violentiam respuant, vinculis fascium dicatæ sunt. Hinc genistæ, populnei ramuli, vlmei sanguinei frutices, betula, arundo fissa, & folia earundem vitis, recisisque aculeis rubi, atque intorta corylus alligant. Mirúmque contuso ligno alicui maiores ad vincula esse vires. Hac in re salici præcipua dos. Quæ materie constant spississima, grauissimæ iudicantur, vt ebenus, buxus. neutra in aquis fluitat. Nec ijs pondere cedit aspalathus, qui demersus aquis confestim sedit, nec vnquã solet emergere. Suber si cortex eximatur, pessum it: cortex tamè semper supernatat. ideo verriculorum funiculis appendens illigatur, vt enantes super sint. His proxima est cornus, inestque spissa firmitas. Ilex & oleaster, castanea, populus, crispantur aceris modo. ramis deputatis castratio illis est, adimitq; vires. Robori tanta duritia est, vt terebrari nisi madefactum non queat, & ne sic quidem adactus auelli clauus. E diuerso clauum non tenet cedrus. mollissima tilia. Sed magnum caloris argumentum afferunt, quòd citissimè ascias retundat. Calidè: laurus, morus, hedera, & omnes, quibus igniaria fiant. Teritur lignum ligno, ignémq; concipit attritu. Etenim cum ad excutiendum ignem non semper adsit lapidis occasio, hoc rerum magister vsus edocuit, excipiente materia aridi fomitis, fungi, facillimè conceptum. Cæterum velut quædam superiora breui repetebantur formula. Medullæ inter se discrepant. Quibusdam carnosæ subest, alijs lignosæ, alijs membranaceæ. Carnosæ viti, fico, punicæ, sambuco, ferulæ, rubo. ideóq; fungosi generis existimantur. Sicut adacta rude, sambuci medulla excutiatur, canora buccina tubæve audiri possit. Lignosæ sentitur larici, abieti, pino: sed hinc præcipuè, quòd plurimum tedæ ingerat. His durior, spissiorq; vt ossea videri possit corno, ilici, robori, cytiso, moro, ebenu, celti, què nuper lotum diximus. quæ quidem inter se coloribus distant. omnes enim nigre conspiciuntur. quinetiam robori talis, quod nigrum cognominant. non omnes lignis duriores. quamobrem flexui nulli sunt opportunæ. aliæ tamen alijs solutiores. In fruticosis duntaxat & humili genere membranæ similes nimirum inueniuntur, vt in arundine, ferula, & reliquis huiusmodi. Membranosam ne vllæ quidem possident. Sunt quæ prægrandem cõtineant & omnibus perspicuam, vt ilex, robur. quædam exiguâ incertiorémq; gerunt, vt olea, buxus. Quapropter quidam non in arboris medio sibi sedem vendicasse defendant, sed per totû dispergi lignum asseuerent. Nec desunt, quæ nullam omnino medullam habere credantur. Medulla radicibus vbique inest, sicuti caudicibus & ramis. Laricum lignum nullis fissile rimis, quod medullæ proximū est. Cedrus durissima, quæ medullæ proxima velut in corpore ossa. Sambuci quoq; interiora mira firmitudine traduntur, ita vt ex ea venabula factitari legerimus, quæ omnibus præferrentur. ex cute siquidem, constat, & ossibus. Radices herbarum quæ sunt edendo, multa

carne sunt munitæ, velut raphani, naporum, rapi: imò nonnullæ quædam cartilaginis speciem præ se ferre conspiciuntur. quapropter & Cartilagineæ nominantur. Hisce radicibus & tori quidam & pulposa nonnunquã caro deprehenditur. Torosa est inulæ radix. Continent tamen pleræq; ligneu quiddã, quod medium transcurfat, Cor quasi medullam rustici vocant. senescens radix olerum lignescit. Ferunt, si medullam inseredis surculis vel vini radicibus osseo stylo subtrahas, fructum sine ossibus & ligneis nucleorum putaminibus proditurum, perinde quasi medulla parentis alrix sit & nutritia eorum, quæ ossiam duritiem contraxerunt.

De radicibus arborum, fruticum, herbarum.

Cap. V.

Agna est radicum differentia, vt ab elatiori genere nunc exordiamur, tandem ad humilium descendentes. Copiosæ fico, robori, platano: & si sedem noctæ sint expeditam, subire quantumuis & euagari possunt. Breues & angustæ malo, & puniceo: singulares abieti & pino datæ sunt, ita vt vna prægrandis persum eat qua nitatur, quàm minimis in latere dispersis. Earum quæ radice firmantur vnica, quædam prægrandem, quæ ex medio proficiscitur, in altum agunt, ceu amygdala. Paruam defigit olea, cæteras grandiores, ramosas, ac contortiores exigit. Crassiores lauro & inæquales. Dissident quoque spissitudine vel aspritudine: quanquam quod terra conditum latet, semper multo rariùs habeatur, quàm quod supra, ramosum emerit. sic aliæ spissiores magisq; furculosæ funduntur. Oleæ ramosæ, abieti nervosæ, robori carnosæ potius robora suas in profundum agunt. Quod si Virgilio credimus, esculus quantum corpore eminent, tantum radice descendit. Sunt quibus per summa cespitum diuagantur, vt punicæ, oleæ, malo, cupresso: alijs recto meatu, vt lauro: alijs flexuoso, vt fico. Minutis hæc capillamentis hirsuta, vt abies, multæq; syluestrium, è quibus montani prætenuia fila decerpentes spectabiles lagenas & alia vasa neunt. Quidam non altius radices descendere putat, Theophrastus, quàm solis calor possit tepescere: quod falsum cõmentitiumq; Plinius arbitratur. Longè maxima spatium & plenitudine cedri est: ab ea platani, roboris, & glandiferarum. Quarundam radix viuacior superficie, vt lauri. itaq; cum trunco inaruit, recisa etiã letius frutificat. Sunt qui radicem breuitate celerius senescere arbores existimant: quod coarguunt fici, quarum radices longissimæ, & senectus ocysima. Prostratas restitui plerunq; & quadam terræ cicatrice reuiuiscere vulgare est. Familiarissimum hoc platanis, quæ facillè deturbantur, quod vim uentorum concipiunt propter ramorum densitatē. Iuglandes quoq; sua sede luxatis turbinis impetu radicibus in suã scrobem restituntur. Sic multæ arbores ruentis procellæ violentia refixæ, si confestim in natiuã scrobem relegentur, iterum comprehendunt. Insuper, radices quædam sobolis procreandæ vim possident, vt punicæ, vitis: aliæ nepotes nonnunquam creant, vt cupressi, pini, abietis: siquidem nulli stolones imo crure, vel radicem capitibus prorepunt. sunt quæ radicibus careant. Tubera terra vndiq; circundantur nullis fibris nixa, aut saltē capillamentis, nec extuberante loco in quo gignuntur, aut dehiscente in rimã. Fungi quoq; sine radice nascuntur. Sed iam quod fueramus polliciti, ad humile genus descendamus.

Frumēta multis radicātur fibris siue ramis. Legumina omnia singulas habēt radi-
 ces, præter fabā, eāsque surculosas, quia nō in multa diuidunt: altissimas autē cicer.
 Olerū ferè maior pars radice coheret singulari, vt brassica, apium, beta, rumex.
 Hortēsis omnibus ferè singulę radices, quę pro corporis sui ratiōe altius quā ar-
 5 bores pfectō radicātur. Amplissima verò rumici, vt quę descēdat ad tria cubita.
 Syluestri, minores, tumide, effossa quoque diu viuit. Quibusdā tātū capitate, vt a-
 pio, maluę: quibusdā surculosę, vt ocymo, eruce; alijs carnosę, vt betę: multo ma-
 gis aro, hastulę regię, aut magis etiānū croco. Aliquibus ex cortice & carne cōstāt,
 vt raphano, rapis. Quorūdā geniculatę nascunt, vt graminis, arundinū: quarū ra-
 10 dices fibris innixę corradicātur. Quędā rectā nō habēt radicē, statimque plurimis
 nitūtur capillamētis, vt atriplex, blitū. Nonnullę multiplicibus tunicis corticatę,
 nō nisi in rectū radicātur, vt scylla, bulbi, cepe, alliū, quę tot & tātis tunicis vestiū-
 tur, vt aliqua semper eximi queat. itaque duplex radice genus exhibere videntur.
 Capitatarū corpus ferè carne & cortice tutū est, tenui folliculo totū inuestiēte.
 15 Quapropter nō immeritō venit in dubiū, si hæ in radicū numerū ascisci debeāt.
 etenim quod subter terrę coheret, radix esse creditur: quod è diuerso promitur,
 nullā radice cōditionē nancisci putamus. Siquidē radice is est habitus, vt parte
 posteriore semper extenuata, in gracilitatē quasi in mucronē acuminetur. Radix
 scyllę, bulbi, cepę, cōtrā crescit, vt in latius tēdens inolescat. Itē cæterę lateribus
 20 fibras iaciūt: illę potius glabrę, medio capite capillamēta quędā fundunt, quibus
 pars extuberās alitur. quo nomine fructus videri satius posset quā radix. Attamen
 vt omnis ambiguitatis faceffat suspicio: nepe id genus capitulata se radices esse
 fatētur, quę sub terra distenta cōdantur, & suo pte ingenio caulē citēt. radice itaque
 nomenclaturā sibi nō immeritō vendicabūt. Nec forma in metā acuminata, vel
 25 in globū coacta quouis modo refragatur. Hoc tamē peculiare sortiūtur. illa car-
 nosa radix à capillamētis allicit nutrimentū, viuaxque solo eruta frondescit. Her-
 barū quoque radices magnā iterū sentiunt differentiā. quędā magna grandique ra-
 dice fulciūtur: alię paruis & exilibus cōtentę sunt. Magna radice firmatur vtrūque
 heleniū: prægrādi dracūculus vterque nititur. Capparis sua abutens magnitudine
 30 vtrō citroque diuagatur, cogitque solū sterilefcere, nisi primū area in defossum ca-
 uata ripis vndique circumstructis lapide coërceatur. Aloę radix ceu palus in terrā
 depactus figitur. Cętauriū maius, radice vasta, bicubitali lōgitudine descēdit. Li-
 banotis, quę & Rosmarinū dici nostris debet, radice iustę magnitudinis sustine-
 tur. Sphondylion cum raphano corporis similitudine cōtendit. Oenanthę radix
 35 magna in multa (contra multarum morē) capitula tandem extuberat. Syluestre
 liliū radice grandi, quanuis bulbosa, præditū est. Astragalus etsi humilis frutex
 ferè cæteris cedat, magnitudine tamen cum raphano audet certare. Mandrago-
 ras radicibus magnis implicatur. Syluestris cucumis Anguinus nomine, ingenti
 radice roboratur. Cōtrā hydropiper exigua radice gaudet. sic & catanance ge-
 40 nus secundum. Ranunculū exigua radice contentū est: centauriū minus pusil-
 la. Panaces asclepion, & chironium, parua gracilique lætantur. Phalangiū exigua,
 trifolium tenui donatur. Anthyllis radice parua subsistit. Phalaris minutis radi-
 cibus abutitur. Onobrychis parua, bretanica tenui cōstant. Cicutę radix non al-
 tē demittitur. Onagra, leontopodion, phyteuma gracili paruaque cohærescunt.
 45 Mollitie item & duritia discrepāt. Radices equiseti in lignū concrefcunt: æthio-

pidi duratur, vt cornua possint videri. Smilax aspera radicis duritie pollet. Pote-
 rion suas radices firmat, leucacantha robusta gignit. Astragali radix adnascēti-
 bus p̄duris, & velut in cornua cōplicitis riget. Characiæ, tithymali durefcit in
 lignū. Alię mollitie cedunt, vt polygonati, quę p̄mollis sentitur. Hypophēston
 molli radice sustinetur. Sunt quę singulari radice nitatur, vt verbenaca, epheme-
 ron, peplos. Cōtrā numerosis radicibus gaudet asaron. Duplici montanū nardū
 detinetur: multiplici lyciū spargitur. Critamon ternis quaterni s̄ve fruticat. Cap-
 paris cōplurimas furculosasq; cōsp̄rgit. Chelidoniū maius multos colligit cal-
 los, in tritici modū aceruatim cōgestos, quorū tres aut quatuor in lōgitudinē ex-
 eunt. Asclepiadis radix numerosis atq; p̄tenuibus fibris capillatur. Circaea tri-
 plici fermē, quadruplici s̄ve radicat. Alcega quinis senis s̄ve cubitalibus s̄ve suffigitur.
 Aethiopsis numerosis scatet radicū fibramētis. Veratrū cādidū multis capillamē-
 tis ab oblōgo capite cepearū modo coalescētibus cōfibrat. Nigrū verò, p̄tenui-
 bus capillamētis ab vno fastigio depēdētibus, cepitorū cirrorū more capillatur.
 Gramē multis p̄serpit radiculis. Filicis radix cōpluribus cirrata capillamētis hor-
 ret. In cepearū verticibus fibrę capillitij modo fruticat. In allij cōsimiliter cacumi-
 ne plusculū fibrarū crispas cirrorū specie. Vertex bulborū porrorūq; densis crini-
 bus nō inlegāter comatur. Auriculę muris alterius radix, frequēti capillitio co-
 mata fibrat: crassitudine & tenuitate radices dissidēt. Phu radice primori mino-
 rē digitū equat. Critamū tres aut quatuor digiti crassitudine fundit. Plantago di-
 gitalē crassitudinē implet. Orobāchę radix pollicis crassamētū refert. Muris auri-
 culę secundę radix digitali crassitudine grandescit. Aristolochia tuberibus radicū
 rotūdis intumet: alterius rapo nō dissimilis in orbē cōglobat. Cui gētiana crassa-
 mēto respōdet. eius radix, quę Gręcis apios dicit, turbinatur in pyrū: inde nomen
 inditū puto. Cētaurij maioris radix in amplū corpus excrefcit. Chamēleonis albi
 radix locis pinguibus & lētis crassescit: in mōtuosis & ieiunis gracilefcit. Radix a-
 nemonæ cōplet oliuę magnitudinē. Chryfogni radix vt rapū extuberat. Niger
 chamēleo crassa radice vt carduus firmatur. Eryngij radix pollicari crassitudine
 turget. Pastinacę radix pollicē crassa, dodrantalis extēditur. Elaphobosci digitū
 crassa, quadrātalis ferē porrigitur. Dauci radix digitali crassitudine & lōgitudine
 palmari adolescit. Pyrethri radix pollicari crassamēto succrescit. Peucedanū ra-
 dice crassa niti. Pæonię maris radix crassitudine digiti, & palmea lōgitudine co-
 alescit. Polygonatū radicē crassitudine digitali mittit. Symphytū petrēū crassum.
 Periclymenū in orbē coactā crassāq; mediū radice baculi crassitudine perequat.
 Corniculati papaueris radix crassa per summa cespitū apricatur. Dorygnion ra-
 dicē digitū crassum submittit. Ebuli radix in digiti crassitudinē exit. Cepe verò
 vel capitata, multis cartilagineis tunicis cōpacta est. Quę ferē citra ceruicē in sin-
 gulare caput extuberauit, Vnionē rustici appellāt, vel pluribus coagmētatur bul-
 bis. Allij bulbus frequētibus spicis coactus est, grādiore folliculo ōnes simul am-
 biēte, vt in caput comatū coāluisse videātur. Porrū simplici capite ex albę cerui-
 cis angustijs extuberāte cōcrefcit. Bulbi radix multis cōgesta nucleis in crassū ex-
 tumescit caput. Multę & herbarū radices bulbosę tradūtur, vt croci, lilij. Narcissi
 radix in bulbū rotūdatur. Xiphij radix in duplicē ordinē digeritur, quarū vna ceu
 bulbis paruis insidet alteri, inferiore gracili, superna sēper habitiore, adultiorēq;
 Satyrij radix bulbosa mali modo coacta cōspicitur, intus albū oui ferē cōcludēs.

Pancreatij radix instar bulbi prægrâdis inolefcit. Orchis quæ testiculū vocamus,
 radice bulbosa insignitur oliuę modo gemina superiore, quæ durior & callosior
 est: inferiore, quæ mollior & rugosa. Serapias orchis sua radice effigie testiculos
 mētitur. Colchici bulbus mediā habet rimam, qua flos erūpit. Hyacinthus radice
 5 bulbacea cōstat. Arisari radix oleę tuberculo viget. Dracūculus radicē gerit bul-
 bosam, raphano nō dissimilē. hāc prorsus ari radix emulatur. Hastula regia radi-
 cibus oblōgis quasi glādibus scatet: perinde quasi bulbus esset, multis alijs nucleis
 coagmētatus. fœminę pæonię bulbi radicibus ceu glādes circiter octo vel septē a-
 sphodeli modo coaceruant. Cyperi radix in oliuarū tubercula inuicē modicis in-
 10 teruallis cōmissa coit. Bulbina & vomitorius bulbus suā appellationē bulbacea ra-
 dice satis fatentur. Sed iā ad tenues redeamus operę pretiū est. Asari radices in te-
 nuitatē gracilescunt. Minor plātago tenuioribus, sed pilosis horret. Coronopus
 exilē possidet radicē. Origanū syluestre gracilē & eādē inutile sortitū est. Panaces
 asclepiū in tenuitatē suā acuminat radiculā. asclepias tenuibus sed numerosis ra-
 15 dicibus capillat. Atractylis tenui radice nitit. Phalangiū radícula gracilis sustinet.
 Tussilaginé tenuis fulcit. Ambrosia cōsimili letat. Onosmatis radix tenuis & in-
 firma procūbit. Anthyllis gracili cohēret fibramento. Phalaris thyrfulos fundit à
 tenuibus & superuacuis radicibus bipalmes culmorū specie. Rubia tenuē promit-
 tit radicē. Cepęa tenui fibra cōprehendit. Alisma tenuibus veratri nigri radiculis
 20 fibratur. Betonica tenuibus radicū capillamētis hirsuta perhorret. Britanica radi-
 ce tenui cōtēta est. Echiū in exiliore digito radiculā exit. Chamefyce radice pro-
 tēditur tenui. Chryfomeę radix in veratri nigri modo hirsuta traditur. Supinę
 verbenacę radix tenuis subest. Catanāce radiculā mittit in iuncū extenuatā, quæ
 flaccescēs flectitur, & ad speciē vnguium exanimati milui se cōtrahit. Veratrū ni-
 25 grū in tenues gracilescit. Sesamoides gracili radice cōtinetur. Sūt radices quę suc-
 co distēte lentescūt. Pregonas succo cętaurij magni radix. Madet eodē peucedani.
 Althęa glutinosa lētescit humore. Iris recēs vliginosa scatet: quare facilē sentit
 sitū, & olet asperginē. Sed iā supra de ijs abūdē dictū est. Sūt & quędā radices geni-
 culis interstinctę, quę p̄minulis articularū toris insignes notātur. Iris radicē ostē-
 30 dit geniculatā. Acori radix quibusdā distincta internodijs articulat. Asari quoq; ge-
 niculis intercipiit. Radices arūdinū multis geniculātur articulis. Phenij quę & ane-
 mone dicit, geniculis distincta est. Polygonati radix frequēs geniculis p̄mollis-
 bus subit. Iā & nōnullę statim à frōte vel potius ab operis vestibulo quędā enume-
 ratę sūt, geniculis nodose, quę hinc repeti possūt. Alię quoq; lētiores sunt, quę vt cō-
 35 festim frāgi possint: alię fractu nō cōtumaces, quę nō multū frāgētī renitāt, sed cō-
 festim cedāt: quę tągētibus euidētiores sunt, quę vt declarari desiderent. Coloribus
 inter se dissidēt. rubescūt alię: flauēt alię: sūt & quę nigricēt: cādicāt alię: subru-
 bescūt helenio. Filici fœminę ex flauo nigrāt, aut ex nigro in luteū flauescūt. Ali-
 quę etiā in eis rubrę inueniūt. Maiori cętaurio radix rubescit. Rubet (vt dictū
 40 est) & succus. Pētaphyllū subrubra radice splēdet. Pācratij radix ruffo colore pur-
 purascētēve saturatur. Rubię radix rubro colore lanas inficit: quęstu nō modico
 pollet. Acantho ruffescit. Satyrio fuluet. Onosmati rubescit. Symphyti petręi ra-
 dix rubro rufescit colore. vetonicę radix tota rubet. Syluestri iridi rubicūda cer-
 nitur. Anchusę sanguineo colore per æstatē manus inficit. nouerūtq; pallidę mu-
 45 lieres hoc fuco vernaculū faciei colorem emētiri. Anchusa quoq; onochelos co-
 gnomine radices spargit rubras: nec secus quæ lycopsis appellatur. Chryfogoni
 b. ij.

radix foris nigricas, intus, qua ruberrima, rutilat. Sóniferi solani radix cortice leniter rubro nitet. Phu fibrę in sufflauū colorē pallēt. In chamęleone nigra subfulua intus apparet nigrati cortice vestita. Satyriū erythroniū suū corticē ruffat. Pygnocomon in luteū colorē lāguet. Cypero radices obnigrescūt. Nardus mótana nigra spectat. Helenij secūdi radix atro cortice subterpallet. Cyclaminus radice corticis nigri tumet. Chamęleo niger nigrati radice suggillat. Carduus pulla radice nigricat. Libanotidis radix foris obnigra cernitur: quę si frāgatur, exalbida relucebit. Peucedani radix nigritia sufficitur. itē & leōtopetali. Nymphęa radice decorat nigella. Symphytū radicibus extrā nigris: intus cādidiis viuit. Epimediū nigris radicibus sustinetur. Echiū subnigra serpit. Astragalus nigris radicū appendicibus in cornicula implicitis irretitur. Mādragoras radicibus extrā nigris, intus albis intricatur. Aconitū lycoctonū nigricatibus marinę squillę cirris capillatur. Personata radice foris nigrati, interius albicāte degit. Thapsię radix nigro induitur cortice: interna tamē pallor inficit. Pygnocomi colos ex pullo in luteū degenerat. Filicis masculę radix nigra summa terrę cute spatari letatur: fœminę ex fluuo nigrescētes in obliquū repūt. Vitis nigre radix foris atra visit: interna tamē buxeus pallor decolorat. Sūt & permultę radices, quę emaculato cādore nitēt. Alię ex cādido in subruffū spectāt. Helenij radix in pallidū albescit. Plātago cādidiis fibratur radicibus. Dracūculus cādida prę se fert radicē. Aron albā nō lōgē ab hac euariātē ostēdit. Ranunculū, cādidiis hellebori modo fibris capillatur. Chamęleo qui caule deficit, albus est, is fundit cādida radicē. Anonis, ligusticū, eryngiū, alba potiūtur radice. Panaces cōpluribus ab vno principio cādidiis radicibus brachiat. Olufatrū, elaphoboscū, cādidas radices in v sū ministrāt cibariū. Libanotis, sphōdyliō, circea, nymphęa altera, albā radicē possidēt. Alceę, pæonię mari radices cādida tributę sunt. Polygonatū subalbida, holosteon cādida donatę sunt. Tragū, trifoliū, radices albas nāciscūtur. Narcissus albā sibi vēdicauit. Cholcici radix delibrata exalbet: quā tamē rubescēs in nigro cortex inuestit. Sūt, & quę sūmo gaudeāt cespitē. Acorus sūma tellure radices in obliquū dispergit. Tragacāthę furculosa radix pminet extra terrā. Cornuti papaueris radix per cespitū sūma reptat. Spumeū quoq; summā soli cutē, herbosūmq; cespitē amat. Filix radices summo terrę corio collocat. Phyteuma per sūma terrę diffundit. Sic radices magnitudine, exilitate, durtia, mollitie: multitudine fibrarū, paucitate, crassitudine corporū & gracilitate, lētitia, fragilitate, nodoso habitu, vel enodi, simplici multifidoq; nec nō etiā positu summo vel imo, itē natiuis coloribus, vti demōstrauimus, differūt.

De caulibus herbarum.

Cap. VI.

Rugū duo sunt prima genera. frumēta, vt triticū, hordeū: legumina, vt faba, cicer. quorū differētia notior est, q̄ vt indicari debeat. Legumina dicta vult Varro à legēdo, q̄ ea nō secātur, sed vellendo legūtur. Fruges nominātur, quicquid ex fructu terrę facto in alimoniā nostrā vertimus. Frumēti ipsius totidē genera per tēpora satus diuisa. Hyberna, quę circa vergiliarū occasum terra per hyemē nutriūtur. Aestiuā, quę ante vergiliarū exortū seruntur: vt miliū, panicū, sesama. In tritici genere pars aliqua pabuli quadrupedū causā sati, vt farrago: & in leguminibus, vt vicia. Frumētū per hyemē in herba est, verno tēpore fastigiatur in stipulā, si hyberni sit generis. Igitur frumēta pluribus culmis fruticāt, & ij sunt eorū caules: tum etiā in articulos exeunt. à genu tertio spicā incipiunt cōcipere, nōnunq̄ à

quarto etiānū occultā. Genicula sunt tritico quaterna: farri sena: hordeo octona. Sed nō ante supradictū geniculorū nūerū īcipiūt in vertices exacui, in qbus cōceptus est spicē: q̄ q̄ spē sui fecerit, putat à Varrōe noīata. Fabē in folia exēūt, ac deinde caulē emittūt, nullis distinctū internodijs. Reliqua legumina furculosa sunt.

5 Quorūdā caules spargūt in terrā, si nō habeāt adminiculū: qđ si nō habuere, deteriora fiūt. Leguminū vnicaulis faba sola. Vnus est lupinis, ceteris ramosus p̄tenui furculo: oibus verò fistulosus. Miliū ex India huc inuectū intra paucos ānos adolefcit ad pedes quinq; p̄gradibus culmis, amplū grano, & arūdinaceū folio. Calamus altior frumēto, q̄ hordeo. Herbarū coles in magna sūt differētiarū ambage.

10 Quibusdā crassus emicat, alijs tenuis assurgit, alijs lōgus p̄fert, alijs breuiore cōtēti habitu. Quibusdā articulatus, & p̄minulis nodorū torulis interstinctus p̄silit: alijs p̄sus enodis exit. Quēdā singulari simpliciq; coliculo sustollūt. alię multiplicib⁹ coliculis plurifidiq; fruticāt. Scabritia, itē leuore, rectitudine, curuitate distinet inter se. Dracūculo caulis baculi crassitudinē equat, versicoloribus lituris insignit⁹. Chamēleo niger caulē mittit baculi crassitudine dodratalē. Spinē albē pollicari crassitudine p̄tuberat. Acātho digitali crassitudine letus adolefcit. cēnāthæ crassus: elaphobolco foeniculace⁹: panaci heraclio, & secūdi generis symphyto, ferulaceus exurgit. Apollinaris crassis fruticat coliculis. Petasites pediculo p̄dit pollice crassiori & cubito lōgiore. Sēperuiū mai⁹ pollicarē crassitudinē nō excedit.

20 Lathyris digiti crassitudinē implet. Tenuis orobāchē, ornithogallo, gracilis. Smilaci flexu clauicularū adiūctas īpediēs frutices adolefcit in tātū, vt opi sufficiat topiario. Thlaspe, ranūculū, anemone, exilibus p̄repūt coliculis. syluestre glastū tenues scapos & multifidos, ligulis follicularibus exornatos p̄fert. Ligusticū panaces, asclepiū, p̄tenui caule notāt. Peucedano tenuis & macilēt⁹ emicat, iuxta terrā dēsē comosus. Artemisia monoclonos graciliore singulariq; p̄cedit: inde Vnicaulis cognomētū sibi vēdicauit. Altera habitiore & fruticosa viget. phyllo, cynocrābē, buphalmo subtenues. alismati, betonicę, tenuis attollit. Sāguinaria coliculis serpit humi sessilib⁹, q̄ nūq̄ à terra tollūt. Echiū, Limoniū, tenui scapo subrigūt. Eupatoriū scapi lignosa tenuitate riget. Adiāto ramuli erūpūt p̄tenues: sed q̄ nigro colore niteāt. Sed modū quēdā sibi familiarē desiderāt, ī quē magna ex parte adolefcūt. Quēdā bicubitali lōgitudine porrigūt. alię minori modo cōtētæ cedūt. Dracūculo scapus cubitis duobus altus extēdit. Gētiana Gētij regis Illyriorū inuētū, binū cubitorū altitudine scapū extollit. Glastū satiuū duū cubitorū altitudinē excedit. Albę spinē scapus binos superat cubitos. Acāthus duū cubitorū lōgitudinē implet. Conizę maiūsculę caulis in binū cubitorū altitudinē exit. Althēę scapus ad bina cubita sustollit. Symphyti secūdi caulis supra binorū cubitorū altitudinē erūpit. Hortēsi malū scapustāta magnitudine proficit, vt in adminiculū homini, & baculi vsū veniat. Plātagini maiori caulis altitudine cubitū equat. Ranūculo altitudine cubiti cōsurgit. Phu cubitalis p̄dit. Chelidonię maiori altitudine cubiti scapus inolefcit: q̄q̄ minor caule vidua humi p̄reptet. Baccari cubiti iustā altitudinē petit. Panaces asclepiū, libanotis, sphōdylion, cubitales edūt. Satyri on instar cubiti p̄surgit. Alisma, betonica, p̄ceritate parū cubiti lōgitudinē excedūt. Alię sunt humiliores, quę nō cū ijs p̄ceritate certāt, cedūntq; antedictis lōgitudine. Orobāchē coliculus duos palmos altus est, aut paulo excelsior. Ornithogallo binū palmorū altitudine surgit. Thlaspe semipedali cauliculo furculosum erigitur. Gnecos scapis sesquipedalibus exit. Tripoliū palmeo caule in mucrone

diuiso pullulat. Dodrantalé emittūt hyacinthus & Aron, Sefamoides palmaré,
 fyluestre cuminū dodratalé, albus chameleo, & caucalis, daucūq; creticū fundūt.
 Leontopetalū nūc pedali nūc dodratali fruticat. Testiculus canis, hypericū tertiu
 syderitis genus, scapos altitudine dodrantali promūt. Nodis etiā quidā herbarū
 caules scatent. Ebulus dēsis articulis geniculatus, folia ab nodulorū toris expādit. 5
 Phu quibusdā geniculatur articulis. Auena, quē Grēcis bromos dicitur, in culmū
 profilit geniculatū. Cyclaminos secūda geniculatis caulibus reptat, arboribus cla
 uiculatim se cōuoluēs. Gētiana scapū gerit geniculatū. Panacis asclepij caulis ge
 niculis interceptus scandit in altū. Polycnemon multis cingitur geniculis. Cra
 tegonon pluribus calamis geniculorū agmine stipatis emicat. Phalaris thyrsulos 10
 creat bipalmes calamis nō dissimiles, multis cinctos geniculis. Polygoniū multis
 scatet geniculis. inde nomē cōtraxit: nostri sanguinariā appellant. in quo genere
 fœminē genicula in sese farciūtur, dēsaq; quasi pyxidatim coherēt, quē cōuestiūt
 apices frōdibus piceæ nō dissimiles. Equisetū frequētibus atq; farctis in sese geni
 culis tumet. Scapus cicute quibusdā geniculat nodis. Pityusa dēsis munitur ge 15
 niculis. Caules etiā leuoris & scabritiæ discriminibus apertissimē notātur. Læuis
 inspicitur dracūculo. Phu, hastula regia, scapo læui quē vocāt Anthericū, donata
 est. Typhæ caulē glabrū enodēmq; densus summatim inuestit flos, qui in lanu
 ginē pappum vocatā euadit: quā aliqui anthelen solent appellare, quasi paniculæ
 florē intelligāt. Nymphææ scapus nulla horrēs asperitate læuigatur. Syderiti, quē 20
 tertiu sibi genus vsurpauit, caulis glabrescit. Chrysanthemon læuibis cauliculis
 fruticat. Aconitū quoq; quod lycoctonon cognomināt, læui stylo in cubitalē al
 titudinē prorepit. Is itaq; caulis reputabitur læuis, quē nulla innascētiū rerū duri
 tia quæuis exasperauit. Scabritia multis cōtrahitur modis. Nanq; nōnulli caules
 spissa canescūt lanugine, sed prorsus innoxia. Alij spinosa induuntur, vt vrtica, 25
 cui aculeata inest mordacitas. mirū est sine vllis spinarū mucronibus noxiam esse
 lanuginē, & tactu tātūm leui pruritū pustulāsq; cōfestim adusto similes existere.
 Syluestris quā vocant fœminā, mitior est. Caulis symphyti lanuginē modicum
 asperā nutrit, quæ ipso tractatu prurigenes mouet. Cardui caulis spinosa obduci
 tur lanugine, estq; nimirū mordax. Syluestris cnicus multis horret aculeis. Dipsa 30
 ci caulis durarū spinarū arma vallo. Poterij totus cortex hispidus est spinis, & la
 nugine copiosa mordet. Acāthion araneosa lanugine circūdat. Agriacātha dēsis
 sequit aculeis. Scolymos copiosioribus stipat spinis: sed quæ arefcēte folio desinūt
 pungere. Vepres nocentioribus rigēt aculeis, quibus pertinaciter herētes propter
 transeuntiū vestimēta vellicēt. Nec sunt vidui spinis ruborū caudices ouibus ini 35
 mici. Nam quanto lana prolixiori in pecore cōcrescit, tanto magis obnoxia ru
 borum aculeis: quibus velut hamis inūcata à pascētiū tergoribus euellitur. Qua
 rūdā thyrsi senticosa lanugine pubēt, vt echij, lycopsis. Quibusdā angulos tan
 tum sentes obsidēt, vt crissio: sed mitiores & innoxij morfu. Quibusdam scapi
 spissiore flocco canescunt, vt poterij: sed qui spinulis horridulus sentiatur. Qui 40
 dam tam spissa vestiuntur lanugine, vt hac collecta telas bombacinis similes or
 dianur: vt acanthij. coliculi asari scabritia leui subasperātur. Caucalo subhirsu
 tus, mentastro horridulus, orobanche hirsutulus noscitur. Scaber est pastinacæ
 hieraciæ maiori, sic vt aliquantū tangatur spinosus: hirsutus ballotē. Rubiæ cau
 lis spinosa mordacitate defenditur. Squarofus equiseto, veratro nigro. ethiopidi 45
 asper: itē rhœadi, papaueri. Pilosus verbasco, vt flomidibus plumosa sūt folia, &

ob id ad lucernarum lumina vtilia. Non parum quoq; discriminis caules inter se
 nouerunt. Alij perinde quasi perpetuò sessiles in terra proreptant: alij proceri sur-
 sum eriguntur. Sunt & qui mediam nacti conditionem sua fragili & caduca for-
 te sæpius humi serpant: & nisi sint frutice vicino perinde quasi adminiculo fulti,
 5 feruntur per terrā. ij vt sese cum datur facultas, in altū extollant, vel clauiculis suis
 quasi manibus, aut peculiaribus viticulis perinde atque capreolis freti, quicquid
 sunt adepti cōplectuntur: & lapsu multiplici, vel erratico reptatu intricātes irre-
 tiūt, huicq; tanq̄ alienam operā efflagitantes acquiescūt. Quòd si non offendan-
 tur, vltro citròq; per humū resides diuagantur. Sic vires adminiculo standi non
 10 sunt cucurbitæ, cucumeri. nanq; simili modo reptātibus flagellis scandētes tecta
 parietēsvē cōuestiunt. tā est natura sublimitatis auida velocitāsq; pernix, vt v m-
 bra leui cameras ac pergulas opere topiario cooperiāt. Verū si pensilis hisce cōce-
 datur libertas, nō agrè vnde digressē fuerāt, reduces in terrā descēdūt. Sic hede-
 ra circa parietes repit, arborēsq; radicosis brachijs amplectitur, quibus etiā inco-
 15 lumes & solidas arbores fugit ac strāgulat: sed tā viuax est, vt etiā pluribus inter-
 cisa locis eduret. Sic smilax hortēsis flexu clauicularū proximos quosq; frutices
 reuincit, vt ijs impediti vix vnq̄ possint explicari: adolescūtq; in tantū, vt quo-
 dā topiario opere cōcamerata tētoria ategiāsq; hortorū inuestiant. Tam aspera
 smilax q̄ leuis arbores scandūt se crebro volumine eis intorquētes. Pisi, viciæ cau-
 20 les spargūtur in terrā, si non fulciātur adminiculo. Surfum vorsum enim serpūt
 ad scapū lupini aliūmve calamū, ad quē vt hæreant, suis capreolis se solent vinci-
 re. Pisum enim nisi roboretur ramicibus, solet degenerare. Periclymenus in ar-
 uis ac sepibus cōuoluit quibuscūq; fruticū pedamētis propter assidentibus. Alba
 vitis innectit se fruticibus qui sunt in proximo capreolis cōprehendentibus. Ni-
 25 gra vitis clauiculis arbores scādit. Sic cyclaminus circū arbores se clauiculatim
 voluit. Equisetū maius proximos arborū caudices conscendit, obuolutūmq; de-
 pendet comis multis. Lupus salictarius sensim proserpens arborū fastigia petit,
 sese viticosis sarmētis intorquēs, pérq; vertices rotatus multis implicat volumi-
 nibus, quasi gaudeat summatim euagari. Ea volubilis est natura, tamq; frōdenti-
 30 bus comis cacumē implicat, vt herbosum cespitē vindicet ab sole, à quo sæpius
 impēdens humū caducus repetit. Supradictorū ferè cūctorū caules lenti sunt fle-
 xiles, atq; vietī, nullòq; vernaculo rigore freti proserpunt. Sunt etiam qui humi
 procumbant, vt coronopus, cauliculis per terram serpentibus. Reptat & per ter-
 rā serpillum. Gramen nunquā se ab solo protollit, flagellis teretibus articulatis
 35 in terra iacentibus. Syluestris cneci genus alterū humicaule cernitur: nanq; thyr-
 sulorū mollitia declinans, humi decūbit. Halicacabi caules cū increuere in terrā
 proclinati languescūt. Cōtrā plurimis recti profiliūt, vt pastinacē: betonicæ pro-
 cerus attollitur. Sion habitu subrecto nititur. Dracūculi scapus rectus emicat. Li-
 monio, lycopsi, eupatorio, equifeto secūdo, in proceritatē exit. Elichryson recto
 40 caule promitur. Staphys agria coliculos in rectū erigit. Est & differentia quedam
 insignis non fastidienda. Quibusdam herbis caulis inanis, & vacuus ostenditur.
 Oleribus omnibus fistulosus. Miliū & panicū in concauū culmen fastigiātur. Cul-
 morū tritici internodia in fistulas excuātur. Arundinibus caulis assurgit fistulo-
 sus: nostratibus fungosior subest natura, cartilagine bibula, cauo intus corpore.
 45 Ex calamis quidam totus concauus est, quē Syringiam vocant, vtilissimus fistu-

lis. Alius est continuo foramine hians. hic tibijs vtilior: fistulis ille. Est & alius crassiore ligno, tenui foramine peruius. In rotundum teresq; dehiscunt foramen tibialis & aucupatoria. Arundines quasdam in India Theophrastus tanta cavitare tradidit, vt singula internodia alueo nauigabili, ternos interdum homines ferat. Multorum caules in inanitatem patent. Phu sonchóq; cauus inest coliculus. Gen-
 tiana scapum habet inané: item fœniculum, cicuta, erratica pastinaca. Hieranum
 vtrunq; apium, hippomarathron. est & inanis symphyto. hippuri, veratro candi-
 do, ricinóq; cõcauus subest. Sunt & aliqua figurarũ dissidia. quidam caules qua-
 drati: vt fatiux syderiti, apiastro: vel quadranguli, vt ballotæ. à quorundã angu-
 lis verruculæ prominēt, vt symphyto: plurimi tamen herbarũ thyrsi teretes no-
 scũtur. sunt & aliquibus striati, vt aloæ. Sunt herbæ cõplures (ne illud quidẽ silen-
 tio tráseamus) quæ caule vacāt. Chamæleo albus caule viduus est. Cynoglossum
 caule deficitur. Filix nullũ caulẽ creat. Dryopteris, polypodiũ, nullo caule fastigiã-
 tur. Sic igitur tenuitate, crassitia, breuitate, longitudine, internodiorũ distinctu,
 vel æquore prorsus enodi, scabritia, læuore, curuore, rectitudine certāt inter se. 15

De ramis, & cortice.

Cap. VII.

Equitur, vt de ramis post truncos arborum & herbarum coles
 differamus. Arborum quædam simplices, quibus à radice cau-
 dex vnus, & rami frequētes prodeunt: vt oliuæ, fico, viti. Quæ-
 dam fruticosi generis: vt paliurus, myrtus, item nux auellana. 20
 quinimo melior & copiosior fructu, in plures dispersa ramos. In
 quibusdam omnino nullus: vt in suo genere buxo, loto transmarinæ. quædam
 bifurcæ atq; etiam in quinias partes diffusæ. quædam indiuiduæ, nec ramosæ, vt
 sambuci. quædam indiuiduæ, ramosæ, velut piceæ. quibusdã ramorũ ordo, sicut
 piceæ, abieti: alijs incõditus, vt robori, malo, pyro. Abieti quidem subrecta diuisi-
 25
 fura: rami in cælũ spectant, non in latera proni: quorũ cacuminibus decisis mori-
 tur: totis detrũcatis durat. Aliæ ab radicibus brachiata, vt vlmus: aliæ in cacumi-
 nibus ramosæ, vt pinus, lotos quã fabam græcã Romani vocant, à suauitate fru-
 ctus syluestris quidem, sed cerasorũ penè natura. tãta siquidẽ huic ramorũ petu-
 lantia, vt vel latissima expatientur vmbra, vel in vicinas arbores transfiliant. nulli
 30
 rami longiores aut validiores. Verũ syluestres feræq; arbores vrbani sunt ramo-
 flores, furculosiorésq;. Mares fœminis nodosiores, vbi sexus habetur vterq;. &
 in summa montanę cãpestribus, & siccæ palustribus furculosiores: & quę in apri-
 cis magis, q̃ vmbrosis degunt. Ramorũ aliqui cæci, qui nõ germināt. quod natu-
 ra fit, si nõ eualuere: aut pœna, cũ amputatos cicatrix hebetavit, oris vñ-
 35
 diq; callo quo tumescant, obsessis. Quæ diuiduis in ramo natura est, hæc viti in
 oculo, arundini in geniculo: nodosiores censentur. Quæ breuiore internodiorũ
 diuortio seiuncta sunt, in longitudinẽ excrescunt: abies, larix, palma, cupressus,
 vlmus, & si qua sunt vñstirpia. Ramosarum etiam cerasus. Omnium terræ proxi-
 ma crassiora. quædã statim in ramos sparguntur, vt mali. Quæ simpliciore pro-
 40
 deũt caudice, quæq; nõ multis radicibus nituntur, neq; ramis frequētibus patēt.
 Vitis maximè, si dimittatur syluescere, nisi putatione cohibeatur, sarmentis, fla-
 gellis, & pampinis luxuriat. Legumina furculosa sunt: ex ijs ramosa, cicer, eruũ,
 lens. Leguminũ vnicaulis faba sola: ceteris ramosus, prætenui furculo. Frumenta

non exeunt in ramos, sed statim à tertio vel quarto geniculo spicam concipiunt. Sunt & herbæ fruticésq; ramis frequentes: aliæ paucis constant. Sunt quæ lógis spatiétur. Sunt & breuibus virgulis cõtentæ, quæ non latius diffundútur. Ramo-
 5 fus est cistus. Halicacabus ramis frequentibus & caudicosis expanditur. A spara-
 gus multis ramulis fruticat: poterium, largis, procerisq;. Salvia furculosis: mar-
 rubium, melissophyllum consimilibus. Tricha folijs frequentibus circum ramos
 comatur. Stachy virgulæ plures ab vna radice profiliunt. Soporiferum solanum
 ramosis caudicosisq; confurgit. Daphnoides ramis furculosis. scammonia præ-
 longis abutitur. vitex proceris virgis fertur. Clematis viticosis, aristolochia lon-
 10 giusculis palmitibus scatet. Dulcis radix bicubitales spargit virgas. Viticeos ra-
 mulos frequentésq; ruscum fundit: poterium, proceros. Syluestre origanū præ-
 tenues virgulas ferè quadrátales. Spartium virgas emittit prolixas, vinculorum
 vsu præcipuas festucandis vitibus alligandisq;. Tragacanthæ breuibus ramulis
 gaudet: anchusa tenuibus: vnico tenuiq; chamædaphne. Aristolochia longa gra-
 15 cilibus & dodrantalibus opacat. Tertia quæ clematites cognominatur, tenuissi-
 mis. Origanum syluestre prætenuibus virgulis: syluestre serpillū exilibus ligno-
 sisq;. Ocymastrum ramulis palmū longis. Quinquefoliū ramulos extendit festu-
 cæ tenuitate. Anthemidi rami dodrantalem non excedunt alis multis membra-
 tim cõcaui. Lithospermon ramis innititur furculosis iunci tenuitate gracilescen-
 20 tibus. Aiugæ secundæ rami cubitales in anchoræ speciem incuruati, in magnam
 gracilitatē extenuantur. Alij densis latísq; comantur, vt peplis, alypon. Sed tam
 caules quàm rami, caudices quàm radices cortice cutis loco vestiuntur: cuius ra-
 tione discrimina colliguntur. Cortex alijs tenuis, vt lauro, tiliæ: alijs crassus, vt
 robori: alijs læuis, vt malo, fico. Idem scaber robori, palmæ: squarofus suberi.
 25 Omnibus per adolescentiam leuior: in senectâ rugosior crassiorq;. Quibusdam
 rimofus rumpitur sponte, vt viti: quibusdam etiam cadit, vt adrachnæ, vnedo-
 ni, malo. Carnofus suberi, populo, robori: membranaceus viti, arundini. Libris
 similis, ceraso: tunicis multiplex, vt abieti, tiliæ, lignogenistæ, cepis. Quibusdam
 simplex fico, arundini, lolio. Quibusdam neruosus & idem macilentus, vt triti-
 30 co. Cortices è fago, tilia, abiete, picea, in magno sunt vsu rusticorū: qui vasa, cor-
 bésq;, ac patientiora quædam messibus conuehendis vindemijsq; factitât, atque
 prætexta tuguriorum. Omnibus arboribus mors est cortex in orbem detractus:
 quanuis à subere & adrachne impunè possit eximi. Quibusdã fruticibus vel ar-
 35 boribus cortex in rimas dehiscit, quæ sunt insectorū animalium cubilia. Quare
 cum in ridicarū vsum asciscuntur vel caudices, vel rami, delibrandi sunt: ne in
 huiuscemodi latibulis cõquiescentes bestiolæ vermiculos creent, frugibus & her-
 bis noxios, qui interdum teneros herbarum partus erodant. Herbæ quoque vel
 crassiore, vel tenuiore, fragili, vel disruptu contumace, lento, leui, scabro, simpli-
 ci, multis corticulis tunicato vestiuntur. Leuis sentitur cortex dracunculo, phu, ha-
 40 stulæ regiæ, nympheæ, typhæ, chrysanthemo, tertiæ syderiti, sphondylio: scaber
 asaro, caucali, pastinacæ, rubiæ, aiugæ, verbasco, mentastro, orobáchæ. Squaro-
 sus nigro veratro, rubiæ, symphyto, hieraciæ, equiseti, æthiopidi: vel si quæ cõsi-
 milis conditionis inueniantur. Asper omnibus cortex, qui aculeoso spinarū hor-
 rore riget: item qui lacunosa facie rimarum hiat: aut denticulato spiculorū ha-
 45 bitu minatur: aut verrucoso tumore scabrescit, vt symphyto: aut tomentosa la-

nugine circundatur. de quibus abundè suprà, quum de caulium discriminibus ageremus, disputatum est. à quo etiam corticum lentorem, fragilitatē vel frangendi peruicaciam, vt breuitati consulamus, repetere satius erit. Nanq; si scaber vel squarofus fuerit caulis, huiusce generis corticē haberi euidētius est, quàm vt probari desideret. si lentus & fractu cōtumax scapus fuerit: & talem cortex fortatur conditionē, necessum est. sed iam ad alia transeamus. Velluntur herbarum quarundam cortices magnis hominum vsibus. Nanq; linum & canabus tunduntur in lanæ mollitiem ad linteorū texturas, & ad funes intorquēdos. vtraq; enim post vindemias lucubrationibus decorticata purgātur, sed prius passa: deinde in pensa coguntur, quæ particulatim tracta digerūtur in glomos, quibus telas plurimum generi humano cōmodātes ordiuntur. Ratio parandi hæc. Post messem virgæ ipsæ merguntur in aquam solibus tepefactā pondere aliquo depressæ. nulli enim leuitas maior. vbi satis fuerunt maceratae, vt prius, sole siccātur, id quod intelligunt, cū membrana laxior sentietur. Mox arefactę in saxo tunduntur stupario malleo, qui alternis ambientis ligni quasi mandibulis insertus, leni demissu confringit. quod proximum cortici fuit, appellatur Stupa, lucernarum luminibus apta. Pectitur tamen ferreis hamis, donec omnis mēbrana decorticetur. Segmina quoque decussa clibanis & furnis præbent vsum. Quod superest pexū clavis semper iniuria melius redditur, instrumētóq; distrahitur denticulato, ferreis mucronibus densissime stipato, quo purgamenta & stupæ retineātur. Hoc mulieribus verè decorum est ministerium. Differunt etiam cortices coloribus. Nigricant aliqui, vt adianto, polytricho, quæ atra quadam cute nitent. Candicant multis, præsertim cū iam maturitate flaccescunt, vt frumētis. Purpura quædam rutilant, vt phu, & complurimis fructibus. Quidam in luteū elāguescunt, vt botry. Sunt qui versicoloribus macularū lituris variegātur, vt dracuntio. de quibus inter radices dictū est, rémq; dum de coloribus differemus, fusius prosequemur.

De foliorum inter se discriminibus.

Cap. VIII.

Arborum quædam omnino syluestres: quædam vrbaniore, quæ (vt dictum est) fructu, aut aliqua dote, vmbRARUMve officio humanius viuant. Arborum præterea alijs decidunt folia: aliæ sempiterna coma virent. Ex vrbano genere perpetua fronde pubēt, olea, palma, laurus, myrtus, cupressus pini genus, rhododendron, quæ latinis herba dicatur sabina. Syluestriū generis folia nō decidunt abieti, larici, pinastro, iunipero, cedro, tiliæ, piceæ, buxo, ilici, aquifolio, suberi, taxo, tamarici, acutę spinæ. Inter vtraq; genera sunt adrachne in Græcia, & vnedo. vbiq; hæ perpetuo cacumine virent: quum tantum inferiorē frondem dimittant, ac ordine semper præpostero succrescāt, deciduis, præterquā in cacuminibus, folijs. Non decidunt autem in fruticum genere hederæ, rubo, arundini, ramno: in herbarum genere, rutę, brassicę, rosæ, violæ, abrotono, sampsucho, serpillo, origano, apio, hipposelino, papaueri, & compluribus syluestrium generibus. Ex his quoq; nonnulla fastigio vigent, quāuis reliquorum fiat iactura, velut apium, origanum, hipposelinum: omnia tamen tam in ijs, quàm reliquis generibus quæ perpetua fronde comantur, folijs constare angustioribus, & pingue quid & vliginosum reddere, necnon iucundum spirare odorem Theophrastus

deprehendit. Plinius falsam putat definitionem, nō decidere ijs, quarum succus pinguior sit. quis enim potest (vt inquit) in ilice intelligere? Cæterę omnes extra prædictas, quas enumerare longum esset, folia deperdūt, obseruatúmque nō arefcere nisi & lata & mollia. quæ verò non decidant, callo crassa & angusta esse.

5 Verum locorum quorundam tanta vis esse creditur, vt nullæ arbores frondem dimittant, ne vites quidem. Id Græcis authoribus proditum, quare non debuit fileri. Cadunt plurimis autumnis: quædam tardius amittūt, atque in hyemes prorogant moras. Iactura tamen foliorum germinationi non respondet. Nec interest maturius pullulasse, vtpote cum quædam primæ germinent, & inter nouissimas nudentur: vt amygdala, fraxini, sambuci. morus nouissimè germinat, & cū primis folia dimittit. Magna & in hoc soli vis. Prius decidunt in ficcis macrisque & vetustæ prius arbori, quàm nouellæ. Multis etiam antequam maturescens fructus percoquatur: vt in ferotina ficu, & syluestri pyro, & malo granato, est pomum tantum aspici in matre. Neque ijs quæ retinent comas, eadem folia durant:

15 sed subnascētibus alijs, tunc arefcunt vetera. quod euenit circa solstitium. Sunt ex mathematicis, qui sole Scorpionem transeunte, syderis vi, vt quodam aëris veneno, frondes exui credant: quod falsum Plinius iure miratur. cur eadem causa nō aduersum omnes polleat? quæ mihi futillior est visa, quàm vt refelli mereatur. Foliorū vnitas ac similitudo in suo cuique genere permanet, præterquam populo, hederæ, ricino, quæ Græci nunc crotona nunc cici vocant. Huic nigræ & ricino folia in iuuenta circinata rotunditatis inueniuntur: vetustiora in angulos exeunt. è contrario hederæ angulosa rotundantur. In aliquot etiam herbis per suarum ætatum curricula faciem mutant. Si symbrij cardaminaci folium cū primū emicat, rotundum est: simulac adoleuit, in erucae folium laciniatur. Contra lepidio prima foliorū rudimenta quæ plurimis segmentibus laciniata prodeūt, sed quæ in laureas frondes in pubertate figurentur. Lathyri folia in caule amygdalinam speciem præferunt: in cacuminibus ramulorū prioris oblita formæ in hederacea degenerant. Eius quam consiliginem pastores vocant, septena vel octona folia ex vno styli mucrone, breuibus nixa petiolis exeūt, ferè saligna specie: in summo tamen vertice in plantagineam frondem desciscūt. Acanthus folio multo longiore lactuca, erucae lacinijs diuiso. cum excreuit, in caulem tam minutū erumpit, vt quasi nucamētum quoddam spinosum repræsentet. Peculiare quod vlmō, tiliæ, oleæ, populo albæ, & falici prouenit. Circumagūtur enim folia post solstitium, vertuntque supinas partes: nec alio argumēto rustici certius intelligunt confectū sydus. Nec mirum fuerit, si arbores memoratæ annuas solis vi-

35 ces sentiant: cum multo magis loti herbæ scapū & florem, nedum papauera folis nosse tam ortum quotidianum, quàm occasum tradit Theophrastus. Caulem & florem vespera mergi, vsque in medias noctes totum abire in lacum, vt ne demissa quidem manu possit inueniri: verti deinde, paulatimque subrigi, & ad exitum solis emergere extra aquam: tum florem patefacere, atque etiamnum exurgere, vt altè absit ab aqua. Addit papauera ea cōprimi & integri folijs, ad ortum autem aperiri: cuius rei causam calori frigoriq; retulit. Comprimitur enim flos humore coacto & quasi concreto: tum destituitur sui caloris facultate. sese vtiq; aperit diffuso iam calore relaxantēque, quod frigus coegerat. id ergò soli fertur

45 acceptum. Quæ descendūt altius, imbecillitate quadam sidere & quasi pessum

ire constat, solis absentia gliscente: præsentisq; munere vegetiora reddi, atq; eo velut adminiculo fulta, emergere. Sed quæ vndis cōduntur feruētioribus æstuo-
 sisq; magis, has euntis & redeūtis gnorunt syderis vices. Cæterum folia solstitio
 circumaguntur, q̄ eo tēpore veluti profluuiio tētatae arbores elanguescāt. Fron-
 des quasi senio cōfectæ ac marcore flaccescentes decidunt: reliquæ velut affectæ
 minus duntaxat inuertūtur. id ergo plurimis euenit. Verū longē cōspectius in ijs
 est, quibus maximo coloris discrimine pars prona discrepet cū supina, vt in su-
 pradictis videri potest. Hęc enim viridi spectatur colore: hæc potius incaua & vli-
 ginosa. Nō desunt, quę quotidie cū sole circumaguntur, horásq; agricolis etiam
 nubilo demōstrent, vt lupinus. Tithymali genus vnū, quem vocāt helioscopon,
 folis iter sequitur, & prono semper vertice cum eo pergit ad occasum, perdiúsq;
 semper ad eum spectat, ita vt nōnunq̄ videatur eius intorfisse coliculum: tanta
 est auiditas sectandi syderis. Nec minus mirandū quod fit in herbis, quas vocant
 heliotropia, quæ cum solis declinatione folia circūagāt. Maluæ quoq; folia cum
 sole cōverti constat, seseq; eodem inclinare quò sydus feratur. Multos etiā flores
 videre licet sectari solem: sic vt nō apertū nubibus solem prodant. Id ergo potius
 euenire ijsce consuevit, quæ permulto humore madent. Ea nanque dum vi ca-
 loris identidem exhausta sugantur, eodem ferri, pronaque sæpius inclinari par
 est, quò sol humorē feruefaciēs prouocarit. Igitur horum omniū sol est author,
 qui alliciens ad se hæretem succum, folia secum trahens rapit sic: vt is cieat, illa
 procliuia sequantur. Est etiam nū publica foliorum differentia. In ipsis nanq; pars
 inferior à terra herbido viret colore: ab eadem leuiores nervos, venas callūmque
 & articulos in superiore habent parte: incisuras verò subter, vt manus humana.
 Igitur omnia, vel certè plurima parte supina conspicuò propendent. ea si sole
 illustrentur, aut iugiter exposita sint, plerunq; versus eū vergunt. Sic omniū folia
 quotidie oscitant ad solem, interiores partes tepesceri voluntia: tanquam ea plu-
 rimum apricari gaudeant, quin & ad syderis calorem optent pandiculari. Non
 sunt audiendi, qui supinæ parti per pronam alimentum ministrari credant, ea
 nixi ratione, quòd madidior semper atque lanuginosior sentiatur. Nutrimētum
 enim per venas ac nervos æquè ad vtranque defertur partem. Ex altera in alte-
 ram permeare nulla potest iniri ratio, cū meatus non habeat neq; ima quę subeat.
 Folia cōpluribus inter se differētis distare videntur. Latissima sunt viti, fico, pla-
 tano: angusta myrto, punice, oleæ: capillata pino, cedro, abieti. Carnosa, q̄ pulpa
 cōstent, cupressō, tamarici: crassissima alno: arundinacea palmæ, coici, ac cæteris
 quæ angularibus cōstant folijs: ac nōnullis palustriū, vt acoro, gladiolo. Duplicia
 item sunt hæc, & in medio dorso carinata, per quod amplius in lōgitudinē fertur
 meatus. Dissidēt iterū figura. Circinata sunt pyro: mucronata malo: angulosa he-
 deræ: diuisa platano: multifida & per extremū serrata viti: laciniata sorbo: fraxi-
 no insecta: pectinū modo piceæ, abieti, cedro, larici: sinuosa toto ambitu roboris:
 spinosa cute rubo: aculeata aquifolio, & ilicium generi. Mordacia sunt quibusdā,
 vt vrticis: pungentia, vt pino, piceæ, abieti, aquifolij. nam iunipero spina pro
 folio est. Rursus folia quædam pediculo breui pendent, vt oleæ: longo, vitibus,
 platano: tremulo, populis, & ijsdē folijs inter se crepitantia. Iam & in pomo ipso
 mali quodā in genere, parua medijs emicant folia. Sunt quæ prorsus pediculo vi-
 dua sint: vt scylla, bulbi. Illud quoq; discrimen affert, quòd nō eisdem partibus

propendeant. plurima germine: nonnullis circum ramos, alijs in cacumine ramosum. Discrimen iterum publicum, vt iam densa sint, ac rara, lata & angusta, semperque lata, rariora disposita myrto: inordinata pomis: concaua buxo: plura eodem pediculo exeuntia malis pyrísq;. Ramulosa vlmó & cytiso. Nec est hæc differentia fastidienda, vt quædam fructû folijs interceptum gerant, vt alexandrina laurus. Quibusdam medio frondium vmbilico tam flos quàm fructus profilit, vt syluestri myrto, quem ruscum Romana consuetudine vocât. Acantho similiter è medio foliorum nucamento tam flos quàm bacca prodit. Item populorû folijs grandissima subest lanugo, euolat candidæ, vt villi. Superior pars omnium quantulacunq; habet. Quæ alijs gentium lana est in oriente, validos funes è palmæ folijs factitât. Quibus proueniunt læcis, vere palmas à matre decerpût, siccântq; sub tecto quaternis diebus: mox in sole expandunt noctibus relictas, donec candore perarescât. in opera diuidunt. Adiecit Cato decidua querna, populea animalibus iubens dari, non perarida: bubus quidem & ficulnea, ilignâq; & hederacea dâtur, & ex arûdine & lauro. Decidunt sorbo vniuersa: cæteris paulatim. Folia granatis & amygdalis rubêt. Sed multo plura in genere materiæ humilis inueniuntur discrimina. Nanq; folium quædâ ab radice mittunt, quædam à cacumine. frumentum verò, hordeû, viciâque & quicquid in stipula est, in cacumine vnû folium habet. Sed hordeo scabra sunt, cæteris læuia. Multiplicia contra fabæ, eiceri, piso. frumentis folium arundinaceû: fabæ rotundum, & magnæ leguminû parti. Longa eruiliæ, piso, faseolis: venosa sesamæ: & irioni sanguinea. Cadunt folia lupino tantû & papaueri. Oleribus maiore ex parte folia ab radice exeût: vt cepæ, allio, intubo, hastulæ regiæ, bulbo, eryngio: & in totum bulbosis, quorum caulis minimè foliatus inolefcit. Carnosa sunt betæ, brassicæ: sed pulpa potius in latum distenta, non in callum rotundatur. Arundini, gladiolo, acoro quasi duplicia, medio leuiter carinato percurfante canaliculo. E' folijs sunt, quæ cortice, neruo, & carne concreta sunt, vt ficulnea, vitiginea: alia neruo tâtum, vt arundinea, stipulæ frumenti. Carnosa sunt glycyrrhizæ, tussilagini, portulacæ, rosmarino, aloë, lycopsi, sedo quod aliàs semperuiuum appellant: item veneris vmbilico, lychnidi, personatæ æthiopidi, scâmonië. Pinguia halicacabo, quam & vesicariam appellamus: crithamo, orobanchæ, thlaspi: cuidam etiam ranunculo, chelidoniæ minori, dulci radici, quæ & gummoso quodam lentore digitis tacta cohæret. item acantho, aloæ, smyrnio, conizæ, testiculo cui serapiæ cognomen est: aiugæ, echio, hyoscyamo, quem nunc apollinarem, nunc altercum Latini nominât: solano soporifero, veneris vmbilico, lychnidi. Crassa sunt, quæ multo carnis callo coaluerunt: & ob id itidem carnosæ superius nominantur. Tenuia traduntur catanancæ, vitici, soncho, aristolochiæ, sampsucho ligustico, gnaphalio, onosmati, anthylli, aiugæ, betonice, lysimachiæ, sanguinariæ, fidiculæ, violæ purpureæ, narcisso, chamæspicæ. Dissident quoque multitudine & paucitate. Paucis admodum lychnis, videlicet ternis vel quaternis. ernion quinis senisve foliatur. Multa fronde pubêt, helenium, halicacabum, crithamon, stachys, chelidonium. multis foliolis scatent, asparagus, fumaria, millefolium. Foliosa sunt asplenium, lonchitis, chelidoniû. Multis quoq; fruticant limonium, anchusa. Sunt, quæ nullis omnino comentur folijs: androsace, tragum, spartion, quæ fronde vidua crescunt. Latissima colocasiæ etiam, si ad arbores cõparentur, tam spectabili capa-

citate, vt qui Nili dotibus gaudet: ijs in variam speciem vasorum implexim po-
 tare sit gratissimū. Secundi meriti est petalites tantæ amplitudinis, vt olim lar-
 uarum galeris dicaretur: inde duxisse nomen apparet. Magna spargit mandra-
 goras: item cucumis & cucurbita: longè maxima persolata fundit, quòd nonnun-
 quam quosdam indueret, qui personati ludis prodirent: hinc inditum putauerim
 nomen. In prægradem spatiantur magnitudinè hippolathi folia, vt apud nos
 inuoluendis caseis sint addicta. In amplitudinem extenduntur folia tussilaginis,
 mādragoræ, cucumeris, ricini, lycopsis, personatæ nullum amplius ijs, cedit ela-
 phobolcum. Angusta sunt barbulae hirci, auriculæ muris, thlaspi, elichryso, nar-
 cisso, phyteumati. In capillamenta quedam extenuantur fœniculo, bupthhalmo,
 anthemidi, altili asparago. Corrudæ aculei pro folijs insunt. Parua sunt anagalli-
 di, centaurio minori, poterio, anoni, tragacanthæ, stœchadi, dictamno, thymo,
 sampsucho, delphinio, rorismarino, gith, trissagini, gnaphalio, aiugæ, mari poly-
 gonio, periclymeno, polemonie, adianto, fidiculæ, equiseti. Longa sunt echio, ca-
 tanancæ, thlaspi, ptarmicæ, centaurio minori, crocodilio, dipsaco, acantho, ela-
 phobosco, phyliti, delphinio, filici. Breuia lithospermo, aloæ, limonio. Circinata
 rotunditatis sunt asaro, cistho, anagallidi, aristolochiæ rotundæ, chelidonio mino-
 ri, bechio quæ tussilago dicitur. Orbiculata vtriq; flomidi, poterio, sampsycho,
 alyssio, marrubio, apiastro, fertulæ campanæ, loto herbæ, trifolio, althææ, anchu-
 sæ fastigata in exilitatem, in mucronem per extrema turbinantur gramini,
 phio, iridi, coronopo. Quedam in turbinem mucronantur: vt barbulae hirci, nar-
 cissi, tithymali fœminæ, canis testiculi, phyteumatis. Non desunt quæ cutellatis
 oris ambientur, ita vt ea tractantes manus non sine vulnere abeant, vt cypiro.
 Sentiūt & pleraq; alia discrimina. nanq; veratro nigro, ranūculis, coronopo, cau-
 cali, pæoniæ, dissecta sunt: laciniata, erucæ, acantho, eupatorio, senecioni, laueri,
 sisymbrio cardaminaco cum adoleuit, stœbæ: multifida pæoniæ fœminæ, verbe-
 nacæ, papaueri rhœadi, alcææ: sinuosa lactucarum generibus: lunata hemioniti,
 dracunculo: striata aloæ: serrata mentastro, cumino syluestri, betonicæ, eupato-
 rio, pentaphyllo, papaueri corniculato, adianto, ebulo. Item trissagini diuisura
 quercus, & ab ea ferram inuētam esse veteres tradidere. Quibusdam folia in or-
 bem interuallatè collata, & circum articulos stellis quibusdā circinata. quare stel-
 latim decussantur aparinæ, rubiæ, gallio. stellæ modo radiata sunt asteri, alyssio,
 & si quæ similia decussentur in stellas. Nam circa articulos folia velut in stellam
 decussatim radiata vel in multas decusses dissecta circinantur in orbem. nam vt
 author est Columella, nihil refert iugum in stellam decussari, id est diduci. vitiq;
 dimissis pluribus flagellis in stellam diuiditur. Aliter etiam duas regulas in spe-
 ciem literæ x decussauit. Sic rapā Salgamarij decussatim lunato ferramento cō-
 cidebant. Sunt etiam quedam in versus quosdam digesta. Gentianæ iugi serie,
 sed ex interuallis maiusculis funduntur fidiculæ à lateribus in versus & ordinem
 quendam vtrinq; condite. Auriculæ muris per interualla continuè geminantur.
 Echio minuta vtrinq; folia se pandunt. Tithymalo qui paralios nominatur, fo-
 lia circa coliculos in ordinem digesta conduntur. Disposita multis, vt myrto, ru-
 sco, ebulo, phu, fantonico, absinthio. fimbriata sunt vrticæ. Muris auriculæ ab
 latitudine in mucronem se contrahunt. Gramini ex latitudine paulatim in exili-
 tatem fastigantur. Arundini folia per extrema in tenuitatem cacuminata. Acu-

leatarum genera distinguenda: quædam herbarum spinosa sunt: quædã sine spi-
 nis. Spinofarum multæ species. in totum spina est corruda, scorpio: nullũ enim
 folium habet. Quædam spinosa foliata, vt carduus, eryngion, vrtica. ijs omni-
 bus folijs inest aculeata mordacitas. aliqua & secundum folium habent spinam,
 vt tribulus, ononis. Multa folia & in caule gerunt. Hippophaës spinis genicula-
 tum est, tributaque ei proprietas, vt spinosum fructum habeat. Sed vt per folia
 discurremus, permulta spinis horrêt. Chamæleonis folia aculeos erigũt. Dipsa-
 ci folia, súsq; déq; tubercula quasi bullas spinosas vncinato sentibus dorso de-
 monstrant. Eryngij cum adoleuere per multa fastigia spinosè mucronãtur. Spi-
 10 næ albæ folia aculeis infesta sentiuntur. Atractylis multis armatur spinis. Acan-
 thio ore tantum aculeis stipatæ. Agriocinara multis sæuit aculeis. Sonchi folia
 cum creuerunt, spinis horrida cognoscũtur. Carduus folio & caule spinosas la-
 nuges habet. Dura sunt stachy, lysimachia, gramini. Mollia catanacæ, appolli-
 nari, vitici, soncho, aristolochia, sampsycho, gnaphalio, onosmati, anthylli, vet-
 15 tonica, lysimachia, polygonio, aiuge, ligustico, violæ, semperuiuo. Quibusdam
 folia scabra tangũtur, vel aspera, vt helenio: cistho hirsuta, caucalidi pilosa. Mẽ-
 ta, ononis, ranunculum, folio constant hirsuto: sed multo mentastrum hirsutio-
 re. Alba spina hirsutulo: baccaris aspero fruticat folio. Panaci heraclio tam insi-
 gni scabritia tanguntur, vt ficulnea possint videri, quinquepartito per ambitum
 20 laciniata. Aspera sunt marrubio, ballotæ: scabriora fatiua, paulóq; callosiora,
 sic vt extritarũ vestium similitudinẽ præ se ferãt. nec secus hormino vtrique tam
 hortensi, quàm voluntario, nũc verrucosa, nunclacunosa facie scabrescunt. Hir-
 ta sunt & rugosa marrubio, ballotæ: paulo minus apiastro. mordax asperitas in-
 est vrticæ, symphyto. Anchusis hirsuta scabraq; sentiũtur. Et, vt in vniuersum
 25 pronuncietur, quibus aut asper, aut squarosus fuerit caulis, eisdem & folia & ra-
 mi respondent: semper tamen inferior pars longè magis neruorum puluini, tu-
 beroso pulpæ callo, & venarum torulis asperior horret: superna læuior. Lanugi-
 ne pubent permulta. Dictamni tomentosa lanugine circũdantur. Acanthij fron-
 des araneosa sepit lanugo, qua collecta vestes quædam bombycinis similes fiunt.
 30 Althæa, mēastrum, verbascum miti lanugine canent. Flomidum plumosa sunt
 folia, ob id ad lumina lucernarum vtilia. Gnaphalij folijs minutis mollibúsq; que
 pro tomento vtũtur. Nonnunq̄ subter hirsuta flauescunt, supernè læuia virent:
 vt asplenio, hemioniti à terra vermiculosa puluorum facie scatet: super iugi
 læuore glabra nitent. Non longè secus phylitidi interius læuor, auersis scabritia
 35 subest. Siquidem à tergo pensiles quasi vermiculos præferunt. E' folijs plurima
 pediculo propendent, sed differentia ijs longitudine & breuitate. Filici alarũ mo-
 do pediculo cubitali folia fulciuntur. Petasiti cubitum excedit pollice crassior.
 Tribuli, illius inquam cuius coma aquis extat, & aculei vado cõduntur, folia præ-
 longo nituntur. Chelidonio minori perinde quasi stolones radicum callis anne-
 40 ctuntur. Nymphææ folia quædam aquis emergunt lōgo sustentata pediculo: ve-
 rum quæ vado conduntur, breuiore. Pediculorum alij neruo tantum cõstare co-
 gnoscuntur, vt arundinis, frumenti: alij eisdem quibus caules. Sed folia quædam
 caules in ferti modum coronant, vt ononis: alia suos inuestiunt scapos, quæ pe-
 diculo vidua potius dici debent. Quædam articulatim caules cõplectuntur ca-
 45 uo alarum sinu, in quo imber aut humor pluuius, aut rore collectus subsistit, ve-

luti labro veneris, quem dipfacum, quasi siticulosum ab hoc aquæ congestu sibi referuato, Græci nominant. Est & etiamnum discrimen nō fastidiendum. Humi nonnulla sparguntur quasi caduca sint sorte. Panacis folia, item & moly in terram iacent. Coronopi graminis humi serpunt. Anchusæ per terram strata. Mandragoræ radici suæ circundantur. Lithospermo iacent humi, quæ ab radice profiliunt. Cynoglossa, glaucio, sternuntur humi: item catanancæ secundi generis. Reptant humi onosmati, & canis testiculo, glaucio. & vt summatim rem complectamur, quæ caule vidua esse noluit natura, & folia per terrā quasi sessilia cōfidunt. Item quorū coles in terra proserpunt, & folia humi cōquiescere necessum est. Sunt & in foliorū coloribus non parua discrimina. quædam prorsus nigricāt: alia incana spectantur. Sunt & quæ rubore quodam perfundantur. Nec desunt, quæ versicoloribus lituris variegantur. Habentur quoq; quæ subter incana, supernè viridia visantur. Id tamen silentio dissimulandum non est, quòd in folijs non illi meri quidē colores, vt in floribus relucet. nō enim frondes aliquę prorsus nigræ comperiuntur: verum pleræque omnes virent. Sed quæ atro quodam virore sunt insignitæ, nigræ nominantur authoribus: vt quæ cedunt infectu dilutiori suffusæ, virides. nec sunt quæ niueum candorem illum mētiantur: verum cuiusdam alboris rudimenta præferunt. Subalbicant critamo, echio, ranūculo, abrotono, absinthio, saluiæ, verbenacę, maro, periclymeno, nepetæ, corniculato papaueri: incana marrubio, stachy, mentastro, althææ, polio, inde nomen. Candida verbasco, & mandragoræ mari. ambigunt quædam sic, vt vna parte candorē, alterā colorem alium prodant. Rosmarinum intus candicat, extrā viride conspicitur. Tussilagini à radice continuò prodeunt: à terra subalbida supernè virentia. Sic artemisiæ subter canent, suprā herbido virent colore. Glauci auersa canicie pubent, supernè viridia cernuntur. Populus alba folio bicolor, supernè candidans, inferiore parte viridi, vt suprā dictum est. Illud multo fuerit mirabilius, chameleonem cum terra in qua nascitur, foliorum mutare colores: sic vt hic viridia, illic subcandida, alibi cyanea, alibi coccinea conspiciantur: à qua varietate animantis sese in varios colores demutantis appellationem mutuatur. Sunt & aliæ quædam hoc bicolorio foliorum vultu notatæ, quæ suis locis referētur. Nigricāt tilia, personatæ, auriculæ muris, violæ purpureæ: nigratia anchusæ, echio, osyri, eupatorio, apollinari, hortensi solano: folia granatis & amygdalis rubetia. Rhus quem excoriarium fruticem vocant, quòd qui pelles condensant, spissandis corijs vtantur, rutilum fert folium. Helix coccineo splendet colore. Cyclamino purpura rutilat, etsi varium nonnunquam spectetur, sic vt supra infraque albicent maculæ. Gentianæ quadantenus rubet. olusatris folia suppunicant. Cori, ascyro, & hyperico, lonchitique rubescunt. Osyri per initia nigricant, dein mutato colore subrubent. Fuci marini folia rubore quodam perfunduntur: auersa peplidi rutilant. Sefamæ & irioni sanguinea. Generis cuiusdam bliti & a triplicis saturata nitēt purpura. Betæ nigræ ex atro in sanguineum vergit. Alypum subrubro colore conspicuum. Sic igitur candido colore, nigro, rubro, vel purpureo distinguuntur. Sua & in odore miracula. Quibusdam acutus, vt qui olfactu nares feriat, vt sinapi, lepidio: quibusdā dilutus, vt oleribus. citreis odor acerrimus, multis nullus. odorata folia nardo, asaro, laueri, ceu fio: odoratiora sifymbrio, rotundæ aristolochiæ. Iucundè olent ononi, cū recens in coronæ mo-

dum foliatur, antequam spinas erigat. Suauem spirat odorē mentha, à quo no-
 men hedyosmi, id est iucūdi odoris inuenit. Méthastrū odorē sisymbrio grauiorē
 rem vibrat. Nepeta gratum pulegij odorē æmulatur. Saluiæ odorata sunt ve-
 hementer, sic vt quadantenus virosa sentiantur. Dictamno tertij generis folijs
 5 inest odor, inter sisymbrium & saluiam iucundissimus. Thymū, serpillon, thym-
 bra iucundo placēt odore, & ob id coronamentis quæsita. Longè suauissimum
 sampfucus expirat. Ocy-mū odore nimio caput tentat. Odorata item sunt ocy-
 mastro, ligustico. Smyrnio suauitas inest medicata: acrimonia tamē gratiā exuit.
 Stachys suauis fragrat odore. Botrys mira iucunditate vestes etiam in armarijs
 10 commendat. Artemisiæ minoris folia odorem sampfuci referunt. Sunt quæ ab
 alijs odorem videntur emendicasse, quasi, & quem aliæ herbæ vel arbores pecu-
 liariter sibi vendicarunt, mutuantes arrogant. Sic scordium odore quadantenus
 allium reddit. Trifolium erucam subolet. Apiastrum citreum malum odore re-
 presentat, vnde ei nomen citragini. Aiuga penitus olet pinum. Marrubium odo-
 15 rem mali aliquantū refert. Xanthij folia olfactu nasturtiū imitantur. Graui odo-
 re sunt absinthium marinū, aloë, ballote. Polium graui quidem, sed non prorsus
 iniucundo, q̄ capitulo paruo in corymbi speciem coacto capillitiū hominis cani
 similitudine quadam affingit: inde nomen suū reportat. Cannabis folia grauiter
 olent: item anagyris, cuius si quispiam fruticem vel ramos cōmoueat quatiātve,
 20 tetrum quendam odorem remittet: inde venit in adagium vulgare non parum
 apud græcos celebratū, ἀνάγειν κινεῖς, id est anagyrim cōmoues. Folijs mandrago-
 ræ virosus inest odor, cicutæ graueolentia. Apocynū vinculis malè olentibus fru-
 ticat. Glauciū vt tetri & fastidiēdi odoris respuitur. Condrylla amara est, & acri
 in radice succo. Amara & aphace, & quæ picris nominatur, & ipsa toto florens
 25 anno: nomen ei amaritudo imposuit. Brassica propter amaritudinē in Aegypto
 non estur. Syluestris non sine amaritudine est. Scandix gustu subacriusculo sub-
 amaróq; deprehenditur. Aloë insigni amaritudine pollet, item absinthium: qua-
 re pueris amarorem iure fastidientibus salubritatis gratia dant in fico, vt ama-
 ritudinem fallant. Cedit aliquanto fantonicū, cum quo marinum certat. Hyssó-
 30 pum, stœchas leuem respiciūt amaritudinē. Pastinacæ folia subamaro gustu sen-
 tiūtur. Trissagini, marrubio, scordio, glaucio, chamælaë inest amaror. Empetrū
 falso gustu: sed quo propius terreno fuerit longiúsq; recessit à mari, eò amarius
 respicitur. Symphytum petreum gustu dulci: syderitis non iniucundo inuenitur.
 Cisthi folia acerbo sapore gustatur. Hydropiperi gustu piper repræsentat, citra
 35 tamen illam odoris gratiam. Erysimū suo ardenti sapore līnguam vellicat. Le-
 pidij acris natura & exulceratrix: item & ranunculi. Nasturtium suo acri sapore
 ventri negotium faceffit. Sinapis vis in sublime fertur: quoniam non aliud ma-
 gis in nares & cerebrum penetret, suóque acremento sternutamenta ciet. Na-
 sturtium sinapis & erucæ gustu saporem fatetur, noménque accepit à tormēto
 40 narium: & inde vigoris significatio prouerbio id vocabulum vsurpauit, veluti
 torporem excitātis & animum exacuentis. Dictamnum acrimonia pollet: huic
 respondet pseudodictamnū mitiori aliquanto præditum acremento. Omnium
 calaminthæ generum folia gustatu os accēdunt, impenséq; sunt acria. Sua acri-
 monia displicet vtraque ruta: verum montana syluestriórque plus fatiua fasti-
 45 ditur. Stœchas acrimoniam quandam respit, quæ in amaritudinem degenerat.

Stachys acris gustatu sentitur. Phyllitis acerba. Crategonum folijs summopere acre: ita & clematidis in tantum, vt linguam vellicans exulceret. Foliorum daphnoidis gustatu os & fauces incenduntur. Chamælææ foliata mordaci valent acrimonia: vt & linguam & fauces gustatu confestim obulcerent. Oxytriphylon, rumex suo acore à gustu gratiam inierunt. Habes itaque foliorum discrimina, quæ carnosæ sint: pinguiæ vel crassæ: pauca, numerosa: ampla, angusta: magna, parua: longa, breuia: orbiculata, & in acumen fastigata. Item laciniata, ferratim dissecta, necnon stellatim decussata, lunata, striata. Habes & odoris & saporis insignes eorundem differentias. iam ad foliorum inter se similitudines est transeundum.

De similitudine foliorum inter se.

Cap. IX.

Am de similitudine foliorum est nobis differendum, vt futuris herbarum deliniationibus firma iaciantur fundamenta. Sed imprimis necessum est, vt nota quædam vulgo proponantur, cum quibus alia quandam inierunt similitudinē: qua veluti certa coniectura colligetur, quæ nec aliàs nisi quadam æmula facie nosci possunt ab hederaceis, vt quæ neminem quantūuis rusticum lateant, rem auspiciari par erit. Asarum igitur, cyclaminus vterq;, dracunculus, smilax, chelidonium minus, marina brassica, æthiopicum seseli, periclymenus, asclepias, epimedium, gramen parnasi, apocynon, viola purpurea, chamæcissos, leuis smilax, suis folijs hederæ imitantur. Nec refert, si quædam inter hæc vel maiora vel minora cernantur: nanq; magnitudo rerum similitudinem non tollit. Scammonia partim helxinæ, partim hederæ folio communicat: vt cynocrambe nunc mercurialem, nunc hederam folijs æmulatur. Hortense solanum, circaea, halicacabum, vesicaria, labrusca consimilibus pubent folijs. Sed longè fuerit melius rem literatim prosequi, quò facilius inueniantur similitudines foliorum in suas classes digestæ. Alba spina, acanthium simili constant folio. Abrotano fœminæ folia seriphi modo diuiduntur. Agnus, anagyris folio non dissimili virent. Apium, caucalis, secundum dauci genus, laserpitium sese folijs imitantur: sed longè smyrnium latiora sibi vendicauit. Bunion foliolis apio similibus scattet, sed multo tenuioribus, & quæ modo quodam tribuli folia sequatur. Amygdala, rhododendrum consimili comantur fronde. Anisi folia isopyrum planè referret, nisi in pampinos intorqueretur. Anagallidè antirrhinon æmulatur. Atriplicem, xanthium, aparinen, galium, astra, decussatim folia coronant. Ad bulbi frondè hyacinthus, colchicon, bulbus vomitorius proximè accedunt. Buxus & lyciū cōsimili fronde virent. Vitē albam amomū folio representat. Betæ foliū mādragoras masculus, limoniū, potamogeton, beta syluestris æmulantur. Veratrū albū plantaginis, vel syluestris betæ similitudinem retulit. Buglossum & cirsion consimili sunt folio. Cichorium, condrylla simili modo foliantur. Cyperū typha quadam tenus imitatur. Cnecum atractylis refert: chamæleonē nigrum crocodilium: chamæleonē albū silybon. Coronopi folia habent catanæce, psyllium, holosteum. Coriandri similitudinem præferunt partheniū, altera syderitis, omnia ranūculi genera, & phæniū: & tam quod in cultis quæ feris nascitur: dauci genus tertium, bunion, thalictrum, adiantū, capnos quæ fumariā appellamus. Cannabis

folia profert aut quinquemfolij eupatoriū, sed quæ quadripartito diuidantur. Co-
toneæ mali frõdem exhibent arbutus, halicacabum, capparidis, solanum somnife-
rum, salvia. Cupressi effigiem sabina altera promit. Calaminthæ vel sanguinalis
quandam imaginem præbet polemonia. Cistus & ladanus folio conueniunt. Ci-
5 ceris similitudinem ostendunt teucrium, securidaca. Cyclamini foliū habet aco-
nitū. Cu mini syluestris, stratiotes, chiliophyllon, cicutæ myrrhis, cucurbitæ per-
fonata, colocynthis. Daucum syluestre folio pyrethrum imitatur: dracunculum
hemionitis: ericam coris. In fœniculi folia extenuantur altilis asparagus, panaces
Asclepij, seseli, daucum creticum, anthemis, erraticum fœniculum, libanotis,
10 buphthalmos, millefolium, thapsia. Phœnij folio geranium vestitur. Fici frondes
panacem, ficum Aegyptiam, quæ & sycomorus dicitur, morumq; comant. Fili-
cis folio sunt syderitis quoddam genus, adiantum, fidicula, filix fœmina, dryo-
pteris. Ferulam cicuta demonstrat: graminis folium repræsentat moly, coronop-
pus, holosteon, gramen arundinaceum. Glasto tripolium simile est. Helxinæ fo-
15 lia reddunt anagallis, muris auricula, alsine. Olusatris folium exprimunt phu, la-
uer. Quæ in hederaceum circinantur, paulo ante exposuimus. Hypericū & cen-
taurium minus folio non discrepant. Phœnice hordeo similatur. Juglãdis folium
præstant gentiana, centaurium maius, pœonia mas, sabucus. iris folium imitatur
acorum, medium syluestris iris. gladioli folium iridi simile erat, nisi minus & an-
20 gustius videretur & in gladij speciem mucronatum, inde nomen. Sparganium
æmula facie gladiolum repræsentat. Iuncea folijs articulatis equisetum capil-
latur. Lenticulæ folium heleniū alterum, anonis, palustris lens, fidicula, polygala
glauca referunt. Lauri foliū simulat polygonatū, clematis, daphnoides, chamæ-
daphne. Lilij folia spargunt pancration, satyrion, ephemeron, onagra. Lenti si-
25 millima sunt anhylli, aphacæ, onobrychi, chamæsyce. A lentisci folio glycyrrhi-
za, tragumq; non degenerant: nec à lepidio arabis. Lactucæ folia fundūt croco-
dilion, dipsacus, syluestris lactuca, lycopsis, anchusa, syluestre glastū, niger man-
dragoras, quæ fœmina intelligitur. Linguae bubulæ proxima sunt symphyti al-
terius folia. Myrti ruscus habet & tithymalus fœmina: sed rubo canis longè ma-
30 iora. Mentæ hortensis folio frondent sisymbriū, hydropiper, pêtaphyllon. Mar-
rubij foliū possident ballote, apiastrū, horminū, syderitis. Mercurialis folio virent
helxine, elatine, cynocrambe. A nasturtij folio hiberis nunquam desciscit: nec ab
ocymo hortense solanū: nec à mercuriali helxine. Oleam fronde repræsentant
halimus, ptarmica, tilia, ligustrum, vitex, conyza, thelygonū, testiculus canis, li-
35 thospermon, dorycnion, hypophaës. Plãtagini nõ dissimilia sunt folia rumicis,
oxalidis, glasti, gêtianæ, alismatis, volucris, cãdidi veratri. Platanū folio emulãtur
sphondyliū, aconitū alterū, nigrum veratrū, ricinus. Pastinacæ folio gingidiū est.
Portulacæ effigie folia faciūt telephiū, cepæa, critamon, tribuli genus vnū, tithy-
malus helioscopus, semperuiuū tertium, syluestris portulaca. Porri folia præsefe-
40 rūt cyperus, hastula regia, testiculus canis, lôchitis, vettonica, narcissus. aloë scyl-
læ similitudinem habet. Piraastro acuta spina, mespilus folijs proxima sunt. Pule-
giū, dictamnū, calamintha cõsimili constant folio. Piceæ sanguinalis fœminæ, pi-
tyusæ similia sunt folia. Querna frõde vestiūtur trissago, scordiõ, betonica, syde-
45 ritis. Rutæ folio pullulãt acacia, centauriū minus, serpillū syluestre, ambrosia, po-
lygonū, androsæmon, polemonia, peplos, hypecoon, apios quæ ischas cognomi-

natur. Rumicis folio donatur dracunculus, aron, phyllitis, bretanica. Ruscū imitantur folio hippoglossum, alexadrina laurus. Saligna frōde lysimachia fruticat. Sertulæ campanæ ligusticū folio similitur. Silibus, chameleo, cardus, spina alba, sylvestris carduus, consimili modo foliantur. Scolymus, chameleo niger, crocodilion, folijs inter se non dissident. Semperuiui minoris foliū extenuatur. Aiuga tertia aristolochiæ species. Scolopendriæ folijs similia sunt secūda muris auricula, lōchitis altera, tragium quem scorpionum cognominant. Solani folij quandam præferūt imaginē, circæa, halicacabus vesicaria, labrusca. Sampsuchi foliū panaces chironium æmulatur. Sanguinariæ folio calamintha, & polemonia quadantenus similes sunt. Aloæ folia scyllæ similitudinē habent. Serpillo clinopodium simile est. Satiuæ folium syderitis horminum, verbasco sylvestre ferunt. Smilacis frōde vitis nigra luxuriat. Tamaricis folio sabina altera viret. Trititij stipula vestuntur crategonon, auena, thymum. Stœchadē, satureiā simile comat folium. A trifolij folijs non abhorrent lotus sylvestris, medica, cytisus, fertula campana. Verbasci folia pandunt helenium, papauer corniculatum, æthiopis, arction, buglossum, tithymalus, latifolia. Verbenacam alcæa folio prodit. Vrticæ fimbrias labeo demonstrat. Sifymbrium folio pseudodictamnū æmulatur. Sic habes herbarum folia in classes quasdam nominatim relata, vt faciliē quisquam vt discrimina superius norit, ita germanitatem cognationēq; perdiscat, quæ in dignoscendis herbis non paruum adfert vtilitatem.

De conceptu, germinatione, & floribus arborum herbarūve.

Cap. X.

Rimus annuo ordine naturæ cōceptus est, postquā incipit perflare Fauonius: exinde Februario. hoc enim maritatur virescētia è terra, hic est genitilis spiritus mundi, à fouendo dictus vt quidā existimauere. flat ab occasu æquinoctiali, ver inchoās. gerit enim natura semina concipere, isq; animā inspirat omnibus fatis. Concipiūt varijs diebus & pro sua quæq; natura: alia protinus: tardius aliqua diutiūsq; grauida partus gerūt, non aliter q̄ iniecta genitalibus animalium locis semina celerius aut maturius animātur. hoc Germinatio in arboribus vocatur. Pariunt verò cum florent, flōsque ille ruptis constat vtriculis: sed educatio in pomo est. hoc & germinatio earū est. Flos pleni veris indicium est, & anni renascentis: flos gaudium arborum. tunc se nouas aliāsq; quā sunt ostendunt: tunc varijs colorum picturis in certamen vsq; luxuriant. sed hoc negatū plerisq;. Nanq; nec omnes florent, sed sunt tristes quædam, quæq; non sentiant gaudia annorū. Nam neq; ilex, neq; picea, larix, pinus, vllō flore exhilarantur, natalēve recursus pomorū annuos versicolori nūcio promittūt: nec fici atq; caprifici. Protinus enim flores fructū gignunt. In ficis mirabiles sunt abortus, qui nunq̄ maturescunt. Sed de floribus harū varia sentētia est. Quidam robur, nucē auellanam, castaneam, pinum, & piceam florere putant, q̄ ante germinationem verni tēporis sublonga panicularum modo nucamenta cōpactilibus callis coacta propendent è ramis, velut quidam foliorū cōceptus, quibus arbores quasi grauidæ contumescant germina parere gestientes. ea videntur quædam pineæ nucis rudimenta, sed habitu longiore ferēq; æquē crasso, tandem per extrema in mucronem turbinantur. ea hyeme crescunt. aperitur vere pilula tota, & dehiscit in

flavescentes squamas: tum in longitudinem quæ ternos æquet pollices proten-
 ditur, prodeuntēque folio cōcidens euanescit: tunc calyculacea tegumenta tot-
 idem quot flores, super pediculum contracta prominent. Ferunt hanc pilulam
 5 roboram, quam cachryn Græci nominant. Gignitur & in abiete, larice, picea, tilia,
 platano, postquam folia cecidere, hyeme durās. Sed nuci auellanæ iam caduco
 fructu squarofum quiddam minutulis squamulis racematim compactum veluti
 prælongus vermis erumpit, quod singulari fultum pediculo pensile nititur: iu-
 lum tam Græci quàm Latini vocant. Alij antedictas florere prorsus infician-
 tur, sed suæ germinationis præludia quædam ostentare putant, quibus futurus
 10 foliorum partus etiam præfagitur. Nec iuniperi florent: ferunt protinus baccis
 subnascentibus, quæ biennio hæreant. Sic multis arborum fors nativæque con-
 ditio sine flore est: omnes autem germināt, etiam quæ non florent. Magna & lo-
 corū differētia. Quippè ex eodem genere quæ sunt in palustribus, priora germi-
 nent: mox campestria: nouissima in montibus, vt Macedones tradiderunt. Mul-
 15 tæ cum vrbans incipiunt germinare: pyrus syluester paulo tardius. Primo fauo-
 rio germinat cornus, tam mas quàm fœmina: proximè laurus: paulò ante æquino-
 ctiū tilia, acer, fagus, ficus. Inter primas verò nux iuglans, quercus, sabucus: atq;
 etiā magis quæ steriles sunt, & lucis gaudent populus, vlmus, salix. festinat & pla-
 tanus. Cæteræ vere concepto vt caprificus, acuta spina, paliurus, aquifoliū, tere-
 20 binthus, castanea, iuglans: serotino autē germine malus: tardissimo suber, thuia,
 taxus. Sunt quæ restibili fertilitate vel nimia soli vbertate, neque non inuitantis
 cæli voluptate regerminēt: quod multo magis in herbis segetū euenit, in arbo-
 ribus tamen nimia germinatio elassescit. Sunt, vt Theophrastus est author, natu-
 rales quædam germinationes, quæ suis constant syderibus. vna Arcturi exortu
 25 post ver omnibus cōmunis arboribus: sentitur enim maximè in fico, in vite: pu-
 nicis deniq; omnibus, quæ vberius coalescunt, præsertim si pingue lætūmq; so-
 lū respōdeat. Aestiuæ Canis ortu plurima in Thessalia Macedoniāq; vbi copiosa
 tunc ficus exeat: multo maximè si autumnus placidus ac longus educet fauente
 cæli mollitia: in Aegypto æterna ferè germinatione quadam exultāt. Hyberno
 30 Aquilæ ortu reliquæ quidē arbores vt primū cœpere continuant germinationē.
 Robur & abies & larix intermittūt tripartito, ac turgētes terna edunt germina.
 Ideoq; ter corticū squamas spargunt, tērq; squarofæ cernuntur. quod omnibus
 arboribus in germinatione euenit, quoniā prægnātium rūpitur cortex. Fit utiq;
 germinatio prima ineunte Februario, iterū germinant trāseunte Geminos sole,
 35 id est intermissis triginta diebus aut paulo pluribus. Sic fit, vt dum prima cacumī
 na propellūtur, se cutis aperiat geniculato incremēto velut articulatim, vel sur-
 sum, vel in latera se fundentibus furculis. Idq; fieri solet exitu Martij: quo tem-
 pore nascitur galla tam nigra, quàm cādida, erūpens noctu semper vniuersa. Crescit
 vno die candidior, & si excepta est æstu, arefcit protinus, neq; ad iustū incremen-
 40 tum peruenit, alioqui magnitudine ampliori grandesceret: quò fit, vt pleræque
 nucleum fabæ non excedant. Nigra diutius viret, crescitque vt interdum mali
 compleat magnitudinem. Tertia earum est ad solstitium breuissima Aprili men-
 se: nec diutius senis aut septenis diebus durat, clarēq; tunc cernitur crescētium
 cacuminum articulatio. Vitis sola bis parturit, cum primū emittit vuam, ite-
 45 rum cum digerit. Germinationes arborum cum in plerisque, tum maximè in

abiete pinúque deprehenduntur. Quoniam genicula in versus rectos porrigantur, ramíque ex æquo conditi procedant. Verum germinatio similis vbiq̄ completur: quò cum ventum est, non in longitudinem amplius, sed in corpus incrementa vertuntur. Eorum quæ non florent, partus tantum est & maturitas. Quædam statim in germinatione florent, properantque in eo, sed mature-
 scunt tardè, vt vites. Serotino quædam germinata florent, maturantque celeriter, vt morus: quæ nouissima vrbana-
 rum germinat, nec nisi exacto frigore, ob id dicta sapientissima arborum. sed cum cœperit, in tantum vniuersa germinatio erumpit, vt vna nocte cum strepitu peragat. Ex ijs quæ Aquila oriente cœ-
 piunt, floret prima omnium amygdala, mensè Ianuario. Martio verò poma ma-
 tura. ab ea proximè florent armeniaca: dein præcoces. Ordine autem naturæ,
 syluestrium prima sambucus, cui medulla plurima est: & cui nulla, cornus ma-
 scula. Vrbana-
 rum malus, paruoque post, vt simul videri possit, pyrus, & cera-
 sus, & prunus. Sequitur laurus, illámque cupressus, deinde punica, fici. At vi-
 tes, & oleæ florentibus iam ijs germinant. Concipiunt Vergiliarum exortu, hoc
 sydus illarum est. Floret solstitio vitis, & quæ paulo serius incipit olea. Deflore-
 scunt omnia septenis diebus, non celerius: quædam tardius, sed nulla pluribus
 bis septenis. Nec statim fructus sequitur. In aliquibus, quæ gummi gignunt,
 post germinationem aperiuntur: gummi verò non nisi fructu detracto spissa-
 tur. Cæterum florum differentia ita se habent. Siquidem florum alij lanugini,
 vt vitis, mori, hederæ: alij foliati, vt amygdalæ, mali, pyri, pruni. Item alij gran-
 des habentur. Oleaginei quidem foliati, sed pusilli. Cunctorum alij bicolores, vt
 in herbaceo genere permulti. Nullus flos vrbani bicolor: & si quis inueniatur,
 syluestrium generi assignabitur. Flos enim abieti croceus: alij cõcolores, ijdẽ-
 que magna ex parte candidi: quippè cum tantum ferè punicæ phœniceus exit.
 Item quarundam amygdalarum subruffus emergit. Item nonnulli duplices con-
 spiciuntur, qui in folijs alterum florem medium insidentem gerunt, vt rosa, vio-
 la, lilium. alij simplices erumpunt. Non desunt, qui foliorum agmine stipati emi-
 cant. Dissident iterum inter se ortu. quædam nanque suo flore fructum ambiunt,
 ita vt flosculi videantur perforati, vt viti, oleæ. Maior ferè pars hærentem in flo-
 ris medio fructum continet. Quanquam non desint, quæ super fructum insiden-
 tem flosculum emittant, vt punica malus, amerina, prunus, myrtus. In fruti-
 cum genere rosa, maiorque pars coronariorum semen sub floribus cõditum ge-
 stant: sed in rosa quòd calyx extuberet, perspicuũ deprehenditur. Non desunt,
 quæ cum seminibus flores ædant, vt acorus, cnicum, atq; omnia quæ florem nu-
 merofo folio stipant. singulis enim seminibus singulos annexos flores proferunt.
 In oleraceo genere flos in postremo fructus insidet, diuque crescẽti defixus ser-
 uatur, vt cucumi, peponibus, cucurbitæ. Sic in herbaceo quibusdam in fructus
 vertice flos adolescit, vt gith. Alijs longè secus euenit, sed modo quodam pe-
 culiari, vt hederæ, moro. Etenim florem in totis fructibus concipiunt quasi me-
 dijs inculcatum, non in postremo decumbentem, neq; singulas partes ambien-
 tem. Fœcunditatis argumentum mali medicæ floribus affirmant, si rectus apex
 colus specie à medio sinu profiliat: reliquos vtpote steriles repudiant. Copiosus
 & creber punicis emicat: denique sui pomi magnitudinem modo quodam emu-
 latur. Flos simplex in postremis cucumerum farmentis emergit: qui velut infer-

tilis, à reliquorum consortio debet explodi. Sed in herbaceo genere tanta florum varietas, vt rerum parens natura in ijs depingendis felix, tam multiplici luxu pingat, tamque in magno fertilitatis gaudio lasciuiat, vt ne vis humana quidem tam diuersis imaginibus reddendis sufficiat. Triticum quatuor, aut quinque tardissimè diebus incipit florere: totidem aut paulo pluribus deflorescit. In flore fabæ lugubres literæ reperiuntur: ob id flaminem non ea vesci tradidit Varro, vtpote cum etiam in ea peculiaris sit religio. Ex herbis multæ particulatim florent, vt erraticum intybum, quod post Vergilias nascitur. Aphace subinde marcescente flore emittit alium, tota hyeme, totòque vere vsque in æstatem. Quædam æstate florent, vt helxine. Scolymus quoque floret serò, & diu: mirumque q̄ sine interuallo tota æstate, aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud paritur. Mira anthemidis natura, quòd à summo flore incipit: cum cæteræ omnes, quæ particulatim florent, ab ima sui parte incipiant. In croco quidem flos impellitur: caule sero floret, seròque germinat Vergiliarum occasu. In scylla vero caulis exit, deinde flos ex eo emergit: eadèmq̄ ter floret, tria tempora factionum ostendens. Bulborum generi quidam hanc adnumerarunt. notabilis illius croci que natura: quæ cum omnes herbæ folium primum emittant, moxq; in caulem rotudentur, in ijs caulis prior intelligitur quàm folium. Notabile in lappa quæ vestibus adhærescit, quoniam in ipsa flos nascitur nõ euidens, sed intus occultus: & intra se germinat velut animalia quæ in se pariunt. Mirabilius in rusco. flos è medio folij vmbilico pusillus exit, veluti foetus grauido: quo tandem excusso, grandis bacca cohærens propendet, quasi foliũ fructus prægnans vice fruticis parturiat. Picris toto anno floret: nomen ei amaritudo indidit. Hastula regia exitu mensis Martij & initio Aprilis florem ædit. Florum prima vernunciantium, viola alba. Tepidioribus quoque locis hyeme non exacta, cum cælum fuerit clementius, emicat. postea quæ appellatur purpurea, sæpe bis anno, vere & autumno, æstates hyemèsque fugit. Seriores prædictis lilium & narcissus, quæ post Arcturum & circiter æquinoctium florent. Sequitur cœnanthe, cui odor idem qui germinantibus vis, atque inde nomen. Ex syluestribus heliochrysos: & alterum genus phænij, quæ limonium cognominatur. Post hanc gladiolus & hyacinthus. nouissima rosa. Siquidem ijs omnibus vt serior erumpit: ita fugax eadem, prima deficit. Cæterum in syluestrium genere hyacinthus maximè durat, & viola alba: nigra per annum, si cultus adhibeatur. Item cœnanthe plurimum, si crebro deuulsa prohibeatur sementescere. Flos vt labruscæ candidus racematim coit hyacintho: ita discurrunt venæ, vt literarum græcarum A I legatur inscripta. Et verni quidem flores ij sunt. Succedunt illis æstiu, lychnis, Iouis flos, & alterum genus lilij: item tiphyon, sampsuchum phrygium. Sed maximè spectabilis pothos. Duo genera huius, vnum cui flos hyacinthi est: alterum decolor candidum, qui ferè tumulis nascitur, quoniam fortius duret. Iris æstate floret & radícula: flos aspectu quidem pulcher, sed inodorus. Alij rursus subeunt autumno. Tertium genus lilij, crocum tam montanum quàm satiuum. Vnum hebes, alterum odoratum, primis omnia imbribus emicantia. Coronarij quidem, flore acutæ spinæ vtuntur, cuius cauliculi inter oblectamenta gulæ condiuntur. Item smilacis flore vtuntur. Ordo florum ita se habet, violis succedit rosa, huic interuenit lilium. Ro-

fam cyanus excipit: cyanum amarantus. Vincaperuinca, cum æterna fronde vi-
 reat, inopiam hybernorum florum aliquando supplet. Nec tamen hyems ipsa
 floribus est vidua, nec id tempus semper hoc munus negat: præsertim cum au-
 tumnus suos flosculos diutius prorogarit, succedensque tempestas suis gelicidijs
 non rigeat, apricis tractibus suam continuant successionem: alioqui inclemen-
 tia frigorum frequenter interpellantur. Vita violæ albæ trimatu peragitur. Ab
 eo senectâ sentiens degenerat. Incanos senio parit flores. Rosa quinquennium
 perfert, non recisa, nec adusta. Illo siquidem tempore vegeta iuuenescit: vete-
 rascens priorem gratiam exuit. Flores primùm multis herbarum calycibus con-
 clusi, postmodum intumescens explicantur in folia: vt hirci barbulae, andro-
 fæmo, gentianæ: id quod euidentissimum est in rosa. Germinat omnis primò
 inclusa generoso cortice: quo mox intumescens, & in virides alabastros fasti-
 gato, paulatim rubescens dehiscit, in calycis medio sui stantis complexa luteos
 apices. Lilijs est calycis & staminis in colore differentia. Nec vllis florum excel-
 sitas maior, interdum cubitorum ternùm, languida semper ceruice, non suffi-
 cienti capitis oneri: flore emaculati candoris, effigie calathi: folijs ab angustia
 in latitudinem paulatim sese laxantibus, extrinsecus striatis, resupinis per ambi-
 tum labris, emicantibus ex calycis fundo luteis apicibus tenuiq; filo crocis. Huc
 æmulantur iris, acorum, narcissus, qui flore est candido & calyce purpureo. Est
 & flos non dissimilis in herba, quam conuoluulum nominant, nascens per frute-
 ta, nullo odore, nec crocis intus, candorem tantum referens, ac veluti rudimen-
 tum naturæ lilia facere condiscens. Sunt & altilis vettonici flores, quos vulgus
 nunc caryophileos ab odore, nunc ocellos à figura nominat, qui rosis non in-
 feriores videri possint, cumque eis de principatu certant: quando nec colore
 superantur purpureo, vermiculato, candido, nec odore: nisi forsitan quòd à lon-
 gino plus olet recens rosa. Sed iam nihil rosa fugacius, longissimâque decer-
 ptis mora dies: his in triduum & amplius vita vigorque durat. Aliquibus tanta
 magnitudo, vt orbem vtraque manu complecti ferè nequeas, folia quaterna
 quinave: nonnullis rosæ modo numerosa, mirabili quorundam alabastro cum
 dehiscit, aliam statim prodente pandentem sese paulopost in florem. Omnibus
 teres longiusculus herbaceusque calyx, summatimque denticulatus, geminis
 vtrinque emicantibus stamineis apicibus, floribus omnium speciosissimis: caryo-
 phylli odoratu, sed longè suauissimo, coloris varij: quoniam alius cocco rutilat:
 alius saturata nitet purpura: alius emaculato blanditur candore: alius versicolo-
 ria variegatur mistura. Est & in folijs differentia, quòd ijs constant lentè fim-
 briatis: alij frequentiore coma stipentur, & profundioribus incisuris crenen-
 tur: quæ cum fuerint prorsus explicata, radiatum orbem circinant, per extre-
 ma ferratum. Vfus propè coronis nimius, & frequenter ad hybernâ vsque
 tempestatem parere non cessat. E' maluaceo caule rosæ quædam iam patent:
 quædam nascentibus similes, nunc primum exeunt: aliæ adhuc conuolutis fo-
 liorum paniculis nondum dehiscunt, sed capitula quædam in mucronem leui-
 ter fastigiata primum à caule profiliunt, iisque paulatim intumescens præ-
 gnantia florum inuolucra fatiscunt, & in rosas sese explicant, folijs structili qua-
 dâ serie numerosis, calycibus apices paucos ostendentibus, qui lutei medijs emi-
 cant. Ii flores maluarum hortensium venustate rosis non cedunt, nec colore vincun-

tur niueo vel purpureo: odore tantum superari constat. nō vsq; eò nati coronis.
 Multis herbarū & capituli vertice flos erumpit: vt hieraciæ, melanthio, centau-
 rijs. Nymphææ flos candidus, lilij similitudine multipliciter foliatus extuberat,
 prono semper collo nutantēq; q̄ grauitati floris par esse non videatur: exterius
 5 folium quasi calyx eius herbaceo viret colore: intus niueo relucet. stamina quoq;
 monstrat crocatis apicibus capitulata: cum excussis iam folijs defloruit, papauer
 ostendit feminio turgens. Alterius nymphææ flos luteo nitet aspectu, rosæq; po-
 tius similitudinem imitatur. Proxima ijs, si credimus Herodoto, lotus ægyptia,
 Nili proueniēs inundatione, colocasiæ similis: folijs densa congerie stipatis: flo-
 10 re candido, lilijs haudquaquam absimili: papaueribus grano milij plenis, ex quo
 panē incolæ conficiunt. Anthemidi è rotundis capitulis flores prominent in or-
 bem foliati, alios intus aureos flores cōtinentibus. Sic parthenio flores per mar-
 gines candidi spargūtur, in medio lutei. Buphalmo flores oculorū orbem imi-
 tātur crocis anthemide maioribus. Pæoniæ flos admirationē mihi simul & volu-
 15 ptatem attulit, calyce floris roseo in lata folia se explicante, quibus deciduis plu-
 rimum quini subriguntur: hirti crassiq; folliculi, mox resupinandi: ijs fatiscen-
 tibus varium intus semen altero coloris contextu conspicitur. Nanq; siliquis sen-
 sim dehiscentibus hic baccas ex atro, illinc acinos cocco nitescere cōtueri licet.
 Althææ flos roseus emicat. Omnibus, quibus à protuberante capitulo flos profi-
 20 lit, intus semen latitat conditum, vt gith, cetaurio, & multis prædictorū. Dipsa-
 cus inter echini sui spinas flores cōdit candicantes. Chamæleoni, carduo, scoly-
 mis, cinaræ, cneco, atractyli: & bonæ spinarū parti flores in spinosorum capitu-
 lorum verticibus erumpunt criniti capillatāq; lanugine compacti, quæ grande-
 scente feminio turgida dissiliunt: flosculi flaccescētes in pappos euanescent. Non
 25 secus senecioni flos cōpactili canitie pubescens abit in auras. Sic in arundinis fa-
 stigio senescēte densius excrescit tomentum, ad farciendas cauponias culcitræ
 haud inutile. Tiphæ cacumen florum multitudine densa capitatur, quæ soluatur
 in pappos, quam lanuginem aliqui nominant. Conizæ flos squalidus est, luteus
 aut ruffus, qui tandē in lanugines amittitur. Omniū herbarū, florum qui descen-
 30 scunt in pappos, semen habent in ima lanugine latens. Sunt & flores herbarum
 plurimi, qui summis vmbellarū radijs emicant. Ex aculeatis chamæleo albus flo-
 rem gestat spinosum, tenuem, violaceum, versicolorem. Sabuco, arabidi, ebulo,
 circinatæ rotunditatis vmbellæ, quæ extremis stylorum mucronibus florem fun-
 dunt. Dauco rotata spargitur floribus vltro citroq; candidis, axe tantum pur-
 35 pureo. Caucalis, panaces ligusticum, seseli, anethum, flores in vmbellis sustinent.
 Olufatri, elaphobosci, peucedani, cicutæ, libanotidis, cacumina vmbellæ occu-
 pant, in quibus flores propendent. Achilleæ fastigiū in vmbellam rotundatur, in
 qua flores vel candidi, vel purpurei, vel auri æmuli cohærent. Pyrethrum cacu-
 mine circinat vmbellam, in qua flos exit. Origanum, millefolium, in muscarijs
 40 florem concipiunt. Peucedanum in foliosa coma florem creat. Verum omni-
 bus quæ verticibus suis vmbellas obtendunt, flos & tenuis & parvus infidet.
 Flores etiam aliqui suos coles non inuenustè coronant, vt in sisymbrio: in cli-
 nopodio tamen speciem lectipedum exhibent. Flores in marrubio per interca-
 pedines verticillato coitu scapos decorant. In ballote caulis circinato florū am-
 45 bitu verticillatur. Non desunt quibus orbiculato cinctu suos scapos perpulchrè

vinciant, vt stachy. Dissident rursus inter se flores. Nanque grandes sunt medio, solano somnifero, onagræ, anemonæ. Amplissimi maluæ hortensi, lilio, iri. Graciles glasto, chamæleoni nigro, supinæ verbenacæ. Tenuis ac paruus artemisiæ, astragalo. Pusillus infidet alcææ: quanuis effigiem rosæ præseferat. Item alismati, androsæmo, lycopsi, tertiæ syderiti, stratioti, millefolio, pityusæ. Numerosus quibusdam. Hyacintho coma procumbit incurua, floris purpurei plena. Smilax leuis æterno flore numerosoq; exhilaratur, ob id operi topiario dicata, quò vultus delicatos per æstatem vindicet ab solis æstu. Alypum quoque florum copia gaudet. Labruscis crinitus flos & muscosus exilit. Ligustro mustaceus candicat. Tussilagini flos prætermo- dum fugax: nanque vere momento fe-
rè caducus flore exuitur. hinc plerisq; data est occasio credendi, q̄ scapo & flore vidua nascatur. Sunt tamen nonnullæ herbæ veluti steriles, quæ florem nullum pariant, vt adiantum, filix, polypodium. Nam neque florem, neque semen creant: sed veluti tristes solis folijs cõtentæ colibus deficiuntur. Chamæsyce nunquam floret. Hypophæston nullo lætatur flore. Sunt & non parua colorum in floribus discrimina, de quibus, postquam de fructibus breuiter egerimus, capite priuatim ijs dicato, per florum fructuumq; colores progressi, differemus.

De fructibus, & seminibus.

Cap. XI.

Fertilium pars maior fructum in medio flore concipit, alit, fouetq; tantisper in amplectentis vtricoli sinu, dum flauescens emarcescat, aut pereat caducus. fructus flore exutus sensim crescens ad maturitatē perducitur. Fructus alij carne & neruo constant: alij carne tantum concreti. Nonnulli cute teguntur: sed humore omnes imbuti madent. Carne neruoq; pruna cucumeresq; coguntur. Humore & cute mora punicaq; coæluerunt. sed publica hæc distinctio, vt pars exterior cortex, interior caro intelligatur. Quibusdam quoq; nucleus sequitur. Postremum in omnibus semen internè decumbit. hoc humorem in se calorēq; insitum possidet: quibus cum semē exuitur, sterile infœcundumque, sicut vrinum ouum reijcitur. Semē principium est oriundi. Quod est duplex. vnū quod latet sensum nostrum: alterum quod est apertum. Latet, si semina sunt in aëre, vt Anaxagoras physicus ait. Si in aqua, quæ fluit & in agrū inferre solet, vt scribit Theophrastus, quod apparet agricolis, id diligenter est videndum. Quædam enim ad oriendum sunt vsq; ad eò parua, vt sint obscura, vt cupressi. Non enim galbuli qui nascuntur tanquam pilulæ paruæ corticiæ id semen: sed in ijs intus primigenia semina dedit natura. Reliqua inuenit experientia coloni. Num prima sine colono priusquam fata nata? secunda, quæ ex ijs collecta neque prius quàm fata nata? Prima semina videre oportet, ne vetustate sint exucta, aut ne sint admista, aut ne propter similitudinem sint adulterina. Semen vetus tantum valet in quibusdam rebus, vt naturam commutet. Nam ex semine brassicæ vetere fato nasci aiunt rapa: & contrà ex raporum brassicam. Secunda semina ne vel nimium cito, vel tardius tollas. Tempus idoneum, quod scribit Theophrastus, vere & autumno, & Caniculæ exortu, neque omnibus locis ac generibus idem: de quo infra nonnihil dicetur. Tertium genus seminis, quod ex arbore per furculos defertur, vt eo tempore sit deplantatum, quo oportet. Id enim an-

te fit, quàm germinare aut florere quid incipiat. Sed ad rem nostrã redeamus. Quorundam semen illico post ambiens tegmẽ subest, vt palmæ, nuci amygdalæ. Sed quæ pluribus cinguntur, & caro sæpe & nucleus intercedit, vt oleæ, pruno. Sed naturas arctius colligi par est. Alia filiquis includuntur, vt leguminum. 5 alia vasculis, vt sesamæ, papaueris. alia spicis cõtinẽtur, vt tritici, hordei: muniunturq; vallo aristarum quadruplici. Quædam nuda, vt anethi, fœniculi, anisi, & quæ umbellis sustinentur. Milium & panicum tantum in frugum generibus paruis auibus exposita sunt indefensa: quippe membranis continentur. Panicum cacumine languido, nutante, paulatim extenuato culmo penè in furculum, prædensis aceruato granis, panicularum coma complectente, quæ fimbriato capillo curuetur. Arborum nulli semina nuda: sed carne, cute, vel crusta vestiuntur. 10 Aliqua filiquis gignuntur, ipsis dulcibus, semênque complexis amarum: quum in pluribus semina placeant, in filiqua damnentur. Alia baccis, quarum intus lignum, & extra caro, vt in oliuis, cerasis. Quæ baccis natura, eadem & pomis. 15 Aliquorum intus baccæ, foris lignum, in Aegypto. Aliorum intus corpus & foris lignum, vt nucibus amygdalis. Alijs foris corpus, intus lignum, vt persicis, prunis. Nullum vasculo semen arboris concipitur: nisi conum hoc nomine placeat appellare, quod à fructibus absolui debet. Putamine clauduntur nuces: corio castanæ. detrahitur hoc ijs: at in mespilis māditur. Crusta teguntur glandes: 20 cute vuæ: corio & membrana punica. Carne & succo mora constant: cute & succo cerasi. Quædam statim à ligno recedunt, vt nuces, palmæ: quædã adhærent, vt oliuæ, lauróq;. Quorundam generi vtraq; est natura, vt persicis. Etenim duracinis adhæret corpus, lignóque auelli nequit, cum in cæteris facilè separetur. Quibusdam nec intus nec extra lignum, vt myxis. Quorundam extra vitium 25 est, vt castaneis, amygdalis, iuglandibus: verum in ijs geminatur. Quorundam natura trigemina est: corpus, deinde lignum, rursumq; semen in ligno. Dimicat etiam non parum inter se. Alia nanq; discretu gaudent, vt cucurbitæ, cucumeris, fici, mali: alia in societate quandam promiscuè coeuntia. Congestorum quædam aluo continentur, putamine vel tunica conclusa, vt punicæ, mali, pyri, fici: 30 quædam simul collecta quidem, sed nullo prorsus inuoluta patent, vt quæ contextu denso spicantur. nisi quis spicam ambientem membranam esse putauerit. Quædam inter se densa, quæ ramos circundantia aceruatim ex omni parte degrauant, vt vuæ, forba: alia rara, vt persicis. Verum dependent alia pediculis, vt pyra, mala. Alia racemis, vt hederæ, sabuci. Alia ramis adhæret, vt in lauro: quædã 35 vtroq; modo, vt oliuæ. nam & breues & longi pediculi. Quædam vasculis consistat, vt punica. Sed diuersa ijs gratia & cõmendatio. Carne placent palmæ: crusta thebaicæ: succo vuæ, & caricæ. Detrahitur ficis virentibus, vt putamẽ. Eadem in ficcis maximè placet. Hac procul absunt filiquæ prædulces cibo, in his cortex ipse māditur. Digitorum hominis longitudo illis, & interim falcata pollicari latitudine. Quæ carnosæ generis sunt, ea baccis atq; carnibus distant. Alia acinis caro, alia moris, alia vnedonibus: & alia acinis inter cutem succumq;, alia myxis, alia oliuis. Moris succus in carne vinosus: trini colores, candidus primo, mox rubens, maturis niger. In nouissimis, vt dictũ est, florent: inter prima maturescunt. 40 tingunt manus succo matura, eluunt acerba. Nascuntur & in rubis multum differente callo. Mollius est corpus terrestribus fragis: aliud congeneri eorum vne-

doni, quod solum pomum simile fructui terræ gignitur. Acinorum quoq; magna est differentia. Primum inter vuas ipsas callo, teneritate, crassitudine, interiore ligno: alijs paruo, alijs etiam gemino: qui minimè feraces, musti. Differunt plurimum hederæ, fabuciq; acini. In figura etiam. Punici angulosi, quippe soli. Nec cutis vlla singulis præter communè, quæ est candida. Totisq; succus & caro est: ijs præcipuè, quibus paruulum inest ligni. Magna item baccis differentia. Aliæ nanq; sunt oliuis, lauris: & alio modo loto, cornis: alia myrtis, lentisco. Aquifolio ac spinæ sine succo: medióq; etiamnum genere inter baccas acinóque cerasis. Pomum ijs candidum, & ferè omnibus baccis. Mox alijs virescit, vt oliuis, lauris: rubet verò cerasis, cornis, moris. Deinde nigrescit moris, cerasis, cornis, quæ etiam ventri nata videntur: deinde nigrescit moris, cerasis, oliuis. Nux pinea exiles intus nucleos lacunatis includit toris: vestitos alia ferruginis tunica. Est & genus quoddam digitis fragili putamine: ob id auium furto expositum. Aliud sapineum, cute verius quàm putamine vestitum, ita vt possit mandi. Mala constant cute, carne, semine. semen corio & carne. Medica, multum præter hæc continet humorem intercurfantibus cartilagineis membranis conceptum, semine intus demerso. Turbinator pyris figura, quæ etiamnum sæpe calculosa mansu sentiuntur. Genera glandium multa: quam propriè ferunt, robur, quercus, esculus, cerrus, ilex, suber. Continentur hispido calyce plus minúsve per genera item complectente. Glans optima in quercu atq; grádissima: mox esculo: robori parua: cerro tristis, horrida, echinato calyce ceu castaneæ. Distât cutis tenuitate. item quòd alijs subest rubigine scabra: alijs protinus candidum corpus. Probatur & ea, cuius in balano vtrinq; ex longitudine extrema lapidescit in duritiem. Melior cui in cortice, quàm corpore. Præterea alijs ouata, alijs rotunda, alijs acutior figura, alijs colos nigrior, alijs candidior quæ præfertur. Glans fagea suem hilarum facit: carnè coctibilem, & vtilem stomacho. Iligna suem angustam, nitidam, strigosam, ponderosam: querna diffusam, & ipsa quidem glandium dulcissima. Iligna tentantur sues, nisi paulatim detur. Fungosam carnè fieri esculo tradunt. De gallis alio loco disputabitur. Palma sola in spatulis habet fructum racemis propendentem. Reliquis sub folio pomum tegitur: excepta fico, cui folium vmbrosissimum est. In palmis prima nascitur pomi caro: est autem oblongum, nõ vt oliuis orbiculatum: cæsum præterea à dorso puluinata mediáq; in aluo fissura, plerisque vmbilicatum, vnde primum spargitur radix. Seritur pronum, & bina iuxta composita semina, supérq; totidem: quoniã vix nisi quaterna coalescunt. Sed iam ad humile genus redeamus. Omnium satorum fructus aut spicis continetur, vt tritici, hordei, muniturq; vallo aristarum quadruplici: aut includitur filiquis, vt leguminum: aut vasculis, vt sesamæ, papaueris. Frumenti grana in stipula crinito textu spicantur. In faba leguminibusq;, alternis lateribus siliquantur. Tunicæ frumento plures. Hordeum maximè nudum: sed præcipuè auena. Calamus altior frumento, quàm hordeo. arista mordacior hordeo. Sed vnum eius genus, quod hexasticum quidam catherinũ appellant, salubrius hominem, quàm malum triticũ pascit: nec aliud in egenis rebus magis inopiam defendit. fragili culmo est, & granum eius nulla vestitur palea: far in vaginulis granum seruat ad satus. Milium & panicum in folliculis: sed suis furfuribus euoluta, pultem quanuis inopia maxima, cum lacte nõ fastidiendam præbet. Siliquantur omnia

diuersis diebus. Ab ima primū parte paulatim flore subeunte, sicut & particula-
 tim florent. Siliquæ rotūdæ ciceri: cæteris leguminum longæ, & ad figurā semi-
 nis latæ: piso cylindraceæ. Eualuātur semina leguminū, cum maturuerūt. Non-
 nulla tamen cum suis siliquis in vsum veniunt cibarium, cum tenerescunt adhuc
 5 vel cocta, vel patinis frixa. Fabarum siliquæ caulēsq; gratissimi sunt pabulo pe-
 cori: ad id fabalia præsertim maturæ sationis recondunt. Post spicilegium messe
 facta, vbi iumentorum vngulis vel perticis è spica exteruntur grana, è terra sub-
 iactantur vallis aut ventilabris, cum ventus spirat lenis: vt quod leuissimū est in
 eo atq; appellatur acus, euannetur foras: & quod est ponderosum, purū perue-
 10 niat ad corbem. Palea ad pabula iumentorū accommoda, spica tantum aurificū
 ad vsum. Milij & panaci & sesamæ apludam vocant purgamenta. Sunt etiā quæ-
 dam herbæ spicatarū generis, quæ semina frumentorū more ferant in spicis, vt
 plantago, nardum gallicum, saliuca. Hirculus frutex pumilus ingentem fundit
 spicam. Stachys nomine suo græco spicā ingenuè fatetur. Alopecuros spicā ha-
 15 bet mollem, & lanuginē densam, nō dissimilem vulpium caudis. Thymbra suis
 verticibus exiguè spicatur. Phœnix herba spicas erigit septenas octonāsve lo-
 lio similes. Aegylops aristas capillaceas exerit. Verum in fruticeo vel herbaceo
 genere baccæ, acini, siliquæ, vascula, pilulæ, corymbi in fruticum census afferun-
 tur. Non desunt herbæ, quæ mala ferant vt mandragoras: cuius pomū oui vitel-
 20 lum æmulatur, in quo semen quale pyrorum inest. Cucumeris anguini pomum
 ouata glandium facie crescit, turgētq; succo & semine: quod cum tangitur, exi-
 lit oculorum periculo. Cæterum in baccis & acinis foris corpus, intus lignum: vt
 acutæ spinæ, myrtis, ligustro. Syluestris myricæ fructus gallæ modo lignosus est,
 inæqualiter squarofus: sed mitiori floris similitudine muscosus concretu. Carne
 25 quædam modica & multa sanie constant, quibus seminula videntur innatare, vt
 solanis vesicariæ baccis, bryoniæ, cyclamino secundæ. Nanque si digitis maturæ
 premantur, copiosa profluet pituita, quæ lenta quibusdam tenaxque sentitur,
 vt cyclamino secundæ: cæteris dilutior. Paliuro fructus præpinguis & fuliginos-
 sus tangitur. Visci acinis tam glutinosus subest, vt pennis auium tactu ligandis
 30 inuenerit gratiam. Nanq; amissis corticibus carne interiore lentescunt. Ea si qui-
 dem putrescente & in viscū coacta insidias auibus moliuntur. Acini fruticis ex-
 coriarij parte corticia constant, quæ semen ipsum complectatur. Acanthi bacca
 parte exteriori carnis callo tumet: intus luteū semen fabuli similitudine condit.
 Quapropter non immerito Vergilius cecinit,
 35 Baccas semper frondentis acanthi.
 Præoniæ siliqua parte exteriori nucē græcam refert, cū maturitate dissilit. Acini
 mali punici rubentes, purpurei, nigrantēsq; intus inueniuntur. In aristolochia
 quæ ex flore emicuit bacca, turbinatur in pyrum, multos seriatim digestos aci-
 nos cōplectens. Ricinus asperas vuas dentato frequenter orbe promit, quæ cor-
 40 ticibus exutæ semina ricinorum effigie quibus hærent, demonstrant. A capite
 germinum lathyris pilula protuberat, loculamentis tribus insignis, in quibus se-
 mina terna tuniculis inuicem discreta concipiuntur. Tithymalus fœmina fru-
 ctum alternat nuci similem: sed cum annuam conditionē interpellauit, restibile
 repetit fœcunditatem. à nucē caryitis cognomentū adoptauit. Paralius semē pi-
 45 lula cōplectitur, quod magnitudine eruum æquat, vario colore. In tithymali ta-

men characiæ coma iunci dependēt caueolæ foliolis balnearū similes, in quibus inest semen. In cappari excusso flore glans oblonga coalescit, quæ sese pandens, demum acinulos ostendit rubentes, quales in punico malo spectantur: sed antea quandam ostendit oliuam, qua dehiscente flos candidus erumpit. Rubus canis oblongam bacculam nucleis oliuarum similem promit, lanea intus natura, flocculóq; cum ematuruit spisso. Asparagus altilis bacculas ædit, quæ maturitate rubescāt, granis aliquot intus duris munitas: sed hæ baccæ secretæ sunt, nec in vnâ reclamante genio coalescunt. Sunt & racemosæ, quum plures oxyacanthus baccas profert rubentes myrti magnitudine, quæ racematim dependeant. Tilia quoque gignit acinos subdulces, nigros vuarum more congestos. Excoriario frutici, quem rhoon græci nominant, acinuli densis racemulis prodeunt, qui semen vt diximus, parte corticia cōcipiant. Ligustrum fabucinos gerit acinos racematim dependentes. Amomum ceu racemus è ligno conuoluitur in vuæ modum, ac in sese replicatur. A saro semē in floribus acinosum residet. Hydropiper fructum parit è ramulis pusillis secundum folia, continenti acinorum serie congestum vuæ modo. Cyclaminus secunda clauiculatim circum arbores fertur, sese conuoluens acinis vitigineis, qui hederæ corymbos apertè repræsentent. Dracunculo fructus iu vertice vuarum modo collectus depromitur, herbaceo primùm colore: dein cum maturuit, luteo: deinceps tanquam lingua cōcauo foliorum sinu ceu rictu serpentis exeritur, & quasi spectabili hiantis draconis forma medijs è faucibus emicat. Sic aro scapus in pistilli speciem fastigiatur: super quæ croci colore fructus racematim aggestus insidet. Piperis arbor mediam quandam naturam asciuisse traditur: quòd primum siliquas ædat, quæ tandem in racemulos degenerēt. Nanq; semina paruulis siliquis gerit, quales in phasiolis videntur. hæ priusquã maturescant decerptæ tostæq; sole faciunt piper longū, continētq; quiddam intus grano milij non dissimile. eæ cum tēporibus suis dehiscences sese pandunt, in racemulos explicantur ferētes piperis grana, quæ videmus. Onitidi semen in corymbis acinorū densitate coit. Hippo selino flos in corymbos aggestus summa prominet coma, quæ densatur in semen pullum, farctum, oblongumq;. Polium capitulum paruū in summo gerit corymbi specie, quòd hominis cani ferè capillitiū effingat, inde nomē. Ambrosia semen ramulis fundit, congestū vuis dependentibus, odore vinoso: nunquã tamen florescit. Botrys multis stolonibus fruticat, seminio circa totos ramulos racematim coherente, sic vt inde nomē inuenerit. Chrysocome comantibus hyssopi figura corymbis coronatur. Solano satiuo acini rotundi primū herbacei dependent: qui cum ematurue re, nigricant, aut certè rufescunt. Halicacabo semen in folliculis rotundis ad speciem vesicarū intumet, orbiculatū, rubens & læue, acinorū vuæ figura: quo & coronarij vtantur fertulis adijcientes. Solano manico fructus racemis exit rotūdis, nigérq; denis aut duodenis acinis constans, hederæ corymbis non dissimilibus. Hypophaës corymbos hederæ similes spargit, congestos racematim, imminētibus inuicem acinis mollibus, albidis, & parte quadam rubētibus. Staphys agria fert folliculos verius quàm acinos virides, similes ciceri: & in ijs semen triangulum, scabrū, in nigro subrubrū. Ebulum acinis obumbratur fabuci ex nigro pureis. Labruscæ fructus in vuas coit, post maturitatē rubentes, acinis rotundis. Vitis alba fructum habet in racemis rubentē. Nigræ vitis fructus in vua depen-

det acinis per initia herbaceis, postea nigricantibus. Mercuriali foemine semen vult
 modo acinulis coactum inest: mari vero rotundum, semper geminum testiculo-
 rum modo connexum. Iis antedictis fructus racematim cohæret. Iam videre li-
 cet nominatim herbas & frutices quæ filiquantur. Acacia femina lupini in sili-
 5 quis claudit. Item secundum acaciæ genus folliculis iugatis modo trilocis, mo-
 do quadrilocis grana lenticulæ concipit. Genistæ semen lenticulis haud absimi-
 le in filiquis phasiolorum modo nascitur. Colutea in folliculis membraneis tu-
 mētibus atra femina dura, lata, lentis magnitudine continet. Spartion folliculos
 phasiolorum modo gestat, & in ijs semen lenticulæ. Iris, acorum, lolium in sili-
 10 quis longis angulatis per interualla striatis femina cogerunt. Fructus halimo fol-
 liculari specie crescit, non dissimilis verticillo. Halicacabus acinum in folliculo
 condit, ciceris magnitudine quina senave erui femina comprehendem. Rapo-
 sylvestri fructus in filiquis abditur calyculaceis: quibus dehiscētibus, alia intus ca-
 pitulata prominet filiquula, nigris referta feminibus. Maluis, vt Phenias est au-
 15 thor, inuolucrum folliculare placentam spectabilem ostendit. Nanq; semen om-
 nino eius refert imaginē, quam fulcit columna pectinatim denticulata: à qua per
 medium placentacei corpusculi foramentum aculeus erigitur umbilicatus, echi-
 nata eius radice, quod dissecanti follicularem feminij globum facilè constabit.
 Rumici semen in mucronē emittitur, foliaceis membranulis inuolutum. Barbu-
 20 læ hirci scapus ingentem exerit calycem, cuius in parte postrema semen occu-
 litur. Medicæ quædam prodeunt filiquulæ in cornicula contortæ, quibus semen
 lenticulæ cohæret. Erysimon filiquas sustinet gracilibus corniculis proximas, in
 quibus semen nasturtij specie, gustu ardenti latet. Gentiana semen facit in caly-
 cibus latū, acerosum, quale sphondylion visitur. Cumino sylvestri quædam cor-
 25 nicula spectant in sublime, quibus semen gith figura concluditur. Delphinio se-
 men in valuulis milio simile concipitur. Circæa semen exhibet milij quibusdam
 in corniculis nascens. Hormino cornicula prominēt falcata, in quibus semen de-
 tinetur. Hedyсарum quod securidacam nominauimus, folliculos spargit modo
 corniculorū aduncos, semen complectentes ancipitis securiculæ figura: quo ar-
 30 gumento nomen adinuenit. Anagyris semen in corniculis parit oblongis, reni-
 bus simile, varium, quod vna maturescente durefcit. Hypericum filiquas gignit
 in longitudinem rotundas, hordei magnitudine, in quibus semen nigrum resi-
 nam subolens comprehenditur. Clymenus folliculos creat velut in polyporum
 cirris implexos, in quibus habetur semen. Xiris in folliculis seminum fabarum
 35 effigie condit. Ocymoides filiquas hyoscyami figura sustinet, seminis nigri ple-
 nas. Sylvestre papauer calycē gestat nigro femine turgentem. Cornuto papaue-
 ri calyx pusillus in cornicula deflexus, effigie foenigræci semen exile recondens.
 Dorycnion cacuminibus folliculos exprimit ciceris, densos, granis intus rotun-
 dis quinis senisve, erui magnitudine. Hyoscyamus filiquis semen suū comple-
 40 ctitur. Aconitum semen in longas filiquas, quibus est semen, corniculatur. Apo-
 cyno valuuli obumbrant fabarū, longitudine digiti, folliculosi: in quibus semen
 nigricat. Rhododendri fructus in cornicula curuatur, qui dehiscens intus laneā
 naturam floccosq; lanuginibus papporū non dissimiles ostendit. Sed tam solers,
 tamq; diligens natura, vt quibusdam capitibus aut vasculis femina condi pro-
 45 posuerit: vt auicularum prædæ patentia minus impetantur, aut sæuiente vento

rum flatu nō decutiantur. Sed vt capitata iam narremus inuolucra, ab Aegyptia faba exordiamur, cui caput duplici papaueris magnitudine protuberat: quod vbi defloruit vesparia fert similitudine quasillorū, in quibus leuiter operculo suo exerta, bullantis ampullæ modo contumescit. Melanthiū cacuminibus suis capitulum forma papaueris oblongū obijcit, interius loculosa septorū distinctio-
 ne, quæ pulla capiant semina. hæc crustis insparfa cereali sapore panē mirum in modum cōmendant. Nymphæa in tubere mali, vel potius papauere per orbem rotundo semen colligit pullum. Mirum ludentis naturæ figmentū, vt Ionchitidi flores ceu pileola vel potius galericulos, personis comicis similes paruā exerentibus linguā tribuerit. Siquidem mimulis hiantibus albugo quædam in inferiore prominens labro speciē linguæ repræsentat, à quibus semen cum primū exit. Syderitis secunda capitulis exurgit orbiculatis, quæ semē ad imaginē betæ contineant. Papauer rhœas cognomine, oblongū exerit caput, in quo semen ruffum conditur. Cuminū syluestre capitula cacuminibus rotunda gerit, quæ paleaceū semen cōplectantur. Aethiopis semen vasculis continet geminū. Alyssi fructus duplicis peltæ figura semen modicè latū complectitur. Phalangio semen lenticulæ dimidiæ figura scutulatū obtenditur. Thlaspi fructus summam in latitudinē affunditur, lenticulæ vel ludicri disci vasis effigie, cui semē nasturtij subest. Tor-diliū semine rotundo scatet, quod clypeolari forma geminatū spectatur. Critamo fructus ceu libanotidis hæret, qui vbi flaccescens rūpitur, nucleū ostendit tritici modo candidū. Avena suo cacumine dependentes cōtinet veluti permultas bipedes locustas, quibus semen concipitur. Syluaticæ isatidi, seu glasto vascula summam linguis similia dependent, in quibus semen residet. Aegilops semina vel terna quæ rubescant summo capite gestat: in quibus aristulæ capillamēti modo prætenues obtendantur. Geranij in vertice fastigia consurgunt nutantia capitulis gruū cum rostellis, in quibus semen occultitur. Syderitis scapus verticillis ex interuallo cingitur, in quibus semen adest nigrū. Eupatorio semen plumosum è medio caule profilit inclinatū in terrā, quasi nutans: quod quū aruerit, in ambulantiū vestibis adhærescit. Leontopodio semen tam spissa lanugine occultitur, vt vix possit oculis deprehendi. Centaurio maiori semen in flore factū insidet, vt in lanigeris solet floribus. Non est silentio prætereundū, semen interdum folijs promiscuū aut muscarijs inueniri. Laurus alexandrina semē magnitudine cicaris rubri inter folia miscuit. Chamædaphne fructus ammixtus folijs supernascitur. Myrtus syluestris fructum folio tuetur. Origanū semen in muscario non in orbem se colligente, sed diuiso defendit. Sunt & alia pleraque semina, nullis siliquarū vel vasculorum inuolucris protecta, quæ nuda rapientiū auicularum furtis obijciuntur: vt omnia, quæ summis vmbellarū radijs obtendantur. Caucalis cacumen occupat vmbella, in qua dependet semen. Arabidis vmbella verticem obuelat, in qua sabuci semen inhæret. Ligustici cacumen obsidet eadē, in qua semen nigrum figura fœniculi patet. Sefeli Massiliense anethi caput exerit, in quo granum oblongum residet. Dauci fastigio vmbaculum occupat, in quo semen anethi sustinetur. Libanotidis in capitibus stolonū vmbellæ gestantur seminis plenæ candidi, rotundi, quod cachryn Græci nomināt. & vt in vniuersum dicatur, quæ in vmbellis vel capitibus flores antea pandere notauimus, in eisdem & semina deferre necessum est. Sunt & quæ nullo siliquarū tegantur inuolucro. Litho-

spermon iuxta folia singulas veluti barbularum gerit, & in earum cacuminibus lapillos candore & rotunditate margaritarum, erui magnitudine, duritia lapidea. ipsi quia pediculis adhæreant, cauernulas habent, & intus semen. Rubiæ semen exit rotundum, per initia virens, sed processu rubet: ubi planè maturuit, nigricat. Myagris semine protenditur cervicis figura, oleosum. Antirrhino seminum veluti naribus vitulorum assimilabile cernitur. Xanthio semen oliua grandius intumet, spinosa platani pilula vestium quum tangitur tenaci, qua transeuntibus iuxta se credatur insidiari. Ascyro semen hyperici resinofum, cum teritur digitos cruentans. Satyrio tertij generis semen viticis inest nitidum, quo perinde quasi scinco libidinem stimulari tradunt. Daphnoidi semen quum præcoxit, in atrum desciscit colorem. Sunt & permultæ herbæ, quæ nullo semine fruuntur. Dictamnium sterilefcere creditum est. Phyllitis semine deficitur. Onosma, polypodium, filix utraq; adiantum, asplenium, hemionitis prorsus semine vacant. Differunt inter se semina. Plurimis rotunda, aliquibus oblonga: paucis foliacea & lata, ut atriplici: quibusdam angusta & canaliculata, ut cumino. Dissident & colore nigro candidoque: item duritie fureulacea. In folliculo sunt raphano, sinapi, rapo. Nudum semen apij, fœniculi, cumini. Cortice obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi: at lactucis in lanugine.

De hortensium semine, & quo tempore sata nascuntur. Cap. XII.

S
 Ementes hortensium quibus feri singula solent, tres omnibus certe notantur, hyberna, æstiuæ, & quæ inter eas media cadit. Prima post brumam fit mense Maio: quo brassicam, radiculam, rapum, & quæ postea ceu betam, lactucam, rumicem, sinapi, corianum, anethum, nasturtium serere consueuerunt. Secundam post æstiuum solstitium ineunte Octobri mense præcipiunt, quum porrum defigunt, apium, gethyum, atriplicem. Tertiam quam appellant æstiuam, ab Ianuario mense olitores auspicantur, qua cucumis, cucurbita, blitum, ocimum, portulaca, satureia panguntur. Multa tamen inter has sementes rectè possunt terræ mandari, quæ nihilominus comprehendunt, ut radix, ocimum: nascuntur tamen omnia vel semine, vel auulsione. Quædam semine & surculo ut ruta, origanum, ocimum: præcidunt enim & hoc, quum peruenit ad palmæ altitudinem. Quædam radice & semine coalescunt, ut cepa, allium, bulbi, aron, & quæ generi capitatorum assignantur, & si quorum radicem annuiferorum relinquunt. Omnia igitur semine possunt prouenire: quod tamè nonnulli in ruta inficiantur. Verum tardissimè coalescit: quamobrem surculum potius pangere solent. Eorum verò quæ radice nascuntur, radix diuturna & fruticosa est: quare lateribus suis germina citat, & in plures sæpenumero digeritur, ut bulbæ, gethyi, scyllæ. Fruticant & alia non capite, ut apium betaque: siquidem radices fundunt, quibus folia caulisque profiliant. Gethyon quoque ac porrum subter veluti quoddam caput bulbaceum suo latere depromunt, quod folia semine etiamnum sublato, & arefacto prorsus caule creat. Multis quoque tam syluestrium quam vrbano: rum quæ diutius vitam prorogent, radices cient nouam germinum sobolem. Caule reciso ferè quidem omnia regerminant: exceptis quæ caulem seorsum habent, *ἀρχαὶ καὶ ἄ* græci nominant. Est & in vsu vero ocimum, brassica, lactuca.

hanc suauiore putant è regerminatione: siquidem caulem primum cauantur lacte nimio turgere, indeque amaritudinem contraxisse. Non desunt qui secundum lacte refertum prodant dulciorem, quandiu tenerescat, sentiri. Brassica veltique iucundior detractis folijs, ante quàm decaulescat. Hoc in raphano & rapis: nam & ea dem directis folijs cooperta terra crescunt, durantque in æstatem. In horto satorum celerrimè nascuntur ocimum, blitum, napus, eruca: tertio enim die erumpunt. Lactuca quarto, cucumis & cucurbita quinto, portulaca seriorijs exit, anethum quarto, nasturtium & sinapi quinto, beta æstate sexto, hyeme decimo, atriplex octauo, brassica decimo: gethyum decimo, aut duodecimo: porrum decimonono, nonnunquam vicesimo prouenit. Contumacius coriandrum: quippe quod si nouum sit, omnino nasci recusat, nisi conuoluatur. Cunila & organum post trigesimum diem exiliunt. Omnium difficillimè apium: quadragesimo enim die, vel quàm celerrimè quinquagesimo maiore ex parte solet emergere. Est tamen animaduertendum quod magni refert, si sementi serenitas aut temporis inclemètia succedat. Nam maturius fauente cælo prodeunt, vt tepentibus locis & apricis, aut illustratis sole citissimè prorumpunt. Aliquid & feminū ætas confert: quoniam recentiora maturius gignuntur in porro, gethyo, cucumere, cucurbita. Quamobrè quidam cucumis semen lacte vel aqua præmacerant, quò velocius exeat. Contrà ex vetere celerius proueniunt apium, beta, nasturtium, cunila, organū, coriandrum. Peculiare quoddam in beta tradunt euenire, quò non tota vno anno gignitur, sed aliquid sequente, & aliquid tertio: itaque ex copia feminis exigua pullulat. Magni refert apricitas cæli: nanq; calidis credita locis celerius caules creant, & semen ocyus reddunt. Quædam anno tantum suo pariunt, quædam sæpius, & in bimatu, sicut apium, porrum, gethyum. hæc semel fata pluribus annis restibili fertilitate proueniunt. Quæ annua solum vita contentæ sunt herbæ, simul atque semen perfectum est exarescunt. Omnes emisso caule frutificat, porrum, gethyum, cepe, allium: & in vniuersum omnes, quæ lateribus furculos creant, fimum aquamq; desiderant. Sed longè magis quæ infirmiore noctæ sunt conditionem, quæ & maiorem curam, & copiosius alimentum efflagitent. Quapropter si permittit horti situs, sit pinguis locus ad quem riuus perueniat: vel si non sit fluens aqua, puteali fonte debet irrigari. Qui vt perennitatis habeat fidem, tum demum effodiendus est, quum sol vltimas parteis Virginis obtinebit ante æquinoctium autumnale. tunc enim explorantur vires fontium, quum ex longa siccitate æstatis terra careat humore pluuiali. Pastinandi soli duo sunt tempora, sicut & duæ etiam olerum sationes. Nam & autumno, & vere plurima seruntur. Melius tamen vere riguis locis: quoniam siccitatis æstatis optimè restinguitur fontibus. Sed danda est opera, vt ager qui vere conferi debet, autumno circa Calendas Nouembris pastinetur. quem voluerimus autumno herbis & oleribus inuestire, Maio mense cõuertemus, vt aut hyemis frigoribus, aut æstiuis solibus gleba soluatur, & radices herbarum necentur: nec multo antè stercoreari debet. Cùmque sationis tempus appetet, runcandus est ager, & prorsum exherbandus: dein fimum diligenter cum terra miscendum. Optimum stercus ad hunc vsum asini, quia minimum herbæ creat: proximum armenti, vel ouillum. quod homo fecit, non est necessum adhibere, nisi quum alimenti vis desideratur. Verum quod vernæ sationi destinauerimus,

post autumnum patiemur effossum iacere, vt & brumæ pruinis pateat, & frigidibus inuratur. Quippe sicut calor æstatis, ita vis frigoris excoquit terrâ, firmatūmq; resoluit. Quare peracta bruma tū demū exhilaratur lætamine: dein circa Ianuarias Idus, humus refoffa in areas digeritur. quæ tamē sic sunt informandæ, vt faciliè runcantiū manus admittant, ne, dum herbas persequuntur, semina pedibus proculcēt. nō igitur latiores esse debent, q̄ vt dimidias, manus eruncantis possit ab intercedentibus semitis attingere. Semina quæ possunt autumno & vere feri, sunt brassicæ, lactucæ, cynaræ, erucæ, nasturtij, coriādri, cherephylli, anethi, pastinacæ, siferis, papaueris. hæc Februario feruntur ante Calendas Martias.

10 Tepidioribus tamē locis possunt circa Idus Ianuarias terræ cōmitti. Rursus quæ tantū autumno cōseri volunt hæc ferè sunt, allium, cepæ capitula, vlpicū, sinapis. Sed quo quicq; tempore terræ mandari plerunq; cōueniat, nunc per mēses digeramus. Ergo post Ianuarias Calendas rectè ponetur lepidiū: mense autē Februario vel semine vel planta ruta pangitur, atq; asparagus, iterū cepæ semē & porri.

15 nam si vernum vel æstiuū fructum voles habere, rapæ napiq; semina obrues. nam allij & vlpici vltima est huius tēporis positio. Circa Calendas Martij locis apricis licet porrum (si iam ingranduit) transferre, itē panacē vltima parte Martij mensis: deinde circa Calendas Apriles æquè porrum atq; inulam & ferotinā plantam rutæ. Item vt maturius nascatur cucumis, cucurbita, capparum ferenda est.

20 nam semen betæ quū punicum malum florebit, tum demū optimè feritur. Porri autem caput circa Idus Maias tolerabiliter adhuc transfertur: post hoc nihil ingruente iam æstate obrui debet, nisi semē apij. sic enim optimè, si rigaturus es, per æstatē prouenit. Cæterum Augusto mense tertia satio est, eaq; optima radice, rapæ: itē napi. Nunc de ijs quæ aliquam curā desiderant est differēdum: quæ

25 silentio ne prætereantur, intelligi debent nullam operā, nisi runcatoris postulare. Semper quæ interueniunt herbæ sunt vellendæ. Lactuca dicta est, q̄ copia lactis exuberet: amat solum subactū, pingue, humidum, stercoratū. Quæ Ianuario mense sata est, planta eius Februario transferatur: & quæ Februario, Aprili. Certū est eā toto anno posse feri, si locus sit lætus, stercoratus, irriguus. ante q̄ pangatur,

30 radices eius refecemus equaliter, & liquido fimo linamus: vel quæ iā panctæ sunt, nudatæ lætamē accipiant. In latitudinē magis se fundet, si vel rarior ponatur, vel quū faciet caulē, eo leuiter inciso gleba prematur aut testa: eo siquidē pōduscūlo coercita latior reddetur. Candidæ fieri putātur, si fluminis vel litoris arena frequēter spargantur in medias, & collectis ipsæ folijs alligētur. Si vitio loci, tēporis,

35 vel seminis cito lactuca durefcit, planta eius vulsa & denuò posita teneritudinē cōsequitur. Item multis feminibus condita nascetur, si caprini stercoris bacca subula subtiliter excauata, & semine lactucæ, nasturtij, ocimi, erucæ, radice immisso cauernulæ, inuolutaq; fimo bacca, solo optimè subacto, breui scrobiculo demergatur. Raphanus nititur in radicē: cætera femina in summo lactuca pariter

40 erumpēte profiliunt, singulorū sapore seruato. Alij secus hoc assequūtur. auulsæ lactucæ folia carpunt, quæ radicibus iuncta sunt, & in eorundē sedibus furculo punctis, præter raphanū semina supradicta deponunt, ac fimo linunt: sic obruta horum seminū caulibus ambitur. Nasturtium humorē diligit, eum tamē deesse non curat: fimum magis aspernatur: si cum lactuca feratur, egregiè proueniet.

45 Satureia pingui agro nō stercorato, sed aprico: sed longè melius mari proximo,

& cū cepulis mista feritur. Si cepæ semen seueris, in caput crescit, & minus reddit
 feminis: si capitulū ponatur ipsum, inacescit, & in caulē rotundatur. Lari femi-
 nis feracem terrā cepę desiderant, pingue, vehementer subactam, irriguā, sterco-
 ratam. Factæ areæ omnibus herbis & radicibus liberandæ. Sationē earum à sere-
 no die magis auspicabimur: præsertim cū eurus vel auster inspirat. Cepe solum
 5 olerum omniū lunæ damna non sentit, vicēsq; minuendi & augendi contrarias
 habet. reuiescit enim & regerminat decedente luna: contra autē inarescit ado-
 lescente. Quare Pelusiotæ sacerdotes Aegyptij cibus cepas abdicabant. Quanquā
 sint qui tradant, si minuente luna ferantur, tenues acriorēsq; prouenire: si cre-
 scente, robustas & humecti domito acremento saporis. Rarius ponendæ, runcan-
 10 dæ, ac sarculandę. Si in capita voluerimus extuberare, folia omnia sunt detrahen-
 da, sic succus ad inferiora cogetur, à quibus colligenda erūt semina. vbi caulem
 ceperint excitare, fulciantur adminiculis, ne ventorū afflatu languidæ ceruices
 deturbentur, semināq; ventilatu crebro decutiātur. Maturitatis præferunt indi-
 cia cū nigricarint. vellendi sunt thalli semificci, & in sole siccandi. Anethū omnē
 15 cæli statū patitur, sed tepidiore gaudet. Rigitur, si imber non irroret: rarius feri
 lætatur. Sunt qui semen eius non obruant, arbitantes q̄ hoc nulla attingat auis.
 Brassica quæ & anno toto potest solo credi, terram pingue subactamq; diligit:
 argillam & glareā timet, sabulonem & arenas odit, nisi perennis vnda succurrat.
 Nullam cæli conditionem respuit, frigidum tractū tamen minus horret. Austro
 20 obuersa citius profert: septentrioni, serius: quanquā & sapore & robore vincat.
 Cliuis delectatur, ideò digerendæ sunt plantæ per arearum puluinos. Stercore
 gaudet, & sarculatu proficit. Celerius coquitur virore seruato, si dum est trium
 vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper inspergas, vt pruinae ca-
 dentis speciem imitetur. Columella tradit hanc si radix tribus algæ tenuiolis
 25 uoluta pangatur, celerius in coctura madescere, & viridem colorem sine nitro
 conseruare. Cum sex erit foliorū, transferenda est: si hyems est, tepido iam die: si
 æstas, quum sol ad vesperam inclinatur. Vastior euadet, si terra continenter ope-
 riatur. Semē brassicæ vetustū mutatur in rapa. Mentha plantis vel radicibus lo-
 co humido, vel circa aquas feri debet: apricū solum, nec pingue nec sterco-
 30 ratum desiderat. Fœniculū primo vere feritur loco aprico & modicè saxoso. Pastinaca
 femine ponitur & plantis: loco pingui, soluto, & altius pastinato lætatur: rarior
 collocanda est, vt robur & incrementū angustia non interpellatur. Chærephyllū
 agrum lætum, humidum, & sterco-
 ratū desiderat. Beta potest æstate tota feri, a-
 35 grum amat putrē, lætum, humidum: transfertur, quum quinq; folia fecerit, radi-
 cibus fimo recenti perlitis: frequenti gaudet effossu, largóq; cupit stercore satu-
 rari. Porrum loco læto & maximè cæpestri area altè pastinata pangitur. Si sectiuū
 haberi sit in animo, spissius: sin capitatum, rarius. Sarculandus plerunq; locus &
 herbis extricandus. Cum digiti crassitudinē implebit, à media parte præcisus fo-
 lijs & runcatis radicibus transferatur. cum radices aget modicè cōprehendendū,
 40 alleuandūmq; sarculo: vt à terra suspensum, quod interuacauerit spatium, capi-
 tis tubere cogatur opplere. Tradunt si plurima semina in vnū collecta deponan-
 tur, in prægrande porrum coalescent. Addunt, si capiti eius citra ferrum rapi se-
 men inferatur, in magnam molem excrescere. Cuminum & anisum terram po-
 stulant benè subactam, cui lætamē immisceatur: sed fata herbis assidue purgen-
 45

tur. Inula feritur oculis terra subacta effossa obrutis, excitatis ad lineam puluinis, quibus oculi trium pedum inter se spatio seiuncti defigantur. Colocasiae bulbi solo similiter creduntur, amant viginem, pinguem locum, & praesertim irriguum: fontes & riuos sequuntur, soli conditionem negligunt, modo perpetuo foueantur humore: frondent ferè semper, si tegumentis vindicentur à gelu. Carduus terram solutam & stercoreatam diligit. melius prouenit, si crescente luna solo madentur semina, spatio semipedis discreta: si tamè in solido pangantur, proderit illis ne à noxijs talpis eruantur, quæ continuo solent areas eorum exarare. Non est committendum, vt inuersa defigantur semina, nam pumilos, debiles & incuruos creabunt. Nec altius debent imprimi, quàm vt terra demergentium digitorum primos attingat articulos. Cardueta continenter herbis liberentur. Si feminum cacumina confringantur, vidua spinis inolefcet. Quod si velis rerum placentium saporè ementiri, semina triduo macerabis oleo laurino, vel nardino, vel mastichino, & siccata deprimas: sic eius saporè referre sentietur, cuius vniuentum ebiberint. si succo rosæ prius madeat quàm mergantur, rosas itidem respiciet. Singulis annis cardui nepotibus orbandi, ne matres cauliculorum familia fatigetur, sobolesque per alia spatia diuagetur: qui tamè seruabuntur ad sementem, castrati omnibus pullis: cortice vel testula supertegi desiderant, ne vel sole vel imbribus semina vitiatur, & euanida cotabescant. Cardui mirum in modum patent assiduis talparum iniurijs, crebroque horum animalium defossu saepe ruinas cardueta sentiunt. Ad has igitur abigendas feles saepius areis sunt immittendi, vt suo venatu pestem hanc discant arcerè. Sunt qui ad hunc usum mustelas cicurent, quæ per cardueta vagentur: alij faucibus cuniculorum quos effoderunt hos indere solent, vt in spiraculis cauernularum subinde versantes captent. Sunt qui foramina earum rubrica & succo syluestris cucumeris impleant: alij cauernas aperiunt, vt solis admissu terram fugiant. Plerique in aditu cuniculorum laqueos setis pendentibus imponunt ad fugandas talpas: rusticis fatis est virgam sabuci defixisse. Melones rarius serendi. Distent inter se semina pedibus duobus, locis subactis vel pastinatis maximè areis. Odorati nascetur, si eorum semina multis diebus inter rosæ folia sicca mergantur. Si suaues effici voles, eorum semina lacte per triduum maceranda sunt, & siccata ponenda. Cucumeres sulcis altitudine sesquipedali & trium pedum latitudine depressis madantur, inter quos octo pedum cruda spatia relinquuntur, vbi possint liberalius euagari. Sarculo & rucatione non indiget, sed herbis iuti melius adolescunt. Semina si ouillo lacte & mulso maderint, dulces creabunt fructus. prelongi proueniunt, si aquam patenti vasculo duobus palmis inferiorè subijcias, ad eam siquidem confestim prorepent: quare magis in longitudinem crescentes effundentur. Tradunt sine semine nasci, si oleo sesamino delibuta deprimantur, aut herbarum succo delinantur, quæ culex vulgo, Graecis quantum existimo conyza dicitur. Aliqui cucumeris florè cum viticulae suae capitulo arundini, cui nodos articulorum omnes perforarint, inserunt: inibi cucumim nasci profitentur, qui in magnam longitudinem protenditur. Namque quod latitudine per teretè vasis angustiam demitur, secum paria faciens longitudine repensabit. Si flos sicut in sua vite est, in fictili forma quæ vultum hominis vel alterius animalis imaginem exprimat, claudatur, talè cucumis figuram praesferet: tam nouè formè avidus est, vt vasis cui indideris, æmula facie representabit effigiem. Lucius Columella author est, si rubos aprico loco natos proxime terram rescindamus, & ligneo stylo cautos impresso foraminilætamine, cucumeris semine inseramus, fructus enasci,

qui inter frigora non necentur. Asparagus pingui solo, humido, subactóq; pan-
 gitur, scrobiculis ad lineam directis, quibus bina ternáve grana semipedis spatio
 discreta mergantur. Stercore locus tegatur. Herbæ internascētes subinde vellan-
 tur, hinc post triennium erumpent asparagi: sed multo celerius spongiæ fructū
 ministrabunt quæ sic fiunt. Asparagi semina quanta tribus digitis potes com-
 prehendere, pingui & stercoreato solo in singulas fossulas obruis: ijs coeuntibus
 radix connexa & multis irretita capillamentis coalescit, quæ vocatur Spongia.
 Sed hæc biennij moras habet, éstq; fimo & runcatione continua nutrienda. Ve-
 rum si hinc post æquinoctium autumnii transferatur, vere asparagum dabit. Sed
 eæ spongiolæ fulcatim erunt disponendæ, & in summo porcæ dorso collocan-
 dæ, ne loci sentiant viginem. Asparagus qui primo profertur confringi debet,
 ne inualida adhuc radix moueatur: alijs annis vellendus qui ad autumnum ser-
 uatur, vt semen ministret: vbi legeris scopas eius, igni concendes. Ruta seritur
 locis apricis, folijs cineris respersione contenta: loca desiderat altiora, quibus
 humor elabatur. Ramuli cum aliqua corticis parte conuulsi, verno tempore pro-
 plantis conualescent, sed tota translata morietur. semina folliculis adhuc clausa
 singulatim affiguntur: si suis inuolucris exuta sunt, iactantur, rastróque obdu-
 cta cooperiuntur. Sunt qui ramulos pertusæ fabæ inserant, aut bulbo, atque ita
 obruant, sperantes alieno vigore seruatum iri. Gaudet vmbra fici, quare sub ea
 lætior adolescit: furtiua, vt asserunt, melius prouenit. Serentes eam antiquitus
 maledictis prosequabantur. Optat velli, non effodi, immundæ mulieris omnem
 reformidat contactum. Coriandrum amat terram pinguem: quanquam & ma-
 crum solum non aspernetur. Semen quo fuerit antiquius, modò vetustate non
 exuctum, eo melius reputabitur: humore delectatur. Cucurbita solum pingue
 diligit, humidum, stercoreatúmq; Hoc in eis insigne notatur, quòd longas pa-
 riunt & exiles, quæ in earum ceruice leguntur semina. Quæ alio latuerant, cu-
 curbitas creât crassiores: quæ in fundo ventris, latas, si inuersis cacuminibus ob-
 ruantur. vbi cœperunt adolescere, iuuentur adminiculis. Quæ sationi dicantur,
 vsq; ad hyemē in sua vite dependeant, deinde sublatae in sole aut fumo seruētur:
 alioqui semina marcore putri confecta tabescunt. Blitū nullum solum, modo sit
 cultum, respuit: quod olus neq; runcari neq; sarculari flagitat. Cum semel satum
 cōprehenderit, per multa secula caduco semine reuiuifcet, vt etiã si velis, vix vn-
 quã possit aboleri. Serpillum plantulis & semine prouenit: verū lætius frondebit,
 si iuxta piscinã, lacum, vel putei margines conseratur. Anisum & cuminum locis
 lætioribus melius enascitur: itē & cæteris, si humore satietur & stercore. Apiū lo-
 cis calidis & frigidis prouenit, si modo quis subest humor: quãuis ficcis etiam na-
 fci nõ deneget. A primo vere ad autumnū vsq; seri non recusat. Ex ipsius genere
 hipposelinū durius & austerius. helioselinū molli folio & tenero caule, lacunis fa-
 miliare. petroselinū aspera sequitur. Hæc omnia possunt mangonio cultus & di-
 ligētia mansuescere: apium tamen multo maius feceris, si semen quantum tribus
 digitis capi potest, linteolo clausum scrobiculo merferis: sic omnium feminum
 germina in vnū radice caput coeunt. Crispabitur apium, si tundantur semina,
 vel super enascentes areas ponduscula volutentur, aut pedibus enata procul-
 centur. Semen apij vetustatem sentiens citius nouello profilit. Atriplex ab exitu
 veris ad autumnum potest seri, amat iugi humore fatiari. Semen statim atque 45

sparsum est obrui debet. Internascentes herbule subinde radicitus eruenda: trans-
 ferri non postulat, melius tamen inolefcet, si rariore spatio pangatur. Succo leta-
 minis & humoris exhilaratur. Si ferro tamen rescindatur, continuo repullulatu
 luxuriabit. Ocimum citò nasci proditur, si statim quàm seueris, aqua calida per-
 5 fundas. Rem miram de ocimo narrant quòd modo purpureos, modo candi-
 dos flores, modo roseos pariet, si ex eo semine frequenter feratur, modòque in
 serpillum, modo in sisymbriù degenerabit. Napi riguis solo putri & soluto pro-
 tuberant: quanuis deuexo & fabuloso gratiores cibo nascantur. Solum stercora-
 tum versatùmque conquirunt. soli proprietas napum mutat in rapum: vti ra-
 10 pa biennio fata in alio solo degenerant in napos. Radix, præsertim quæ hyeme
 sui ministret vsum, serenda circiter Augustum. amat terram pinguem, solutam
 & diu subactam, tophum & glareã reformidat. Gaudet cæli statu nebuloso: post
 pluuias debent semina deponi, statim operiri, sed larga intermittantur spatia.
 Si non inceserit imber, rigatione sollicitentur. Suauiores redduntur radices, si
 15 falsa aqua frequenter aspergantur: paleis operiundæ, lætamen non est ingereñ-
 dum. Maiores euadent, si sæpe sublatis folijs omnibus terra operiantur. Si dul-
 ces ex acibus fieri voles, semina die & nocte macerabis melle vel passo. Radix
 non secus atque brassica vitibus creditur inimica: nanque si circa se ferantur
 discordante natura, refugiunt. Papauer locis siccis & calidis cum alijs oleribus
 20 seminatur. fertur vtilius erumpere, vbi virgæ & farméta fuerunt còbusta. Thy-
 mum plantis melius prouenit, quanuis etiam semine: agrum diligit apricum,
 maritimum, macrum. Origanum circiter æquinoctium seritur. amat aspera lo-
 ca saxosaque: stercorari tamen & rigari donec conualescat, appetit. Capparit
 latè serpit, suo succo terris nocet: verum ne reptans vltèrius plus æquo diuage-
 25 tur, circunueniente fossato vel luto structis parietibus debet cohiberi. Ieiuno so-
 lo & gracili gaudet, æstate floret, herbas in vicinia sponte persequitur. Sub oc-
 casu Vergiliarum capparit exarescit. Intyba amant humores & terram solu-
 tam. arenosis, falsis, atque maritimis summa profiliunt. Area planior ijs appare-
 tur, ne radices terra fugiente nudentur. quū quatuor folia fuerint adepta, trans-
 30 ferantur ad locum stercoratum. Sunt qui radices fimo tingant. Sinapis terram
 diligit aratam, & si fieri potest aggestitiam: quanquam nullum recuset solum.
 puluere fouetur, quare debet sarculari, vt eo subinde respergatur. viginè nequa-
 quã respuit. Semè quod esui parabis, robustius plantæ translato reddes: quod ve-
 tus, vel sationi vel v sui habetur inutile. Id fractum si intus appareat viride, no-
 35 uum iudicabitur: si candidum fuerit, vetustatem fatebitur. Malua pingui solo
 lætatur, humidòque lætamine gaudet. transfertur quum folia quatuor habere
 cœpit. Melius quæ tenera est comprehendit. Maior translata languescit. sed ne
 citius erigantur in caulem, in medio earum glebulæ vel lapilli leniter appriman-
 tur: siquidem hoc pondusculo degrauatæ in latitudinem se diffundent. rara po-
 40 nenda est. sarculum postulat assiduum. liberandæ sunt herbis, sic tamen ne mo-
 tum radix sentiat: in qua si nodum feceris, sessiles humi procumbent. Porrum
 verno tempore fatum, autumno transferri debet, vt capite grandescat. sarculis
 circumfodiatur assiduè, & comprehensa porri planta velut forcipibus alleuetur, vt
 inanita spatij quæ radicibus suberit, incremento capitis suppleatur. Ocimum
 45 citius enasci fertur, si aceti imbre leuiter infusum respergatur. Allium appetit li-

ratim feri, quapropter aream in sulcos digeres, & summo porcæ dorso colloca-
bis: sed caput prius in spicas diuidatur, eâque puluini deponi præcipiunt, ne in-
festentur hyemis vligine, digitorum quatuor spatia discretas, neque altius præ-
fas. Sarculatu sollicitatæ plus crescunt. Si capitatum fieri voles, vbi cœperit cau-
lis prodire, proculcabis, sic succus reuertetur ad spicas. Tradunt, si ille nocte
vel sydere sub terris condito aut pungatur aut eruatur, allium odoris fœditate
cariturum: sic, vt fama est, olentis animæ tædium & graue virus oris aboletur.
Februario mense deponenda sunt arundineta defossis breuissimis scrobibus, &
oculis arundinum per singulos scrobiculos obrutis, qui semipedis spatia inter se
distare debebunt. Si calidæ & siccæ sint prouinciæ, valles humidas vel irriguas
arundinetis destinabimus. Si frigida regio est, locis medijs deputentur, sed succo
villarum subditis: si aridis infixæ sint, crebris rigationibus animentur.

Arborum, herbarum, fruticumq; genitalis situs.

Cap. XIII.

Natura sitis arbores, frutices, herbæ velut accõmodatiores suæ
naturæ sibi que familiariores vendicarunt, in quibus cõsentien-
te loci genio lætiores profiliant. Quædam enim aquosos & pa-
lustres amant tractus: quædam editos quærunt situs apricõsque:
aliæ potius vmbrosis & à vento silentibus exultant: aliæ locis
nunquam à sole illustratis contentæ prodeunt. Montes amant
cedrus, larix, teda & cæteræ è quibus resina funditur: item aquifolia, buxus, ilex,
iuniperus, terebinthus, tilia, cornus, ornus, populus, carpinus. Mõtes & valles di-
ligit abies, robur, castanæ, tilia, ilex, cornus. Aquosis gaudent acer, fraxinus,
forbus, tilia, cerasus. Non temerè in montibus visæ sunt prunus, punicæ, olea-
stri, iuglans, morus, sambuci. Descendunt etiam in plana cornus, corylus, quercus,
ornus, acer, fraxinus, fagus, carpinus. Subeunt & in montosa vlmus, ma-
lus, pyrus, laurus, myrtus, sanguinei frutices, ilex, tingedis vestibis nascentes ge-
nistræ. Gaudet frigidis sorbus, magis etiã betula. In eosdem situs comitatur spina,
quæ antiquitus nuptiarum facibus erat auspiciatissima, quoniã inde fecerint pa-
stores qui rapuerunt Sabinas: postea facibus carpinus & corylus familiarissima.
Aguas odere cupressi, iuglandes. odit & quæ appellatur Iouis barba, in opere to-
piario tonsilis & in rotunditatẽ spissa, argenteo folio. Non nisi in aquosis proue-
niunt salices, alni, populi, filer, ligustra. Quæcunq; cõmunia sunt mõtibus planisque,
maiora fiunt, aspectuque pulchriora. Quæ campestribus, meliora materie: cris-
piora quæ in montibus, exceptis malis pyrisque. Nemora permulta vestiuntur
fago, quercu, subere, cerris, ilicibus, corylis, tamaricibus. Syluæ permultæ pu-
bent pomiferis syluestribus: vt sunt albæ spinæ, græcæ filiquæ, iuniperus, lotos, pi-
nus, cornus, arbutus, paliurus. Sed quo tẽpore quæq; semina ferant, & quæ infe-
lices existimentur, est docendum. Cornus fructum circa solstitia reddit primò
candidum, postea sanguineu. ex eo genere fœmina post autumnum fert baccas
acerbas & ingustabiles cunctis animantibus. Terebinthus messibus semen red-
dit, & acer, & fraxinus, nuces, & mala, & pyra, præterquam hyberna aut præco-
cia. Autumno glandiferæ, serius etiamnum Vergiliarum occasu: esculus tantum
autumno. incipiente autẽ hyeme, mali, pyrique, item suber. Abies semen præ-
bet post Vergiliarum occasum: pinus autem & picea præueniunt germinatione